



**ПРИКАЗ**

11.12.2023

**БОЕРЫК**

№ 569-осн

Казан ш.

Татарстан Республикасы Урман хужалыгы министрлыгының 2019 елның 19 февралендәге 117-осн номерлы боерыгы белән расланган Зеленодольск урманчылыгы урман хужалыгы регламентына үзгәреш кергү турында

Россия Федерациясе Урман кодексының 83 статьясының 1 өлешендәге 9 пункты, «Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законының 3 статьясының 3 өлешендәге 1 пункты нигезендә боерык бирәм:

1. Татарстан Республикасы Урман хужалыгы министрлыгының «Зеленодольск урманчылыгының урман хужалыгы регламентын раслау турында» 2019 елның 19 февралендәге 117-осн номерлы боерыгы (20.03.2020 №232-осн, 01.12.2020 №813-осн, 28.12.2021 №709-осн боерыклар нигезендә кертелгән үзгәрешләре белән) белән расланган Зеленодольск урманчылыгы урман хужалыгы регламентына үзгәреш кертеп, аны яңа редакциядә (кушымтада бирелә) бәян итәргә.

2. Юридик бүлек житәкчесенә (Т.А.Барсукова) боерык имзаланган көннән башлап эш көннәрендә исәпләнгән өч көнлек чорда аны, дәүләт теркәвенә алу өчен, Татарстан Республикасы Юстиция министрлыгына жиберергә.

3. Әлеге боерык үтәлешен контрольдә тотуны урман хужалыгы министрының беренче урынбасары И.Н.Зариповка йөкләргә.

Министр

Р.Ә. Кузюров

Татарстан Республикасы  
Урман хужалыгы министрлыгының  
2019 елның 19 февралендәге 117-осн  
номерлы боерыгы белән расланды  
(Татарстан Республикасы Урман  
хужалыгы министрлыгының 2023  
елның 11 декабрендәге 569-осн  
номерлы боерыгы редакциясендә)

## **ЗЕЛЕНОДОЛЬСК УРМАНЧЫЛЫГЫНЫҢ УРМАН ХУЖАЛЫГЫ РЕГЛАМЕНТЫ**

(2023 елның 1 гыйнварына булган торышында)

**Казан шәһәре – 2023**

## Эчтәлек

КЕРЕШ .....	6
1 БҮЛЕК. ГОМУМИ МӘГЪЛҮМАТЛАР .....	18
1.1. Урманчылыкка кыскача сыйфатлама .....	18
1.1.1. Урманчылык һәм урнашкан урыны .....	18
1.1.2. Урманчылыкның, кишәрлек урманчылыкларының гомуми майданы, урманчылык территориясенә районнар буенча бүленеше .....	18
1.1.3. Урман үсә торган зоналар, урманлы районнар һәм урманнарны саклау һәм урман орлыкчылыгы районнарына бүлү зоналары буенча урманчылык урманнарын бүлү .....	21
1.1.4. Урманчылык урманнарының кварталлар яисә аларның өлешләре буенча максатчан билгеләнеше һәм саклагыч урман категорияләре буенча бүленеше, шулай ук саклагыч, эксплуатация һәм резерв урманнарын бүлеп чыгару нигезләре .....	23
1.1.5. Урманчылык территориясендә урман фонды жирләре составыннан урманлы һәм урмансыз жирләргә сыйфатлама .....	25
1.1.6. Гамәлдәге һәм проектлана торган махсус сакланыла торган табигать территорияләренә һәм объектларга, аларны оештыру, экологик челтәрләрен үстерү, биотөрлелеген саклау планнарына сыйфатлама .....	26
1.1.7. Илкүләм мирас буенча проектлана торган урманнарга сыйфатлама .....	27
1.1.8. Диләнке эшләрен гамәлгә ашырганда сакланырга тиешле биологик күптөрлелек төрләрен һәм буфер зоналары зурлыклары исемлеге .....	27
1.1.9. Гамәлдәге урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларына, урман инфраструктурасы ясауга бәйле булмаган объектларга, әлеге объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү чараларына территориаль планлаштыру документларында каралган сыйфатлама .....	32
1.2. Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре .....	36
2 БҮЛЕК. УРМАННАРДАН РӨХСӘТЛЕ ФАЙДАЛАНУ НОРМАТИВЛАРЫ, ПАРАМЕТРЛАРЫ ҺӘМ ЧОРЛАРЫ, УРМАННАРНЫ САКЛАУ ҺӘМ ЯҢАДАН ҮРЧЕТҮ НОРМАТИВЛАРЫ .....	40
2.1. Урманнардан агач материалы эзерләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары .....	40
2.1.1. Өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме .....	41
2.1.2. Урманнарны тәрбияләгәндә урта яшьле, өлгереп килүче, өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме) .....	47
2.1.3. Барлык төр кисүләрдә файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме) .....	67
2.1.4. Кисентеләрнең яше .....	69
2.1.5. Агачлыкларның тулылыгын һәм составын, диләнкеләрнең күләмнәрен, диләнкеләрнең тоташу чорларын, киртекләр санын, кисүләренә кабатлану чорларын исәпкә алып, агач материалын сайлау проценты (ешлыгы) .....	70
2.1.6. Урманнарны торгызу алымнары .....	72
2.1.7. Урманнардан агач материалы эзерләү өчен файдалану вакытлары һәм башка мәгълүматлар .....	73

2.2. Урманнардан чәер эзерләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	74
2.3. Урманнардан агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	75
2.3.1. Урманнардан агач булмаган урман ресурсларын төрләрә буенча эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары (ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре) һәм параметрлары.....	76
2.3.2. Урманнардан агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыю өчен файдалану чорлары.....	83
2.4. Урманнардан азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыю өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	77
2.4.1. Урманнардан азык-төлек урман ресурсларын һәм дару үләннәрен төрләрә буенча эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары (ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре) һәм параметрлары.....	78
2.4.2. Эзерләү һәм жыеп алу вакытлары.....	79
2.4.3. Агач сутлары эзерләгәндә нормативлар һәм параметрлар.....	79
2.4.4. Абага-кара абага эзерләү.....	80
2.4.5. Урманнардан азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу өчен файдалану чорлары.....	80
2.5. Урманнардан аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрән гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	80
2.5.1. Аучылык инфраструктурасы объектларын урнаштыру өчен рөхсәт ителгән биотехник чаралар уздыру исемлеге һәм нормалары.....	81
2.6. Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	82
2.6.1. Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану параметрлары.....	82
2.7. Балыкчылыкны гамәлгә ашыру, һәвәскәрләрчә балык тотудан тыш.....	83
2.8. Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген һәм мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	83
2.9. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	83
2.9.1. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары.....	83
2.9.2. Рекреация эшчәнлеге зонасына караган, шул исәптән физик-культура, спорт һәм спорт-техник корылмалар торгызу рөхсәт ителә торган, кварталларның һәм (яисә) аларның өлешләрәнен исемлеге.....	84
2.9.3. Рекреация эшчәнлегенә караган зона территориясен функциональ зоналарга бүлү.....	88
2.9.4. Урман кишәрлекләрендә вакытлыча төзелгән корылмалар исемлеге һәм аларны төзекләндерү нормативлары.....	88
2.9.5. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану параметрлары һәм чорлары.....	88
2.10. Урманнардан урман плантацияләре ясау һәм аларны эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	89

2.11. Урманнардан жимешле, жыләкле, декоратив урман үсемлекләрен һәм дару үләннәрен үстерү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	89
2.12. Урманнардан урман питомниклары ясау һәм аларны эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	90
2.13. Жир асты байлыкларын геологик өйрәнүне, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	91
2.14. Урманнардан сусаклагычлар һәм башка ясалма су объектларын төзү һәм эксплуатацияләү, диңгез һәм елга портлары булдыру һәм аларны киңәйтү, гидротехник корылмалар төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	93
2.15. Урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	94
2.16. Урманнардан урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	97
2.17. Урманнардан дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	98
2.18. Урманнарны саклауга һәм яңадан үрчетүгә карата таләпләр.....	99
2.18.1. Урманнарда янғын куркынычсызлыгы чараларына, урманнарны радиоактив матдәләр белән пычранудан һәм тискәре башка йогынтыдан саклауга карата таләпләр.....	99
2.18.2. Урманнарны саклауга карата таләпләр (санитар-савыктыру чараларының, урманнарны саклау буенча профилактика чараларының, зарарлы организмнарның чыганакларын ликвидацияләү чараларының, шулай ук вәкаләтле федераль башкарма хакимият органы билгеләгән башка чараларның нормативлары һәм параметрлары).....	102
2.18.3. Урманнарны яңадан үрчетүгә карата таләпләр (урманнарны торгызу, урман үстерү, урманнарны карау чараларын үткәргү нормативлары, параметрлары, чорлары).....	111
2.19. Урман үсү зоналары һәм урманлы районнар буенча урманнардан файдалануга карата таләпләрнең үзенчәлекләре.....	120
3 БҮЛЕК. Урманнардан файдалануда чикләүләр.....	121
3.1. Урманнарның максатчан билгеләнеш төрләре буенча чикләүләр.....	121
3.2. Махсус саклана торган урман кишәрлекләренең төрләре буенча чикләүләр....	123
3.3. Урманнардан файдалану төрләре буенча чикләүләр.....	125

## **КЕРЕШ**

Әлеге урман хужалыгы регламенты Зеленодольск урманчылыгы чикләрендә урнашкан урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау һәм торгызу нигезе булып тора.

Урман хужалыгы регламенты Россия Федерациясе Урман кодексының 87 статьясының 7 өлеше, Россия Федерациясе Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урман хужалыгы регламентларының составын, аларны эшләү тәртибен, аларның гамәлдә булу срокларын һәм аларга үзгәрешләр кертү тәртибен раслау турында» 2017 елның 27 февралендәге 72 номерлы боерыгы нигезендә әзерләнде.

Урман хужалыгы регламентының гамәлдә булу чоры – 2029 елның 1 апреленә кадәр.

Урман хужалыгы регламентын эшлэгәндә дәүләт урман реестры материаллары файдаланылды.

Регламентны эшләүчеләр:

Татарстан Республикасы Урман хужалыгы министрлыгы

Почта адресы: Ямашев проспекты, 37А йорт, Казан шәһәре, 420124.

E-mail: [Minleshoz@tatar.ru](mailto:Minleshoz@tatar.ru).

Сайт: [Minleshoz.tatarstan.ru](http://Minleshoz.tatarstan.ru).

Тел. (843) 221-37-01.

Факс (843) 221-37-37.

### **Россия Федерациясенең закон актлары**

Россия Федерациясе Урман кодексы (алга таба – РФ Урман кодексы).

Россия Федерациясе Су кодексы (алга таба – РФ Су кодексы).

Россия Федерациясе Жир кодексы (алга таба – РФ Жир кодексы).

Россия Федерациясе Гражданлык кодексы (алга таба – РФ Гражданлык кодексы).

«Янғын куркынычсызлыгы турында» 1994 елның 21 декабрендәге 69-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – «Янғын куркынычсызлыгы турында» ФЗ).

«Махсус сакланыла торган табигать территорияләре турында» 1995 елның 14 мартындагы 33-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 33-ФЗ номерлы федераль закон).

«Хайваннар дөнъясы турында» 1995 елның 24 апрелендәге 52-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 52-ФЗ номерлы федераль закон).

«Геодезия, картография һәм киңлек мәгълүматлары турында һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү хакында» 2015 елның 30 декабрендәге 431-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 431-ФЗ номерлы федераль закон).

«Пестицидлар һәм агрохимикатлар белән имин эш итү турында» 1997 елның 19 июлендәге 109-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 109-ФЗ номерлы федераль закон).

«Намус иреге турында һәм дини берләшмәләр турында» 1997 елның 26 сентябрдәге 125-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 125-ФЗ номерлы федераль закон).

«Кадастр эшчәнлеге турында» 2007 елның 24 июлендәге 221-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 221-ФЗ номерлы федераль закон).

«Россия Федерациясендә газ белән тәэмин итү турында» 1999 елның 31 мартындагы 69-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 69-ФЗ номерлы федераль закон).

«Жир корылышы турында» 2001 елның 18 июнендәге 78-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 78-ФЗ номерлы федераль закон).

«Әйләнә-тирә мохитне саклау турында» 2002 елның 10 гыйнварындагы 7-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 7-ФЗ номерлы федераль закон).

«Электр энергетикасы турында» 2003 елның 26 мартындагы 35-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 35-ФЗ номерлы федераль закон).

«Элемтә турында» 2003 елның 07 июлендәге 126-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 126-ФЗ номерлы федераль закон).

«Россия Федерациясе Урман кодексын гамәлгә кертү турында» 2006 елның 04 декабрдәге 201-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 201-ФЗ номерлы федераль закон).

«Орлыкчылык турында» 2021 елның 30 декабрдәге 454-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 454-ФЗ номерлы федераль закон).

«Ау һәм аучылык ресурсларын саклау һәм Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2009 елның 24 июлендәге 209-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 209-ФЗ номерлы федераль закон).

«Үсемлекләр карантини турында» 2014 елның 21 июлендәге 206-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 206-ФЗ номерлы федераль закон).

«Жир кишәрлекләрен бер категориядән икенче категориягә күчерү турында» 2004 елның 21 декабрдәге 172-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 172-ФЗ номерлы федераль закон).

### **РФ Урман кодексында каралган хокукый мөнәсәбәтләрне жайга салучы норматив хокукый актлар (2023 елның 01 гыйнварына)**

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
<b>Россия Федерациясе Хөкүмәте актлары</b>		
91 статьяның 7 өлеше	Дәүләт реестрыннан өзәмтәләр биргән өчен түләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Дәүләт урман реестрыннан өзәмтәләр биргән өчен түләү күләме һәм аны алу тәртибе турында» 2007 елның 3 мартындагы 138 номерлы карары
100 статья	Урманнарға һәм алардагы табигать объектларына китерелгән зыянны каплау	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Урман законнарын бозу нәтижәсендә урманнарға һәм аларда булган табигать объектларына

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
		китерелгән зыянны каплау үзенчәлекләрен раслау турында» 2018 елның 29 декабрдәге 1730 номерлы карары
96 статья	Федераль дәүләт урман контроле (күзәтчелеге)	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Федераль дәүләт урман контроле (күзәтчелеге) турында» 2021 елның 30 июндәге 1098 номерлы карары
50 статьяның 3 өлеше	Зат, затлар төркеме тарафыннан эзерләнергә тиешле агач материалының максималь күләмен билгеләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Зат, затлар төркеме тарафыннан эзерләнергә тиешле агач материалының иң зур күләмен билгеләү турында» 2007 елның 22 июндәге 395 номерлы карары
73 статьяның 4 өлеше	Федераль мөлкәттәге урман ресурслары берәмлеге өчен түләү ставкалары һәм урман кишәрлеген арендау өчен урман кишәрлеге мәйданы берәмлеге өчен түләү ставкалары билгеләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Федераль милектәге урман кишәрлеген түләүле нигездә файдалануга алу буенча урман ресурслары күләме берәмлеге өчен түләү дәрәжәләре һәм урман кишәрлеге мәйданы берәмлеге өчен түләү дәрәжәләре турында» 2007 елның 22 маендагы 310 номерлы карары
44 статья	Урманнарда сусаклагычлар һәм башка ясалма су объектларын төзү һәм эксплуатацияләү, диңгез һәм елга портлары территорияләрен булдыру һәм киңәйтү, гидротехник корымнар төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү өчен файдалану	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Су объектларын файдалануга бирү турында карар эзерләү һәм кабул итү турында» 2022 елның 19 гыйнварындагы 18 номерлы карары
45 статья	Урманнарда линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Россия Федерациясе элемент чыбыкларын һәм корымнарларын саклау кагыйдәләрен раслау турында» 1995 елның 9 июндәге 578 номерлы карары
76 статьяның 3 өлеше	Урман утыртмаларын сату-алу шартнамәләре буенча түләү. Федераль мөлкәттә, шулай ук Россия Федерациясе субъектлары мөлкәтендә һәм муниципаль мөлкәттә торучы жирләрдә эзерләнгән торган агач материалы берәмлеге өчен түләү ставкаларын билгеләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Федераль милектәге урман кишәрлеген түләүле нигездә файдалануга алу буенча урман ресурслары күләме берәмлеге өчен түләү дәрәжәләре һәм урман кишәрлеге мәйданы берәмлеге өчен түләү дәрәжәләре турында» 2007 елның 22 маендагы 310 номерлы карары
23 <sup>1</sup> статьяның 3 өлеше, 60 <sup>3</sup> статья	Урманнарда санитар куркынычсызлык. Урман утыртмаларын кисү тәртибе	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Урманнарда санитария куркынычсызлыгы кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 декабрдәге 2047 номерлы карары



Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
23 <sup>1</sup> статьяның 3 өлеше, 53 статья	Урманнарда янғын куркынычсызлыгы.	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урманнарда янғын куркынычсызлыгы кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 7 октябрәндәге 1614 номерлы карары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урманнарны янгына каршы кору чаралары турында» 2011 елның 16 апрелдәге 281 номерлы карары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урман янғыннарны аркасында урманнарда барлыкка килгән гадәттән тыш хәлләрне бетерү өчен федераль башкарма хакимият органнары көчләрен һәм чараларын жәлеп итү турында» 2017 елның 2 декабрәндәге 1464 номерлы карары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урман янғыннарны нәтижәсендә барлыкка килгән гадәттән тыш хәлләр турында» 2011 елның 17 маендагы 376 номерлы карары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урман янғыннарнын сүндерү планын төзү һәм аны һәм аның рәвешен раслау кагыйдәләрен раслау турында» 2011 елның 17 маендагы 377 номерлы карары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урманнарда һәм урман янғыннарнында янғын куркынычы турындагы мәгълүматларның дөреслеген контрольдә тоту кагыйдәләрен раслау турында» 2011 елның 18 августындагы 687 номерлы карары
22 статьяның 3 өлеше	Урманнарны үзләштерү өлкәсендә инвестиция эшчәнлеген. Урманнарны үзләштерү өлкәсендә өстенлекле инвестиция проектлары исемлеген әзерләү һәм раслау	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урманнарны үзләштерү турында өстенлекле инвестиция проектлары турында һәм Россия Федерациясе Хөкүмәтенең кайбер актларын көчен югалткан дип тану турында» 2018 елның 23 февралдәге 190 номерлы карары
114 статьяның 6 өлеше	Урман паркы зоналарында урнашкан урманнарның функциональ зоналары	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Россия Федерациясе Урман кодексының 114 статьясындагы 1 өлешенең 3 һәм 4 пунктларында күрсәтелгән урманнар булган жирләрен чикләрен үзгәртү һәм урман паркы зоналарында урнашкан урманнарда функциональ зоналарны билгеләү кагыйдәләрен раслау турында» 2019 елның 21 декабрәндәге 1755 номерлы карары
13 статья	Урман инфраструктурасы	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Саклагыч

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
		урманнар, файдаланыла торган урманнар һәм резерв урманнары өчен урман инфраструктурасы объектлары исемлеген раслау турында» 2012 елның 17 июлендәге 1283-р номерлы күрсәтмәсе
21 статья	Урман инфраструктурасын булдыруга бәйлә булмаган капитал төзелеш объектларын төзү һәм эксплуатацияләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Саклагыч урманнар, эксплуатация урманнары һәм резерв урманнары өчен урман инфраструктурасы булдыруга бәйлә булмаган объектлар исемлеген раслау турында» 2022 елның 30 апрелендәге 1084-р номерлы күрсәтмәсе
21 <sup>1</sup> статья	Урман инфраструктурасын булдыруга бәйлә булмаган капитал булмаган төзелмәләр, корылмалар төзү һәм эксплуатацияләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Саклагыч урманнар, эксплуатация урманнары, резерв урманнары өчен урман инфраструктурасын булдыруга бәйлә булмаган капитал булмаган төзелмәләр, корылмалар төзү һәм эксплуатацияләү» 2022 елның 23 апрелендәге 999-р номерлы күрсәтмәсе
45 статья	Урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Электр челтәрләре хужалыгы объектларының саклык зоналарын һәм мондый зоналар чикләрендә урнашкан жир кишәрлекләреннән файдалануның махсус шартларын билгеләү тәртибе турында» 2009 елның 24 февралендәге 160 номерлы карары
73 <sup>1</sup> статьяның 6 өлеше	Дәүләти яисә муниципаль мөлкәткәге урман кишәрлегенең аренда шартнамәсен төзү Дәүләт мөлкәтендә яисә муниципаль мөлкәткәге урман кишәрлегенең аренда шартнамәсен эзерләү һәм төзү тәртибе	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Агач материалы эзерләү өчен дәүләт милкендәге яисә муниципаль милеккәге жир кишәрлеген арендага алу шартнамәсен төзү хокукына конкурста катнашучыларның конкурс тәкъдимнәрен бәяләү кагыйдәләрен һәм тәкъдим ителгән шартларны бәяләү һәм агач материалы эзерләү өчен дәүләт милкендәге яисә муниципаль милеккәге жир кишәрлеген арендага алу шартнамәсен төзү хокукына конкурста жиңүчене билгеләүгә нигез булган билгеләрне раслау турында» 2019 елның 7 мартындагы 241 номерлы карары
<b>Россия Федерациясе Табигать ресурслары һәм экология министрлыгы (алга таба – Россия Табигать министрлыгы) норматив актлары</b>		
62 статьяның 7 өлеше	Урман торгызу. Урман торгызу кагыйдәләре	«Урманнарны торгызу кагыйдәләрен, урманнарны торгызу проектының формасын, составын, аны килештерү тәртибен, аны килештерүдән баш тарту нигезләрен, шулай ук урманнарны торгызу проектының электрон рәвештәге форматына карата таләпләр раслау турында» 2021 елның 29 декабрендәге 1024

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
		номерлы боерык
73 <sup>1</sup> статьясындагы 7 өлеше	Урман кишәрлегенең типик аренда шартнамәсе	«Урман кишәрлекләрен түләүле нигездә файдалануга тапшыруның бер төрле шартнамәләрен раслау турында» 2020 елның 30 июлендәге 542 номерлы боерык
77 статьяның 7 өлеше	Урман утыртмаларын сату-алу турында типик шартнамә	«Урман утыртмаларын сату-алуның бер төрле шартнамәсен раслау турында» 2020 елның 27 июлендәге 488 номерлы боерык
60 <sup>15</sup> статья	Сирәк очрый торган һәм юкка чыгу куркынычы янаган агачларны, куакларны, лианаларны, бүтән урман үсемлекләрен саклау үзенчәлекләре	«Россия Федерациясе Кызыл китабына яисә Россия Федерациясе субъектлары кызыл китапларына кертелгән, сирәк очрый торган һәм юкка чыгу куркынычы янаган агачларны, куакларны, лианаларны, бүтән урман үсемлекләрен саклау үзенчәлекләрен раслау турында» 2017 елның 29 маендагы 264 номерлы боерык
23 <sup>1</sup> статьяның 3 өлеше, 64 статьяның 3 өлеше	Урманнарны тәрбия кылу. Урманнарны тәрбия кылу кагыйдәләре. Урман утыртмаларын кисү тәртибе	«Урманнарны карау кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 30 июлендәге 534 номерлы боерык
112 статьяның 5 өлеше	Махсус сакланучы табигать территорияләрендә урнашкан урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау, яңадан үрчетү үзенчәлекләре	«Махсус сакланыла торган табигать территорияләрендә урнашкан урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау, яңадан үрчетү үзенчәлекләрен раслау турында» 2021 елның 12 августындагы 558 номерлы боерык
53 <sup>1</sup> статья	Урман янгыннарын кисәтү	«Урман янгыннарын кисәтү һәм сүндерү чаралары төрләрен, урманнардан файдаланучы затларның әлеге чаралар белән тәэмин ителү нормативларын, урманнардан файдаланганда булырга тиешле урман янгыннарын кисәтү һәм сүндерү чаралары нормаларын раслау турында» 2014 елның 28 мартындагы 161 номерлы боерык
53 <sup>1</sup> статья	Урманнарда янгын чыгу куркынычын һәм урман янгыннарын мониторинглау	«Урманнарда янгын куркынычын һәм урман янгыннарын күзәтүне гамәлгә ашыру тәртибен раслау турында» 2014 елның 23 июнендәге 276 номерлы боерык
15 статьяның 3 өлеше	Урман үсә торган зоналар һәм урманлы районнар	«Россия Федерациясенең урман үсү зоналары исемлеген һәм Россия Федерациясенең урманлы районнары исемлеген раслау турында» 2014 елның 18 августындагы 367 номерлы боерык
87 статьяның 7 өлеше	Урман хужалыгы регламентларының составы, аларны эшләү тәртибе, аларның гамәлдә булу вакыты һәм	«Урман хужалыгы регламентлары составын, аларны эшләү тәртибен, аларның гамәлдә булу вакытын һәм аларга үзгәрешләр кертү тәртибен раслау турында» 2017 елның 27

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
	аларга үзгәрешләр кергү тәртибе	февралендәге 72 номерлы боерык
60 <sup>5</sup> статья	Урман патологиясе буенча дәүләт мониторингы	«Урман авырулары буенча дәүләт мониторингын гамәлгә ашыру тәртибен раслау турында» 2017 елның 5 апрелендәге 156 номерлы боерык
60 <sup>7</sup> статья	Зарарлы организмнар таралуны кисәтү	«Зарарлы организмнар таралуны кисәтү чараларын гамәлгә ашыру кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрэндәге 912 номерлы боерык
60 <sup>6</sup> статьяның 4 өлеше	Урман патологиясе буенча тикшеренүләр. Урман патологиясе буенча тикшеренүләрне уздыру тәртибе	«Урман авыруларына бәйле тикшеренүләрне уздыру тәртибен һәм урман авыруларына бәйле тикшеренү актының рәвешен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрэндәге 910 номерлы боерык
23 <sup>2</sup> статьяның 10 өлеше, 29 статьяның 11 өлеше, 23 <sup>1</sup> статьяның 3 өлеше	Диләнке эшләр. Агач материалы эзерләү. Агач материалы эзерләү кагыйдәләре. Урман утыртмаларын кисү тәртибе	«Агач материалы эзерләү кагыйдәләрен һәм Россия Федерациясе Урман кодексының 23 статьясында күрсәтелгән урманчылыкларда агач материалы эзерләү үзенчәлекләрен раслау турында» 2020 елның 1 декабрэндәге 993 номерлы боерык «Диләнке эшләр төрләрен, аларны башкару тәртибен һәм эзлеклелеген, диләнке эшләрнең технологик картасы формасын, урман бүлемтеген актыккы тикшерү акты формасын һәм урман бүлемтеген актыккы карап чыгу тәртибен раслау турында» 2022 елның 17 гыйнварындагы 23 номерлы боерык, «Урман бүлемтегенең таксация тасвирламасына кертелә торган мәгълүматлар составын, урман бүлемтегенең таксация тасвирламасын төзү тәртибен, аның электрон форматындагы форматына карата таләпләрне, урман бүлемтегенең таксация тасвирламасының урман бүлемтегенең хакыйкый торышы турындагы мәгълүматка туры килмәвен билгеләү тәртибен, урман бүлемтегенең таксация тасвирламасы формасын раслау турында» 2022 елның 14 октябрэндәге 687 номерлы боерык
60 <sup>4</sup> статья	Урманнарны яклау буенча районнарга бүленеш	«Урманнарда жиңелчә, уртача һәм көчле урман патологиясе булган зоналарны билгеләү тәртибен раслау турында» 2017 елның 9 гыйнварындагы 1 номерлы боерык
91 статья	Дәүләт урман реестры	«Дәүләт урман реестрына документлаштырылган мәгълүматлар кергүгә һәм аны үзгәртүгә нигез булган

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
		документларның исемлеген, аларның формаларын һәм аларны эзерләү тәртибен раслау турында» 2013 елның 11 ноябренадә 496 номерлы боерык, «Дәүләт урман реестрында булган, зарури тәртиптә бирелә торган мәгълүматлар төрләре исемлеген һәм аны бирү шартларын раслау турында» 2013 елның 30 октябренадә 464 номерлы боерык, «Дәүләт урман реестрын алып бару формаларын раслау турында» 2021 елның 24 декабренадә 1007 номерлы боерык
70 <sup>1</sup> статьяның 12 өлеше	Урман кишәрлекләрен проектлау	«Урман кишәрлегенә проект документациясе составына һәм эчтәлегенә таләпләрне раслау турында» 2017 елның 3 февраленадә 54 номерлы боерык
60 <sup>13</sup> статья	Урманнарны радиоактив пычранудан саклау үзенчәлекләре	«Урманнарның радиоактив пычрану зоналарында профилактика һәм тернәкләндерү чараларын гамәлгә ашыру үзенчәлекләрен раслау турында» 2017 елның 8 июнендә 283 номерлы боерык
65 статьяның 5 өлеше	Урман орлыкчылыгы	«Урман орлыкчылыгы объектларын (урман орлыкчылыгы плантацияләрен, даими урман орлыклары кишәрлекләрен) төзү һәм аерып чыгару кагыйдәләрен раслау турында» 2015 елның 20 октябренадә 438 номерлы боерык, «Урманның төп агач токымнарының үстерү районнарына бүленгән урман үсемлекләре орлыкларын куллану тәртибен раслау турында» 2020 елның 9 ноябренадә 909 номерлы боерык
46 статьяның 4 өлеше	Урманнардан агач эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен файдалану	«Урманнардан агач эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2022 елның 31 гыйнварындагы 54 номерлы боерык
38 статья	Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану	«Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдәләрен һәм Урман кишәрлеген бирмичә, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә генә урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 2 июлендә 408 номерлы боерык
49 статьяның 4 өлеше	Урманнардан файдалану турында хисап. Урманнардан файдалану турында хисап тапшыру	«Урманнардан файдалану турында хисап кертелә торган мәгълүматлар исемлеген, урманнардан файдалану турында хисап тапшыру формасын һәм тәртибен, шулай ук

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
	тәртибе	урманнардан файдалану турында электрон рәвештә хисап формасына карата таләпләр раслау турында» 2017 елның 21 августындагы 451 номерлы боерык
66 статьяның 2 өлеше	Урманнарны яңадан үрчетү һәм урман үстерү турында хисап. Урманнардан файдалану һәм урман үстерү турында хисап тапшыру тәртибе	«Урманнарны яңадан үрчетү һәм урман үстерү турында хисапка кертелә торган мәгълүматлар исемлеген, урманнарны яңадан үрчетү һәм урман үстерү турында хисап формасын һәм аны тапшыру тәртибен, шулай ук урманнарны яңадан үрчетү һәм урман үстерү турында электрон рәвештәге хисап форматына карата таләпләр раслау турында» 2017 елның 21 августындагы 452 номерлы боерык
89 статья	Урманнарны үзләштерү проектына дәүләти һәм муниципаль экспертиза. Урманнарны үзләштерү проектына дәүләти һәм муниципаль экспертиза тәртибе	«Урманнарны үзләштерү проектына дәүләт экспертизасы һәм муниципаль экспертиза тәртибен раслау турында» 2020 елның 30 июлендәге 513 номерлы боерык
26 статьяның 3 өлеше	Урман декларациясе. Урман декларациясен тутыру һәм тапшыру тәртибе	«Урман декларациясе формасын, аны тутыру һәм тапшыру тәртибен, электрон рәвештә урман декларациясе форматына таләпләр раслау турында» 2021 елның 29 апрелендәге 303 номерлы боерык
60 статьяның 3 өлеше, 60 <sup>11</sup> статьяның 3 өлеше	Урманнарны яңгыннардан саклау турында хисап. Урманнарны яңгыннардан саклау турында хисап тапшыру тәртибе.	«Урманнарны яңгыннардан саклау турында хисапка кертелә торган мәгълүматлар исемлеген, урманнарны яңгыннардан саклау турында хисап формасын һәм аны тапшыру тәртибен, шулай ук урманнарны яңгыннардан саклау турында электрон рәвештә хисап тапшыру форматына карата таләпләр, урманнарны яклау турында хисапка кертелә торган мәгълүматлар исемлеген, урманнарны яклау турында хисап формасын һәм аны тапшыру тәртибен, шулай ук урманнарны яклау турында электрон рәвештә хисап форматына карата таләпләр раслау турында» 2017 елның 09 мартындагы 78 номерлы боерык
60 <sup>8</sup> статьяның 5 өлеше	Зыянлы организмнарның чыганаclarын юк итү	«Зыянлы организмнарның чыганаclarын юк итү кагыйдәларен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрәндәге 913 номерлы боерык
53 <sup>4</sup> статья	Урман яңгыннарын сүндерү	«Урман яңгыннарын сүндерү кагыйдәларен раслау турында» 2022 елның 1 апрелендәге 244 номерлы боерык
98 <sup>2</sup> статья	Урман сагы	«Урман сагын гамәлгә ашыру тәртибен һәм нормативларын раслау турында» 2021 елның

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
		15 декабрдәгә 955 номерлы боерык
64 <sup>1</sup> статьяның 2 өлеше	Урманнарны торгызу өчен билгеләнгән жирләрне урман урнашкан жирләргә кертү	Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урманнарны торгызу өчен билгеләнгән жирләрне урман урнашкан жирләргә кертү тәртибен һәм тиешле акт рәвешләрэн раслау турында» 2019 елның 11 мартындагы 150 номерлы боерыгы
86 статьяның 5 өлеше	Россия Федерациясе субъектының урман планы. Россия Федерациясе субъектының урман планы составы һәм аны эзерләү тәртибе	«Россия Федерациясе субъекты урман планының бер төрле рәвешен һәм составын, аны эзерләү һәм аңа үзгәрешләр кертү тәртибен раслау турында» 2017 елның 20 декабрдәгә 692 номерлы боерык
32 статья	Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыеп алу	«Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыеп алу турында» 2020 елның 28 июлендәгә 496 номерлы боерык
67 статья, 68 статья	Урман корылышы турында гомуми нигезләмәләр Урман корылышының эчтәлегә	«Урман корылышы буенча файдалану күрсәтмәсен раслау турында» 2022 елның 5 августындагы 510 номерлы боерык
63 статьяның 3 өлеше	Урман үстерү. Урман үстерү кагыйдәләре	«Урман үстерү кагыйдәләрен, урман үстерү проектының формасын, составын, аны килештерү тәртибен, аны килештерүдән баш тарту нигезләрен, шулай ук урман үстерү проектының электрон рәвештәгә форматына карата таләпләр раслау турында» 2021 елның 20 декабрдәгә 978 номерлы боерык
88 статьяның 2 өлеше	Урманнарны үзләштерү проекты.	Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урманнарны үзләштерү проектының составын, аны эшләү һәм аңа үзгәрешләр кертү тәртибен, электрон документ рәвешендә урманнарны үзләштерү проекты форматына карата таләпләр раслау турында» 2021 елның 16 ноябрдәгә 864 номерлы боерыгы
39 <sup>1</sup> статья	Урман питомникларын булдыру һәм аларны эксплуатацияләү	«Урман питомникларын төзү һәм аларны эксплуатацияләү кагыйдәләрен раслау турында» 2021 елның 12 октябрдәгә 737 номерлы боерык
45 статья	Урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану	«Урманнардан линияле объектлар төзү, аларны үзгәртеп кору, аларны эшләтү өчен файдалану кагыйдәләрен һәм, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә, урман кишәрлеген бирмичә урманнардан линияле объектлар төзү, аларны үзгәртеп кору, аларны эшләтү өчен файдалану очраклары исемлеген раслау турында» 2020 елның 10 июлендәгә 434 номерлы боерык

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
43 статья	Жир астын геологик өйрәнүне, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану кагыйдэләре	«Урманнардан жир астын геологик өйрәнү, файдалы казылмалар эзләү һәм чыгару өчен файдалану кагыйдэләрен һәм, жир кишәрлеге бирмичә, сервитут билгеләп яки билгеләмичә, урманнардан жир астын геологик өйрәнү, файдалы казылмалар эзләү һәм чыгару өчен файдалану очраклары исемлеген раслау турында» 2020 елның 7 июлендәге 417 номерлы боерык
31 статья	Чәер эзерләү	«Чәер эзерләү кагыйдэләрен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрэндәге 911 номерлы боерык
38 <sup>1</sup> статья	Урманнардан балыкчылыкны гамәлгә ашыру өчен файдалану	«Урманнардан балыкчылыкны гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдэләрен раслау турында» 2021 елның 13 октябрэндәге 742 номерлы боерык
39 статья	Жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләре, дару үләннәре үстерү	«Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану кагыйдэләрен раслау турында» 2020 елның 28 июлендәге 497 номерлы боерык
34 статья	Азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыю	«Азык-төлек урман ресурсларын һәм дару үләннәрен эзерләү кагыйдэләрен раслау турында» 2020 елның 28 июлендәге 494 номерлы боерык
40 статья	Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану	«Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдэләрен раслау турында» 2020 елның 27 июлендәге 487 номерлы боерык
41 статья	Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану	«Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдэләрен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрэндәге 908 номерлы боерык
<b>Федераль урман хужалыгы агентлыгы (алга таба – Рослесхоз) норматив актлары</b>		
29 статьяның 6 өлеше	Файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләмен исәпләп чыгару тәртибе	«Файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләмен исәпләп чыгару тәртибен раслау турында» 2011 елның 27 маендагы 191 номерлы боерык «Кисентеләрнең яшен билгеләү турында» 2015 елның 9 апрелдәге 105 номерлы боерык
29 статьяның 7 өлеше, 81 статьяның 3 пункты	Агач материалы эзерләү. Агач материалын эзерләү рөхсәт ителми торган агачларның һәм куаклыкларның төрләре (токымнары) исемлеге	«Агач материалын эзерләү рөхсәт ителми торган агачларның һәм куаклыкларның төрләре (токымнары) исемлеген раслау турында» 2011 елның 5 декабрэндәге 513 номерлы боерык



Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
53 статьяның 4 өлеше, 53 <sup>1</sup> статья	Урманнарда янгын куркынычсызлыгы. Урман янгыннарын кисәтү	«Урманнарны янгынга каршы кору нормативларын раслау турында» 2012 елның 27 апрелдәге 174 номерлы боерык, «Урманнарның табигый янгын куркынычы классификациясен һәм, һава торышына карап, урманнарда табигый янгын куркынычы классификациясен раслау турында» 2011 елның 5 июлендәге 287 номерлы боерык
65 статьяның 5 өлеше	Урман орлыкчылыгы	«Урман орлыкларын үстерү районнарын билгеләү турында» 2022 елның 19 декабрдәге 1032 номерлы боерык
<b>Россия Федерациясе субъекты норматив актлары</b>		
82, 83 статьялар	Урман мөнәсәбәтләре өлкәсендә Россия Федерациясе субъектлары дәүләт хакимияте органнары вәкаләтләре. Урман мөнәсәбәтләре өлкәсендә Россия Федерациясе дәүләт хакимияте органнарының аерым вәкаләтләрен Россия Федерациясе субъектлары дәүләт хакимияте органнарына тапшыру	«Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы, Татарстан Республикасы Президентының «Татарстан Республикасы Урман планын раслау турында» 2018 елның 24 декабрдәге ПУ-880 номерлы Указы, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Татарстан Республикасының урман хужалыгын үстерү» дәүләт программасын раслау турында» 2013 елның 30 июлендәге 531 номерлы карары, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Татарстан Республикасының региональ яки муниципальара эһәмиятендәге гомуми файдалану автомобиль юллары исемлеген раслау турында» 2022 елның 13 октябрдәге 1099 номерлы карары
82 статьяның 7 өлеше	Татарстан Республикасында гражданның үз ихтыяжлары өчен урман утыртмаларын сату-алу шартнамәсе буенча түләү ставкаларын билгеләү	Татарстан Республикасы Тарифлар буенча дәүләт комитетының «Татарстан Республикасында гражданның үз ихтыяжлары өчен урман утыртмаларын сату-алу шартнамәсе буенча түләү ставкаларын билгеләү турында» 2020 елның 7 октябрдәге 107-2/нпс-2020 номерлы карары

# 1 БҮЛЕК. ГОМУМИ МӘГЪЛҮМАТЛАР

## 1.1. Урманчылыкка кыскача сыйфатлама

### 1.1.1. Урманчылык һәм урнашкан урыны

Татарстан Республикасы Урман хужалыгы министрлыгының Зеленодольск урманчылыгы Татарстан Республикасының төньяк-көнбатыш өлешендә Зеленодольск районы һәм Казан шәһәре территориясендә урнашкан.

Урманчылыкның конторасы (үзәк утары) Татарстан Республикасы башкаласы Казан шәһәреннән 25 километр (алга таба – км) ераклыкта урнашкан Васильево поселогында урын алган.

Урманчылыкның почта адресы: 422530, Татарстан Республикасы, Зеленодольск районы, Васильево поселогы, Залесная урамы, 14а.

Телефон: (84371) 6-33-26, факс 6-33-46.

E-mail: Zelenodolskoe.Gku@tatar.ru.

Урманчылык территориясенә төньяктан көньякка кадәрге озынлыгы – 36 км, көнчыгыштан көнбатышка кадәр – 54 км.

### 1.1.2. Урманчылыкның, кишәрлек урманчылыкларының гомуми мәйданы, урманчылык территориясенә районнар буенча бүленеше

Урманчылык территориясенә муниципаль берәмлекләр буенча бүленеше 1 нче таблицادا китерелә.

1 нче таблица

#### Урманчылыкның төзелеше

Т/с	Урманчылык	Кишәрлек урманчылыклары	Урман кварталлары	Административ район (муниципаль берәмлек)	Гомуми мәйданы, гектар
1	2	3	4	5	6
1.	Зеленодольск	Әйшә	1-78, 148-156, 159-166, 169-175, 177, 178, бер өлеше: 179, 180-190	Зеленодольск	8342
			157, 158, 167, 168, 176, бер өлеше: 179	Казан шәһәре	110
		Жәмгысе			8452
2.		Зеленодольск	1-135, 137-153	Зеленодольск	8593
3.		Кызыл Октябрь	1-46, 50-64, 68-81, 87-100, 106-117, 121-128, 131-133,	Зеленодольск	9211

		136-149, 151-163		
Урманчылык буенча барлыгы				26256

Урманчылык район территорияләре буйлап гаять тигез рәвештә урнашкан. Территорияләрендә урман фонды урнашкан районның урманлы өлеше 40 процент тәшкил итә.

Урманчылык территориясе бүлеп күрсәтелгән Татарстан Республикасы 1 нче схематик каратада күрсәтелгән.



1 нче карта-схема

РОССИЙСКАЯ ФЕДЕРАЦИЯ  
МИНИСТЕРСТВО ЛЕСНОГО ХОЗЯЙСТВА  
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН

**КАРТА-СХЕМА**  
с выделением территории  
Зеленодольского лесничества  
на территории Республики Татарстан



Экспликация:

№	Наименование лесничества	№	Наименование лесничества
1	Агрызское лесничество	17	Калейкинское лесничество
2	Азнакаевское лесничество	18	Камское лесничество
3	Аксубаевское лесничество	19	Кзыл-Юлдузское лесничество
4	Алькеевское лесничество	20	Лаишевское лесничество
5	Альметьевское лесничество	21	Ленингорское лесничество
6	Арсское лесничество	22	Лубяжское лесничество
7	Бавлинское лесничество	23	Мамадышское лесничество
8	Биллярское лесничество	24	Мензелинское лесничество
9	Болгарское лесничество	25	Нижнекамское лесничество
10	Бугульминское лесничество	26	Нурлатское лесничество
11	Буинское лесничество	27	Приволжское лесничество
12	Елабужское лесничество	28	Пригородное лесничество
13	Завинское лесничество	29	Сабинское лесничество
14	Зеленодольское лесничество	30	Тетюшское лесничество
15	Ислейтарское лесничество	31	Черемшанское лесничество
16	Кайбицкое лесничество		

Условные обозначения:

- Граница Республики Татарстан
- Границы лесничеств
- Нумерация лесничества
- Населенные пункты
- Зеленодольское лесничество

Масштаб 1 : 2 500 000

### 1.1.3. Урман үсә торган зоналар, урманлы районнар һәм урманнарны саклау һәм урман орлыкчылыгы районнарына бүлү зоналары буенча урманчылык урманнарын бүлү

Россия Табигать ресурслары министрлыгының «Россия Федерациясенең урманнар үсә торган зоналары исемлеген һәм Россия Федерациясенең урманлы районнары исемлеген раслау турында» 2014 елның 18 августындагы 367 номерлы боерыгы белән расланган урман үсә торган районнар бүленеше нигезендә урманчылык территориясе Россия Федерациясенең Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы урманнар зонасының ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районына кертелгән (2 нче таблица).

2 нче таблица

#### Урманчылык урманнарын урман үсә торган зоналарга һәм урманлы районнарга бүлү

Т/с	Кишәрлек урманчылыклары	Урман үсә торган зона	Урманлы район	Урманнарны саклау районнарына бүлү зонасы	Урманорлык буенча районнарга бүленеш зонасы	Урман кварталлары исемлеге	Мәйданы, га
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Әйшә	Ылыслы-киң яфраклы урманнар	РФ Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районы	Урман авырулары буенча уртача хәтәрлек	Нарат өчен - 3, чыршы - 4, имән - 1	1-78, 148-190	8452
2.	Зеленодольск					1-135, 137-153	8593
3.	Кызыл Октябрь					1-46, 50-64, 68-81, 87-100, 106-117, 121-128, 131-133, 136-149, 151-163	9211
барлығы							26256

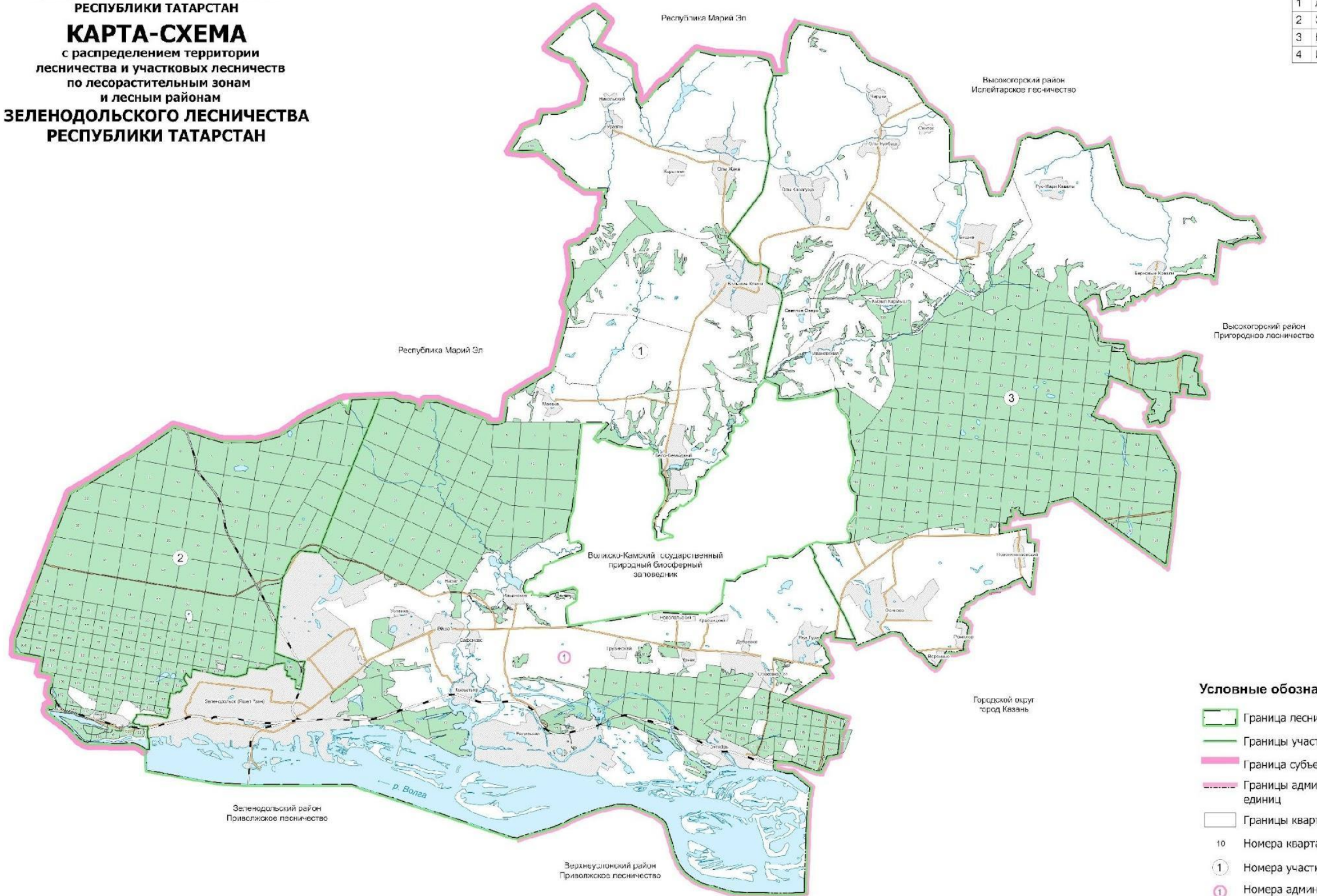
Урманчылык территориясенең һәм кишәрлек урманчылыкларының урманнар үсә торган зоналарга һәм урманлы районнарга бүленеше 2 нче схематик картада күрсәтелгән.



РОССИЙСКАЯ ФЕДЕРАЦИЯ  
МИНИСТЕРСТВО ЛЕСНОГО ХОЗЯЙСТВА  
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН

**КАРТА-СХЕМА**  
с распределением территории  
лесничества и участковых лесничеств  
по лесорастительным зонам  
и лесным районам  
**ЗЕЛЕНОДОЛЬСКОГО ЛЕСНИЧЕСТВА  
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН**

№	Участковое лесничество	Площадь, га
1	Айшинский	8452
2	Зеленодольское	8593
3	Краснооктябрьский	9211
4	Итого	26256



**Условные обозначения:**

- Граница лесничества
- Границы участковых лесничеств
- Граница субъекта РФ
- Границы административно-территориальных единиц
- Границы кварталов
- 10 Номера кварталов
- ① Номера участковых лесничеств
- ① Номера административно-территориальных единиц
- Населенные пункты

**Лесорастительная зона и лесной район:**

- Зона хвойно-широколиственных лесов:
- Район хвойно-широколиственных (смешанных) лесов европейской части Российской Федерации

**Административно-территориальная единица:**

- ① Зеленодольский район

**1.1.4. Урманчылык урманнарының кварталлар яисә аларның өлешләре буенча максатчан билгеләнеше һәм саклагыч урман категорияләре буенча бүленеше, шулай ук саклагыч, эксплуатация һәм резерв урманнарын бүлеп чыгару нигезләре**

3 нче таблица

**Урманнарның максатчан билгеләнеше һәм саклык урман категорияләре буенча бүленеше**

Т/с	Урманнарның максатчан билгеләнеше	Кишәрлек урманчылыгы	Кварталларның яки өлешләренең номерлары	Майданы, га	Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча бүлү нигезләре
1	2	3	4	5	6
1.	Барлыгы урманнар			26256	
2.	1. Саклык урманнары, барлыгы:			26256	
3.	шул исәптән				
4.	1.1. су саклау зоналарында урнашкан урманнар	барлыгы		57	РФ Урман кодексы, РФ Су кодексы, «Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны кыйммәтле, эксплуатация урманнарына кертү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы, Россия Табигать ресурслары министрлыгының «Урманнарны тәртипкә китерү инструкциясен раслау турында» 2022 елның 5 августындагы 510 номерлы боерыгы
		Әйшә	-		
		Зеленодольск	Әлеге кварталларның бер өлеше: 145-147, 149	57	
		Кызыл Октябрь	-		
5.	1.2. табигый һәм бүтән объектларны яклау вазыйфасын үтәүче урманнар, шул исәптән барлыгы			26052	
6.	1.2.1. Яклай торган урман полосаларында урнашкан урманнар	барлыгы		1268	РФ Урман кодексы, «Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны
		Әйшә	Әлеге квартал өлешләре: 41-45, 51-55, 57, 60-62, 72-74, 150, 159-163, 166-176,	393	

Т/с	Урманнарның максатчан билгеләнеше	Кишәрлек урманчылыгы	Кварталларның яки өлешләренен номерлары	Майданы, га	Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча бүлү нигезләре
1	2	3	4	5	6
			181		кыйммәтле, эксплуатация урманнарына кергү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы, Россия Табигать ресурслары министрлыгының «Урманнарны тәртипкә китерү инструкциясен раслау турында» 2022 елның 5 августындагы 510 номерлы боерыгы
		Зеленодольск	Әлеге квартал өлешләре: 79, 14, 16-18, 22-31, 36-39, 45-47, 55	875	
		Кызыл Октябрь	-	-	
7.	1.2.2. Яшел зоналарда урнашкан урманнар	барлығы		12007	
		Әйшә	Кварталлар: 1-40, 46, 47, 50, 184-189 Әлеге квартал өлешләре: 41-45, 149, 183, 190	5421	
		Зеленодольск	Кварталлар: 1-6, 10-13, 15, 19-21, 32-35, 40-44, 48-54, 57-71, 73-96, 104-112, 118-121, 129, 130, 139 Әлеге квартал өлешләре: 14, 16-18, 22-31, 36-39, 45-47, 55, 79, 113, 128	6649	
		Кызыл Октябрь	Әлеге квартал өлеше: 81	7	
8.	1.2.3 Урман паркы зоналарында урнашкан урманнар	барлығы		12707	
		Әйшә	Кварталлар: 48, 49, 56, 58, 59, 63-71, 75, 76, 78, 148, 151-158, 164, 165, 177-180, 182 Әлеге квартал өлешләре: 51-55, 57, 60-62, 72-74, 149, 150, 159-163, 166-176, 181, 183, 190	2548	
		Зеленодольск	Кварталлар: 56, 72, 97-103, 114-117, 122-127, 131-135, 140-144, 148-153	955	
		Кызыл Октябрь	Әлеге кварталлар: 1-46, 50-64, 68-80, 87-100, 106-117, 121-128, 131-133, 136-149, 151-163	9204	
9.	1.3. кыйммәтле урманнар, барлығы,			146	
10.	шул исәптән				
11.	1.3.1. уылдык саклаучы урман	барлығы		57	РФ Урман кодексы, «Татарстан Республикасы
		Әйшә	-	-	
		Зеленодольск	Кварталлар: 137, 138;	57	



Т/с	Урманнарның максатчан билгеләнеше	Кишәрлек урманчылыгы	Кварталларның яки өлешләренен номерлары	Майданы, га	Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча бүлү нигезләре
1	2	3	4	5	6
	полосалары		элеге кварталларның бер өлеше: 128, 145-147		территориясендә урманнарны кыйммәтле, эксплуатация урманнарына кертү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы
		Кызыл Октябрь	-	-	
12.	1.3.2. фәнни яки тарихи-мәдәни әһәмияткә ия урманнар	барлыгы		89	
		Әйшә	Квартал: 77	89	
		Зеленодольск	-		
		Кызыл Октябрь	-	-	

### 1.1.5. Урманчылык территориясендә урман фонды жирләре составыннан урманлы һәм урмансыз жирләргә сыйфатлама

4 нче таблица

Урманчылык территориясендә урман фондының урманлы һәм урмансыз жирләренә сыйфатлама

Т/с	Жирләренә категориясе	Урманчылык буенча барлыгы	
		Майданы, га	%
1	2	3	4
1.	1. Урманнарның гомуми майданы	26256	100,0
2.	2. Урманлы жирләр, барлыгы	25000	95,22
3.	2.1. Урман үсемлекләре белән капланган жирләр, шул исәптән	24860	94,68
4.	урман культуралары	9476	36,09
5.	2.2. Урман үсемлекләре белән капланмаган жирләр, барлыгы, шул исәптән	140	0,53
6.	тоташмаган урман культуралары	84	0,32
7.	питомниклар һәм урман плантацияләре	51	0,19
8.	аралыклар		
9.	Көекләр	5	0,02
10.	һәлак булган урман утыртмалары		
11.	киселгән урыннар	1	0,00
12.	ачык, ташландык урыннар	4	0,02
13.	3. Урман булмаган жирләр, барлыгы, шул исәптән	1255	4,78
14.	Сөрүлекләр	75	0,32
15.	Печән чабу урыннары	83	0,32
16.	жәйләүләр	2	0,01

Т/с	Жирләрнең категориясе	Урманчылык буенча барлыгы	
		Майданы, га	%
1	2	3	4
17.	сулар	338	1,29
18.	бакчалар	10	0,04
19.	юллар, ызаннар	322	1,23
20.	утарлар һәм башка объектлар	4	0,02
21.	Сазлар	421	1,60
22.	комнар	26256	100,0
23.	башка төрле жирләр	25000	95,22

### 1.1.6. Гамәлдәге һәм проектлана торган махсус сакланыла торган табигать территорияләренә һәм объектларга, аларны оештыру, экологик челтәрләрен үстерү, биотөрлелеген саклау планнарына сыйфатлама

Хокукый режим РФ Урман кодексының 112 статьясы белән билгеләнә. Бу жирләр әйләнештән алынган яки әйләнешендә чикләнгән (РФ Жир кодексының 27 статьясы).

Махсус сакланыла торган табигать территорияләрендә тыела яисә рөхсәт ителә, гамәлгә ашырыла торган конкрет эшчәнлек төрләре, шул исәптән урманнардан файдалану, аларны саклау яисә янадан житештерү өлкәсендә, РФ Жир кодексы, РФ Урман кодексы, «Махсус сакланыла торган табигать территорияләре турында» 33-ФЗ номерлы федераль закон, шулай ук аларны үтәү өчен чыгарылган Татарстан Республикасы норматив хокукый актлары белән билгеләнә.

Урманчылык территориясендә гамәлдәге һәм проектлана торган түбәндәге махсус сакланыла торган табигать территорияләре (алга таба – МСТТ) бар.

#### Махсус сакланыла торган табигать территорияләре исемлеге

Т/с	Махсус сакланучы табигый территориянең аталышы	Майданы, га	Кишәрлек урманчылыгы, квартал, бүлемтек	Профиль	Кыскача сыйфатлама һәм хужалык алып бару тәртибе
1	2	3	4	5	6
1.	«Соры челән колониясе» төбәк әһәмиятендәге табигать һәйкәле	100,3	Әйшә, 77 нче квартал	Зоологик. Татарстан АССР Министрлар Советының «Табигать объектларын Татар АССР дәүләт зоологик табигать һәйкәлләренә кертү турында» 1983 елның 25 февралендәге 91 номерлы карары	Сумка елгасының көнбатыш яры. Каен, юкә, имән катнашындагы нарат урманы. Тоташ кисүләп тыела, һәлак булган һәм зыян күргән агачларны кисеп ату максатларында

Т/с	Махсус сакланучы табигий территориянең аталышы	Мәйданы, га	Кишәрлек урманчылыгы, квартал, бүлемтек	Профиль	Кыскача сыйфатлама һәм хужалык алып бару тәртибе
1	2	3	4	5	6
					сайланма кисүләр рөхсәт ителә
2.	Идел-Кама дәүләт табигать биосфера тыюлыгының Раифа кишәрлеге урманчылыгындагы саклык зонасы	4958	Әйшә, кварталлар: 13, 19, 20, 27, 28, 34, 35, 51, 52, 53	Ботаник, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Идел-Кама дәүләт табигий биосфера тыюлыгының саклык зонасы турында нигезләмә раслау хакында» 2002 елның 19 апрелендәге 217 номерлы карары	Теләсә нинди хужалык эшчәнлеге тыела
3.	Төбәк әһәмиятендәге «Шор» дәүләт табигать зоологик тыюлыгы	2132	Зеленодольск, 1-13, 15-21 кварталлар	Зоологик. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Арча, Зеленодольск һәм Биектау муниципаль районнары территориясендә төбәк әһәмиятендәге «Шор» дәүләт табигать зоология тыюлыгын оештыру турында» 2019 елның 1 февралендәге 64 номерлы карары	Суер, божыр, ак куян яшәшенә һәм табигать комплексларына куркыныч тудыра торган теләсә нинди эшчәнлек тыелган

### 1.1.7. Илкүләм мирас буенча проектлана торган урманнарга сыйфатлама

Татарстан Республикасы территориясендә сыйфатламалары буенча илкүләм мирас урманнарына кертү өчен тиешле урманнар юк.

### 1.1.8. Диләнке эшләрен гамәлгә ашырганда сакланьрга тиешле биологик күптөрлелек төрләрен һәм буфер зоналары зурлыклары исемлеге

Биологик күптөрлелекне саклау – урман хужалыгы эшчәнлеген алып баруда зарури шарт. Ул саклагыч урманнарда, махсус сакланучы урман кишәрлекләрендә генә түгел, ә диләнке эшләре гамәлгә ашырылганда да тәэмин ителергә тиеш.

Урман кишәрлекләрендә кисү эшләре уздырылганда тереклек итү тирәлеге шартлары шактый үзгәрә. Үсеш алуның үзгәргән шартларында, яңа шартларга хас булганча, бары тик урман биоценозлары гына яши ала, шуңа күрә тереклек

тирәлеген тамырдан үзгәртә торган тоташ кисү барышында биотопларны (биоценоз биләгән киңлекләрнең абиотик факторлары буенча беришлеләренә карата) максималь саклау мөһим.

Үсемлекләрнең һәм хайваннарның урман төрләре тереклек итә торган шартлар төрлеләгән саклау өчен диләнкеләрне аерып чыгарганда һәм таксацияләгәндә әһәмиятле биотоплар (әһәмиятле объектлар) – кисү эшләре кагылмый торган һәм биотөрлелекне саклау өчен әһәмиятле булган, зур булмаган жир кишәрлекләре аерып чыгарыла, ә диләнкеләр эшләнгәндә, – саклана.

Аларның булуы билгеле бер дәрәжәдә табигый жиңмерелү нәтижеләрен имитацияләргә булыша, киселгән урыннарда урман тирәлеген сакларга һәм торгызырга ярдәм итә. Әлеге объектлар Россия Кызыл китабына һәм/яки төбәкләрдәге Кызыл китапларга кертелгән, сирәк очрый торган һәм нәзберек булган тереклек организмнары төрләренәң потенциалы тереклек итү урыннары булып тора.

Диләнке эшләрен гамәлгә ашырганда сакланьрга тиешле биологик күптөрлелек объектларының һәм буфер зоналарының нормативлары һәм параметрлары 20 нче таблицада чагылдырылды.

20 нче таблица.

Диләнке эшләрен гамәлгә ашырганда сакланьрга тиешле биологик күптөрлелек объектларының һәм буфер зоналарының нормативлары һәм параметрлары

т/с	Биологик күптөрлелек объектлары	Биологик күптөрлелек объектларына сыйфатлама	Буфер зоналарының күләмнәре (зарурлык булганда)
	2	3	4
1.	Даими һәм вакытлы су агымнары	Су агымының аерым ачык күренеп тора торган үзәнә. Вакытлы су агымы даими рәвештә су басу эшләре буенча ачыкланьрга мөмкин. Коры жәйдә су агымы кибәргә мөмкин	Әгәр нормативларда башкача билгеләнмәсә, даими су агымнары өчен киңлегә кимендә 50 м, вакытлы су агымнары үзәннәре буйлап кимендә 20 м буфер зоналары билгеләнә. Буфер зонасы инде урман баскан тугайлык булырга тиеш түгел һәм су агымы үзәнненән башлап яисә урмансыз тугайлыктан башлап һәр ягыннан үлчәнә. <b>Искәрмә:</b> буфер зонасына мәжбүри рәвештә сөзәк таулар һәм тамыр токымнары чыккан урыннар кертеләргә тиеш
2.	Кизләүләр (чишмәләр), грунт сулары чыгу урыннары	Төптә кизләүләр аерылып торьрга мөмкин, яисә су таудан агучы чишмә рәвешендә агып чыга. Чишмә карст бүрәнкәсеннән агып	Чишмәләр буйлап (алар чыккан урыннар тирәли) киңлегә кимендә 50 м буфер зоналары аерыла.

т/с	Биологик күптөрлелек объектлары	Биологик күптөрлелек объектларына сыйфатлама	Буфер зоналарының күләмнәре (зарурлык булганда)
2		3	4
		чыгарга мөмкин	Дэвалану яисә савыктыру максатларында файдаланыла торган, шулай ук зиярәт кылу объекты булып хезмәт итүче (изгеләр чишмәсе) чишмәләр тирәли буфер зонасы киңәйтелергә мөмкин – аерым тәртиптә билгеләнә.
3.	Сазланган уйсулыклар һәм вакыты-вакыты белән су баса торган урыннар	Әлеге кишәрлек артыгы белән дымланган: су өслеккә чыккан яисә аяк белән басканда бүселеп чыга. Объект чикләрендә – артык дымланган урман типларының туфрак катламы. Кырые буйлап, шулай ук объектлар чикләрендә агачлар юк яисә товарлык дәрәжәсе аз булган агачлар гына үсә	Су баса торган кишәрлек кырые буйлап су өслектә тора яисә басканда чыга. Рельефта түбәнрәк урында, туфрак өсте капламы чигендә, чиге буйлап туфрак өсте катламы һәм агачлыктар сыйфатында.
4.	Күлләрнең, сазларның һәм башка ачык урыннарның ярлары буйлап урман кашаклары, сазлыктарда зур булмаган утраулар	Ачык киңлекләрнең (күлләр, сазлар, болыннар) ярларында урман кашакларын аерып чыгару урман корылышы буенча саклагыч полоса билгеләнмәгән очракта башкарыла	Киңлеге кимендә 50 м урман кашагы күл суыннан алып яисә ачык башка урын киселешеннән башлап үлчәнә. Ләкин, әгәр күлдә утраучык яисә сазланган урын булса, буфер зонасын каты яр кырыеннан яисә сазлык яки ачык территория кырыеннан башлап үлчиләр. Шулай ук сазлык белән әйләндереп алынган зур булмаган (0,5 гектарга кадәр) утраулар да билгеләнә. <b>Искәрмә:</b> әгәр әлеге күл яисә сазлык хайваннарның сезонлы туплану һәм үрчү урыны, сирәк очрый торган һәм нәзберек төрләрнең фактта тереклек итү урыны булып торса, ул очракта буфер зонасы киңәйтелергә тиеш
5.	Чокырлар, су агымнарының тирән үзәнлекләре, башка төрле сөзәклекләр	Су агымнарының тирән керегән үзәнлекләре һәм чокырлар – тауның текәлегә 10°С башланып киткәндә. Башка текә таулар (киртләрчләр, текә ярлар) – тауның текәлегә кимендә 20° булганда.	Нормативларда башкача билгеләнмәсә, сөзәк тау өсте һәм асты буйлап киңлеге кимендә 15-20 метрлы буфер зоналары билгеләнә. Сөзәк тауның үзе һәм буфер зонасы әһәмиятле объект булып тора.

т/с	Биологик күптөрлелек объектлары	Биологик күптөрлелек объектларына сыйфатлама	Буфер зоналарының күләмнәре (зарурлык булганда)
2		3	4
6.	Төп токымнарның, урман белән капланган калкулыкның шәрә урыннары, известьлы токым, ачык комлы кишәрлекләр, дюналар, таш чәчелгән урыннар	Куәте аз булган туфрак үсемлекләре белән капланган, төп токымнар шәрәләнә торган урыннар. Таш чәчелгән урыннар – төрле зурлыктагы һәм шомалыктагы ташлар жыелмасы. Тау битләрендә, тау киртләчләрендә, ярларда һәм алар янәшәсендә еш очрый. Ташлы һәм шәрәләнгән урыннар аз куәтле туфрак үсемлекләре белән капланырга мөмкин. Комлы дюналар өлешчә аз куәтле туфрак-үсемлек катламы белән ныгытылырга мөмкин.	Объект кишәрлекнең төп токымнары шәрәләнгән чиге буйлап яисә таш чәчелгән урын чиге буйлап билгеләнә. Таш чәчелгән, төп токымнар шәрәләнгән урын, дюна комплексы кырыеннан киңлегә кимендә 20 метрлы буфер зонасы билгеләнә.
7.	Аерым зур йомры ташлар һәм кантарлар	Лишайниклар һәм үсемлекләр белән капланган аерым зур йомры ташлар (2 куб.метрдан башлап) һәм кантарлар	Аерым зур йомры ташларны майданлы объектны билгеләмичә генә билгеләргә була, аларның тупланышы майданлы объект буларак билгеләнә
8.	Карст элементлары	Известькатнашмалы токым ятмалары якин яткан урыннарда ярыклар, бүрәнкәләр, юкка чыга торган су агымнары һәм сулыклар, коры үзәнлекле сазлыклар. Калын известьташ катламының су белән юылган куышлыклары. Өслегендә уйсулыклар, жимерек, ярык урыннар күренә. Карст элементлары белән чишмәләр, кизләүле сазлыклар бәйлә булырга мөмкин. Өслегендә шәрәләнгән известьташлар күренергә мөмкин	Объект тирәли уйсулык, куышлык кырыеннан киңлегә кимендә 20 метрлы буфер зонасы билгеләнә.
9.	Ачык һәм ярымачык урыннар	Урман белән капланмаган кишәрлекләр: зур булмаган аланлыклар, сирәклекләр, болынлыклар һ.б. (шул исәптән сазлыкланган). Агачларның тулылыгы 0,4 ким. Запас гектарына 50 куб.метрдан кимрәк	Чиге буйлап агачлар арасында (тулылыгы һәм запасы ким булган кишәрлек)
10	Таркалу тәрәзәләре чыбык-чабык һәм жыл аударган агачлар-туфрак комплекслары белән тупланган.	Төрле токымга караган, төрле таркалу стадияләрендәге аунаклар бар (диаметры 20 сантиметрдан (алга таба – см) башлана). Жыл аударган агач-туфрак комплекслары (ВПК) – зур агачларның тамыр системасы һәм туфракның өске катламнары белән бергә аву нәтижәсе	Таркалу тәрәзәләрен табигый яңару төркемнәре, шулай ук башка объектлар белән берлектә билгеләү максатка ярашлы була. Билгеләү эше объект чикләре буенча башкарыла

т/с	Биологик күптөрлелек объектлары	Биологик күптөрлелек объектларына сыйфатлама	Буфер зоналарының күләмнәре (зарурлык булганда)
	2	3	4
11	Коры-сары, биек түмәрләр, куышлы агачлар, берән-сәрән ятучы зур чыбык-чабыклар	Төрле токымнардан зур күләмле (диаметры 20 см башлана торган) коры-сары. Куышлы һәм тукран тукуган эзләре булган коры-сары аеруча кыйммәтле була. 2-5 м биеклегендәге һәм 20 см зуррак диаметрлы табигый эре түмәрләр. Куышлы агачлар. Төрле токымга караган, төрле таркалу стадияләрендәге чыбык-чабыклар (диаметры 20 см башлана)	Диләнке эшлэгәндә куркыныч тудырмый торган коры-сарыны саклау максатка ярашлы була. Корыган һәм куышлы тере агачлар зарури сакланьрга тиеш
12	Күп еллык агачлар һәм аларның чәчәклекләре, жыйнак биологик кыйммәтле урыннар	Берән-сәрән күп еллык агачлар, аларның чәчәклекләре һәм жыйнак биологик кыйммәтле кишәрлекләр	Күп еллык, янгынга каршы корытылган наратлар, карт усак, кара зирек, кәжә талы аеруча кыйммәтле. Агачларның ябалдашы яхшы үсеш алган һәм жылгә каршы торырга сәләтле булырга тиеш. Күп еллык агачларның чәчәклекләре һәм жыйнак биологик кыйммәтле өлешләре составында агачларны саклау оптималь булып тора
13	Төбәк өчен сирәк токым агачлары	Киң яфраклы токымлы агачлар: имән, корычагач, карама, өрәңге, юкә.	Сирәк токым агачларының жыйнак төркемнәрен һәм шушы токымнарга караучы берән-сәрән агачларны үз эченә алган чәчәклекләр саклана.
14	Сирәк һәм терлек азыгы булган куаклыклар	Чикләвек куагы, артыш, миләш, гөлжимеш, зелпе куаклары һ.б.	Сөйрәнмәләрдән башка саклана
15	Яңартылуның гамәлдәге төркемнәре	Киселгән урыннарда үсеш алырга мөмкин булган ышанычлы үренте төркемнәре. Дренажланган урыннарда агач чыбылдыгы тәрәзәләрендә яңартылу төркемнәре, эре аунак өемнәре тупланган урыннарда чыршы шытып чыккан	Үренте чәчәклекләре яңартылуның югары тыгызланган өлеше чикләре буенча билгеләнә
16	Сирәк очраучы һәм нәзберек үсемлекләрнең һәм гөмбәләрнең тереклек итү урыннары	Россия Федерациясе Кызыл китабына һәм/яисә төбәк Кызыл китабына кертелгән сирәк очрый торган һәм нәзберек үсемлек һәм гөмбә төрләренең яңа ачыкланган даими тереклек итү урыннары	Төрләрнең биологиясе һәм экологик таләпләре нигезендә билгеләнә. Күпчелек сирәк төрләргә билгеләве авыр булганга күрә, сирәк төр һәм аларны саклау өчен зарури чикләр

т/с	Биологик күптөрлөлөк объектлары	Биологик күптөрлөлөк объектларына сыйфатлама	Буфер зоналарының күлөмнөре (зарурлык булганда)
	2	3	4
			булу-булмавын тэгаенлөштөрү өчен биология белгеченө мөрөжэгать итэргэ киңөш ителө. Эгэр бер нөсхэ яисэ затларның жыйнак төркеме ачыкланса, алар тирэли киңлеге кимендө 50 метрлы буфер зонасын билгелэргэ кирөк
17	Куышлы агачлар	Берөн-сэрэн тере яки куышлы коры агачлар	Аерым агачлар яки агач төркемнөре рөвешендө жилгэ каршы торучанлыкны, бөжөк ашаучы кошларны күчөрү урыннарын тээмин итү өчен, шулай ук башка кыйммэтле объектлар составында саклана
18	Зур оялыклары булган агачлар	Зур оялыклары булган агачлар саклана, диаметрында 1 метрдан зуррак оялар, шулай ук эре оялар тупланган урыннар махсус кыйммэткэ ия	1 м һәм аннан зуррак диаметрлы оялар өчен буфер зонасының киңлеге - 500 м (елның телөсө кайсы вакытында), э калган оялар өчен 100-300 м кимрөк булырга тиеш (кошларның күздө тотылган төренө карап). Буфер зонасының зурлыгы орнитолог белгеч тарафыннан тикшерү, ояның кемгэ каравын һәм статусын билгеләү нәтижэләре буенча тэгаенлөштерелергэ мөмкин
19	Зур кырмыска оялары	0.5 м биегрөк булган кырмыска оялары	0.5 м биегрөк булган кырмыска оялары тирэли 20 м радиуста кисүлөр тыелган буфер зонасы аерып чыгарыла

**1.1.9. Гамөлдэге урман, урман эшкэртү инфраструктурасы объектларына, урман инфраструктурасы ясауга бэйле булмаган объектларга, элеге объектларны төзү, үзгэртеп кору һәм эксплуатациялөү чараларына территорияль планлаштыру документларында каралган сыйфатлама**



Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Якый торган урманнар, эксплуатация урманнары һәм резерв урманнары өчен урман инфраструктурасы объектлары исемлеген раслау турында» 2012 елның 17 июлендәге 1283-р номерлы боерыгы.

РФ Урман кодексының 13 статьясы нигезендә урман юллары урманнардан теләсә нинди файдалану ысулында, шулай ук урманнарны саклау һәм яңадан үрчетү максатларында да төзелергә мөмкин.

Гамәлдәге урман юлларына сыйфатлама киләсе таблицада китерелде.

### Урман юлларына сыйфатлама

Т/с	Юлларның төрләре	Юллар озынлыгы, км					Гомуми
		Барлыгы	Урман хужалыгы (типлары буенча)				
			I тип	II тип	III тип	Жәмгысе	
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Юллар, барлыгы	226	25	160	0	185	31
2.	шул исәптән						
3.	а) автомобиль	216	25	160	0	185	31
4.	алардан:						
5.	каты түшәмәле	15	0	0	0	0	15
6.	грунт	201	25	160	0	185	16
7.	шул исәптән						
8.	ел әйләнәсе кулланыла торган	41	25	0	0	25	16

Урманчылык территориясендә булган гомуми файдаланудагы барлык автомобиль юллары һәм урман хужалыгы юллары агач материалы саты һәм эшкәртү урыннарына чыгару юллары булып хезмәт итә.

Урман эшкәртү инфраструктурасы (эзерләнгән агач материалын эшкәртү объектлары, биоэнергетика объектлары һәм башкалар) агач материалы белән башка төрле урман ресурсларын эшкәртү өчен төзелә. РФ Урман кодексының 14 статьясына ярашлы рәвештә, саклагыч урманнарда, шулай ук РФ Урман кодексында, башка федераль законнарда каралган башка очракларда урман эшкәртү инфраструктурасын булдыру һәм эксплуатацияләү тыела.

Урманчылык территориясендә урман эшкәртү объектлары юк.

Урман инфраструктурасын булдыруга бәйле булмаган объектларны төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү урман фонды жирләрендә РФ Урман кодексының 21 һәм 21.1 статьяларына ярашлы рәвештә башкарыла.

Территориаль планлаштыру схемасы буенча урманчылык территориясендә өстәмә объектлар планлаштырылмый. Башка категориягә караган, урман урнашкан жирләрдә урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү урманнарның максатчан билгеләнеше буенча башка федераль законнарда каралган очракларда рөхсәт ителә.

Урман инфраструктурасын булдыруга бәйле булмаган капитал төзелеш объектларын төзү, реконструкцияләү, капитал ремонтлау яки эксплуатацияләү өчен

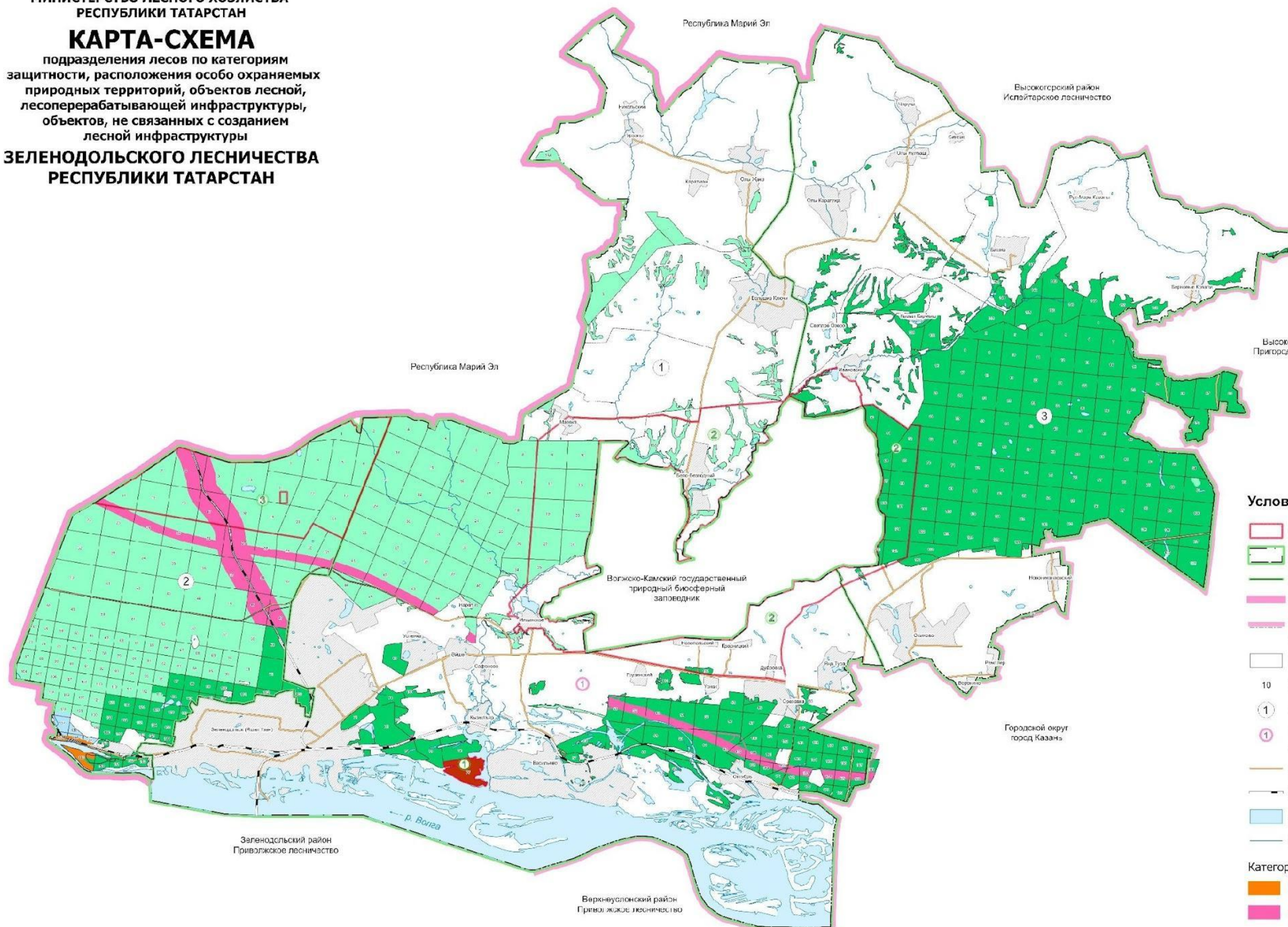
кулланылган жирләр РФ Урман кодексының 21 статьясының 9 өлеше нигезендә рекультивацияләнергә тиеш.

Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урман кишәрлегенә проект документациясе составына һәм эчтәлегенә, аны әзерләү тәртибенә таләпләрне раслау турында» 2022 елның 31 гыйнварындагы 54 номерлы боерыгы белән расланган Урманнарда агач эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен файдалану кагыйдәләренә ярашлы рәвештә, шулай ук РФ Урман кодексында һәм башка федераль законнарда каралган очракларда, агач эшкәртү инфраструктурасы объектларын саклагыч урманнарда урнаштыру тыела.

Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча, гамәлдәге һәм проектлана торган махсус сакланучы табигать территорияләрен, урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын, урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган объектларны тамгалап, кварталлар буйлап бүлгәләнеше 3 номерлы карта-схемада күрсәтелде.

РОССИЙСКАЯ ФЕДЕРАЦИЯ  
 МИНИСТЕРСТВО ЛЕСНОГО ХОЗЯЙСТВА  
 РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН  
**КАРТА-СХЕМА**  
 подразделения лесов по категориям  
 защитности, расположения особо охраняемых  
 природных территорий, объектов лесной,  
 лесоперерабатывающей инфраструктуры,  
 объектов, не связанных с созданием  
 лесной инфраструктуры  
**ЗЕЛЕНОДОЛЬСКОГО ЛЕСНИЧЕСТВА  
 РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН**

№	Участковое лесничество	Площадь, га
1	Айшинский	8452
2	Зеленодольское	8593
3	Краснооктябрьский	9211
4	Итого	26256



- Условные обозначения:**
- Границы ООПТ
  - Граница лесничества
  - Границы участковых лесничеств
  - Граница субъекта РФ
  - Границы административно-территориальных единиц
  - Границы кварталов
  - 10 Номера кварталов
  - ① Номера участковых лесничеств
  - ① Номера административно-территориальных единиц
  - Дорожная сеть
  - Железнодорожный путь
  - Озера
  - Речная сеть
- Категория защитности:**
- Леса, расположенные в водосохранных зонах
  - Леса, расположенные в защитных полосах лесов
  - Леса, расположенные в зеленых зонах
  - Леса, расположенные в лесопарковых зонах
  - Леса, имеющие научное или историко-культурное значение
  - Нерестощающие полосы лесов

**Административно-территориальная единица:**

- ① Зеленодольский район

**Особо охраняемые природные территории:**

- ① Памятник природы регионального значения «Колония серой цапли»
- ② Охранная зона Раифского участкового лесничества Волжско-Камского государственного природного биосферного заповедника
- ③ Государственный природный зоологический заказник регионального значения "Шорский"



## 1.2. Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре

Урман мөнәсәбәтләрендә Россия Федерациясе, Россия Федерациясе субъектлары, муниципаль берәмлекләр, гражданнар һәм юридик затлар катнаша (РФ Урман кодексының 4 статьясы).

Шул ук вакытта, РФ Урман кодексының 5 статьясы нигезендә, урман динамикалы рәвештә яңартыла һәм трансформациягә бирелә торган табигый ресурс буларак карала, чөнки югарыда аталган статья нигезендә урманнардан файдалану, аларны саклау һәм яңадан үрчетү экологик система яки табигый ресурс кебек урман төшенчәсеннән чыгып гамәлгә ашырыла.

Урманчылык территориясендә урманнардан кварталларга бүлөп рөхсәтле файдалану төрләре 5 нче таблицادا күрсәтелә.

5 нче таблица

### Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Кишәрлек урманчылыгы	Кварталлар яки аларның өлешләре исемлегә	Мәйданы, га
1	2	3	4	5
1.	Агач эзерләү (РФ Урман кодексының 25, 29 статьялары)	Әйшә	Кварталлар: 1-78, 148-190	8452
		Зеленодольск	Кварталлар: 1-135, 137-153	8593
		Кызыл Октябрь	Кварталлар: 1-46, 50-64, 68-81, 87-100, 106-117, 121-128, 131-133, 136-149, 151-163	9211
		барлығы		26256
2.	Терлек азыгы эзерләү (РФ Урман кодексының 25, 31 статьялары)	Әйшә	-	-
		Зеленодольск	-	-
		Кызыл Октябрь	-	-
		барлығы		-
3.	Агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыю (РФ Урман кодексының 25, 32 статьялары)	Әйшә	Кварталлар: 1-78, 148-190	8452
		Зеленодольск	Кварталлар: 1-135, 137-153	8593
		Кызыл Октябрь	Кварталлар: 1-46, 50-64, 68-81, 87-100, 106-117, 121-128, 131-133, 136-149, 151-163	9211
		барлығы		26256
4.	Азык-төлек урман ресурсларын эзерләү һәм дару үләннәре жыю (РФ Урман кодексының 25, 35 статьялары)	Әйшә	Кварталлар: 1-78, 148-190	8452
		Зеленодольск	Кварталлар: 1-135, 137-153	8593
		Кызыл Октябрь	Кварталлар: 1-46, 50-64, 68-81, 87-100, 106-117, 121-128, 131-133, 136-149, 151-163	9211
		барлығы		26256
5.	Ау хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру (РФ Урман кодексының 25,	Әйшә	Кварталлар: 1-47, 50, 73, 77, 184-189 Өлеге квартал өлешләре: 51-55, 57, 60-62, 72-74, 149, 150, 159-	5903

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Кишәрлек урманчылыгы	Кварталлар яки аларның өлешләре исемлеге	Мәйданы, га
1	2	3	4	5
	36 статьялары) Тыелган: урман-парк зоналарында урнашкан урманнар, шәһәр урманнары; яшел зоналарда урнашкан урманнар, әгәр урман утыртмаларын кисүгә яки аучылык инфраструктурасы объектларын булдыруга китерсә		163, 166-176, 181, 183, 190	
		Зеленодольск	Кварталлар: 1-55, 57-71, 73-96, 104-113, 118-121, 128-130, 137-139, 145-147	7638
		Кызыл Октябрь	Әлеге квартал өлеше: 81	7
		барлығы		13528
6.	Авыл хужалыгы алып бару (РФ Урман кодексының 25, 38 статьялары). Тыела: урман паркы зоналарында урнашкан урманнар, шәһәр урманнары; Тыюлыклы урман кишәрлекләре; Махсус сакланыла торган кишәрлекләр – тыела, печән чабу, умартачылык һәм товар аквакультурасы (товар өчен балыкчылык) искәrmә булып тора; яшел зоналарда урнашкан урманнарда – тыела, печән чабу һәм умартачылыктан тыш, шулай ук печән чабу һәм умартачылык максатларында коймалар төзү тыела	Әйшә	Кварталлар: 1-47, 50, 73, 77, 184-189 Әлеге квартал өлешләре: 51-55, 57, 60-62, 72-74, 149, 150, 159-163, 166-176, 181, 183, 190	5903
		Зеленодольск	Кварталлар: 1-55, 57-71, 73-96, 104-113, 118-121, 128-130, 137-139, 145-147	7638
		Кызыл Октябрь	Әлеге квартал өлеше: 81	7
		барлығы		13528
7.	Балык тотуны гамәлгә ашыру, һәмәскәрләрчә балык тотудан тыш (РФ Урман кодексының 25, 38.1 статьялары).	Әйшә	Кварталлар: 1-78, 148-190	8452
		Зеленодольск	Кварталлар: 1-135, 137-153	8593
		Кызыл Октябрь	Кварталлар: 1-46, 50-64, 68-81, 87-100, 106-117, 121-128, 131-133, 136-149, 151-163	9211
		барлығы		26256
8.	Фәнни-тикшеренү, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру (РФ Урман кодексының 25, 40 статьялары)	Әйшә	Кварталлар: 1-78, 148-190	8452
		Зеленодольск	Кварталлар: 1-135, 137-153	8593
		Кызыл Октябрь	Кварталлар: 1-46, 50-64, 68-81, 87-100, 106-117, 121-128, 131-133, 136-149, 151-163	9211
		барлығы		26256

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Кишәрлек урманчылыгы	Кварталлар яки аларның өлешләре исемлеге	Мәйданы, га
1	2	3	4	5
9.	Рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру (РФ Урман кодексының 25, 41 статьялары)	Әйшә	Кварталлар: 1-78, 148-190	8452
		Зеленодольск	Кварталлар: 1-135, 137-153	8593
		Кызыл Октябрь	Кварталлар: 1-46, 50-64, 68-81, 87-100, 106-117, 121-128, 131- 133, 136-149, 151-163	9211
		барлығы		
10.	Урман плантацияләре булдыру һәм аларны эксплуатацияләү (РФ Урман кодексының 25, 42 статьялары). Тыела: су саклау зоналарында урнашкан урманнар	Әйшә	Кварталлар: 1-78, 148-190	8452
		Зеленодольск	Кварталлар: 1-135, 137-144, 148, 150-153 Өлеге кварталларның бер өлеше:	8536
		Кызыл Октябрь	Кварталлар: 1-46, 50-64, 68-81, 87-100, 106-117, 121-128, 131- 133, 136-149, 151-163	9211
		барлығы		
11.	Жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләре, дару үләннәре үстерү (РФ Урман кодексының 25, 39 статьялары)	Әйшә	Кварталлар: 1-78, 148-190	8452
		Зеленодольск	Кварталлар: 1-135, 137-153	8593
		Кызыл Октябрь	Кварталлар: 1-46, 50-64, 68-81, 87-100, 106-117, 121-128, 131- 133, 136-149, 151-163	9211
		барлығы		
12.	Урман питомниклары булдыру һәм аларны эксплуатацияләү (РФ Урман кодексының 25, 39.1 статьялары)	Әйшә	Кварталлар: 1-78, 148-190	8452
		Зеленодольск	Кварталлар: 1-135, 137-153	8593
		Кызыл Октябрь	Кварталлар: 1-46, 50-64, 68-81, 87-100, 106-117, 121-128, 131- 133, 136-149, 151-163	9211
		барлығы		
13.	Жир астын геологик өйрәнү, файдалы казылмаларны эзләү һәм табу (РФ Урман кодексының 25, 43 статьялары). Тыела: урман паркы зоналарында, яшел зоналарда урнашкан урманнар, шәһәр урманнары, урман паркы зоналарында жир асты геологик өйрәнүне гамәлгә ашыру рөхсәт ителә	Әйшә	Квартал: 77 Квартал өлешләре: 41-45, 51-55 60-62, 159-163, 166-176, 181.	482
		Зеленодольск	Кварталлар: 8, 9, 16-18, 26, 27, 37, 38, 46, 47, 128, 137-139, 145- 147, 149 Квартал өлешләре: 14, 22-25, 28-31.	989
		Кызыл Октябрь	-	-
		барлығы		
14.	Сусаклагычлар һәм башка ясалма су объектларын төзү һәм эксплуатацияләү, дингез	Әйшә	Кварталлар: 1-78, 148-190	8452
		Зеленодольск	Кварталлар: 1-135, 137-153	8593
		Кызыл Октябрь	Кварталлар: 1-46, 50-64, 68-81, 87-100, 106-117, 121-128, 131-	9211

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Кишәрлек урманчылыгы	Кварталлар яки аларның өлешләре исемлеге	Мәйданы, га
1	2	3	4	5
	һәм елга портларын төзү һәм киңәйтү, гидротехник корылмалар төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү (РФ Урман кодексының 25, 44 статьялары)	барлығы	133, 136-149, 151-163	26256
15.	Линияле объектлар төзү, аларны үзгәртеп кору, эксплуатацияләү (РФ Урман кодексының 25, 45 статьялары) Гамәлдәге чыбыклы объектлар, шул исәптән, РФ Урман кодексында әлеге куллану төре буенча чикләүләр кертелгән саклагыч урманнар категориясендә дә, кулланылырга мөмкин	Әйшә	Кварталлар: 1-78, 148-190	8452
		Зеленодольск	Кварталлар: 1-135, 137-153	8593
		Кызыл Октябрь	Кварталлар: 1-46, 50-64, 68-81, 87-100, 106-117, 121-128, 131-133, 136-149, 151-163	9211
		барлығы		26256
16.	Урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү (РФ Урман кодексының 25, 46 статьялары). Тыела: саклык урманнары, махсус сакланыла торган кишәрлекләр	Әйшә	-	-
		Зеленодольск	-	-
		Кызыл Октябрь	-	-
		барлығы		-
17.	Рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру (РФ Урман кодексының 25, 47 статьялары)	Әйшә	Кварталлар: 1-78, 148-190	8452
		Зеленодольск	Кварталлар: 1-135, 137-153	8593
		Кызыл Октябрь	Кварталлар: 1-46, 50-64, 68-81, 87-100, 106-117, 121-128, 131-133, 136-149, 151-163	9211
		барлығы		26256
18.	РФ Урман кодексының 6 статьясының 2 өлеше нигезендә билгеләнгән башка төрләр	Әйшә	Кварталлар: 1-78, 148-190	8452
		Зеленодольск	Кварталлар: 1-135, 137-153	8593
		Кызыл Октябрь	Кварталлар: 1-46, 50-64, 68-81, 87-100, 106-117, 121-128, 131-133, 136-149, 151-163	9211
		барлығы		26256

## **2 БҮЛЕК. УРМАННАРДАН РӨХСӘТЛЕ ФАЙДАЛАНУ НОРМАТИВЛАРЫ, ПАРАМЕТРЛАРЫ ҺӘМ ЧОРЛАРЫ, УРМАННАРНЫ САКЛАУ ҺӘМ ЯҢАДАН ҮРЧЕТҮ НОРМАТИВЛАРЫ**

### **2.1. Урманнарда ағач материалы эзерләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары**

Урманнарда ағач материалы эзерләү өчен файдалану РФ Урман кодексының 29, 29.1, 30 статьялары, Россия Табиғат ресурслары һәм экология министрлыгының «Россия Федерациясе Урман кодексының 23 статьясында күрсәтелгән урманчылыктарда ағач материалын эзерләү кагыйдәләрен һәм ағач материалын эзерләү үзгәртүләрен рәсми тасвирлау турында» 2020 елның 1 декабрендәге 993 номерлы боерыгы белән расланган Ағач материалын эзерләү кагыйдәләре белән регламентлана.

Ағач материалы эзерләү эшкәрүчеләргә максатларында гражданнар, юридик затлар тарафыннан, шулай ук гражданнар тарафыннан – шәхси максатларда (жылыту, төзелмәләр торгызу һ.б. өчен) гамәлгә ашырылырга мөмкин.

«Татарстан Республикасында урманнарда файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законнда каралган искәртмәле очрактарда урман утыртмаларын сату-алу шартнамәләре нигезендә дәүләт ихтыяжларын яки муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен ағач материалы эзерләүгә гамәлгә ашыру рөхсәт ителә.

Чикләрендә ағач материалы эзерләү өчен урманнарда файдалану рөхсәт ителгән кварталлар исемлегенә 5 нче таблицадан күрсәтелә.

Әгәр РФ Урман кодексында башкасы билгеләнмәгән булса, диләккә (кисү өчен билгеләнгән урман утыртмалары урнашкан территориядә) ағач материалын эзерләү өчен кисүләргә гамәлгә ашыру рөхсәт ителә (РФ Урман кодексының 23.1 статьясы):

- 1) өлгергән, картайган урман утыртмаларын;
- 2) урманнарны саклау буенча чаралар үткәргәндә уртача яшьтәге, өлгергән, картайган урман утыртмалары;
- 3) РФ Урман кодексының 13, 14, 21 һәм 21.1 статьяларында каралган объектларны төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү өчен, РФ Урман кодексының 68.3 статьясында каралган эшләргә башкару өчен билгеләнгән теләсә кайсы яшьтәге урман утыртмалары.

Ағач материалы эзерләү эше эксплуатация урманнарында, саклагыч урманнарда гамәлгә ашырыла, әгәр РФ Урман кодексында, бүтән федераль законнарда башкасы каралмаса.

Саклагыч урманнарда тоташ кисүләргә РФ Урман кодексының 21 статьясының 6 өлешендә каралган очрактарда һәм сайланма кисүләргә үзләреннән тирәлек хасил итә, су саклыгын торган, санитар-гигиеник, савыктыру һәм башка төрле функцияләрен югалта башлаган урман утыртмаларын саклагыч урманнарның максатчан билгеләнешен һәм алар башкара торган файдалы функцияләреннән саклануын



тээмин итэ торган урман утыртмаларына алмаштыруны тээмин итмэгэн очрактарда гамэлгэ ашырыла, эгэр РФ Урман кодексында башкача билгелэнмэгэн булса.

Урман агачларын кисү, тарттыру, өлөшчэ эшкэртү, саклау, эзерлэнгэн агач материалын алып чыгу агач материалы эзерлэу максатларында урман кишэрлегеннэн файдаланучы зат тарафыннан урман декларациясе буенча декларациялэнэ торган чор башланган датадан 12 ай эчендэ гамэлгэ ашырыла. Агач материалы урман агачларын сату-алу шартнамэсе яисэ РФ Урман кодексының 19 статьясының 5 өлөшөндө күрсэтелгэн контракт нигезендэ эзерлэнгэн очракта, агачларны кисү, тарттыру, өлөшчэ эшкэртү, саклау, алып чыгу эшлэре шартнамэдэ яисэ контрактта билгелэнгэн вакыт эчендэ тиешенчэ гамэлгэ ашырыла.

Урман агачларын, тарттыруның (транспорт белэн күчөрүнөң), өлөшчэ эшкэртүнөң, саклауның, алып чыгуның вакытлары урманнан файдаланучы затның язмача гаризасы нигезендэ, вэкалэтле орган тарафыннан иң күбө 12 айга арттырылырга мөмкин.

Файдалану өчен билгелэнгэн дилэнке күлөмөннэн (агач алуның рөхсэт ителгэн күлөмөннэн) артып китүчө күлөмдө, шулай ук кисентелэр яшен бозып, агач материалы эзерлэу тыела.

### **2.1.1. Өлгергэн һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгелэнгэн дилэнке күлөмө**

Файдалану өчен билгелэнгэн дилэнке күлөмөн исэплэп чыгару РФ Урман кодексының 29 статьясы, «Файдалану өчен билгелэнгэн дилэнке күлөмөн исэплэп чыгару тэртибен раслау турында» 2011 елның 27 маендагы 191 номерлы Рослесхоз боерыгы, «Кисентелэрнең яшен билгелэу турында» 2015 елның 9 апрелендэге 105 номерлы Рослесхоз боерыгы нигезендэ гамэлгэ ашырыла.

Элеге урман хужалыгы регламентының гамэлдэ булу чорына өлгергэн һәм картайган урман утыртмаларын сайланма кисүлэр буенча файдалану өчен билгелэнгэн дилэнке күлөмө 6 нчы таблицада китерелэ.

Өлгергэн һәм картайган урман утыртмаларын тоташ кисү буенча исэплэнгэн дилэнке элеге урман хужалыгы регламентының гамэлдэ булу вакытына каралмаган,

Урман хужалыгы регламенты гамәлдә булу чорына өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын сайланма кисүләр  
буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме

Күрсәткечләр	барлыгы		шул исәптән тулылыгы буенча									
	гектар	мең куб.м	1		0.9		0.8		0.7		0.6	
			гекта р	мең куб.м	гекта р	мең куб.м	гектар	мең куб.м	гектар	мең куб.м	гекта р	мең куб.м
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Саклагыч урманнар												
Зеленодольск урманчылыгы												
Ирекле-сайланма кисү												
Ылыслы												
Нарат												
Ачыкланган фонд	12,0	3,25	0	0	0	0	0	0	1,2	0,41	10,8	2,84
Гомуми запастан уртача сайлап алу проценты				40		35		30		25		15
Бер мәртәбәдә киселә торган запас		0,53		0		0		0,00		0,1025		0,43
Кабатланучанлык чоры, ел			10		10		10		10		10	
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:	1,2											
тамыр		0,05		0,00		0,00		0,00		0,01		0,04
Ликвид		0,04		0,00		0,00		0,00		0,01		0,03
эшкә яраклы		0,04		0,00		0,00		0,00		0,01		0,03
Чыршы												
Ачыкланган фонд	2,0	0,6	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0,6
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты				40		35		30		25		15
Бер мәртәбәдә киселә торган запас		0,09		0		0		0,00		0		0,09
Кабатланучанлык чоры, ел			10		10		10		10		10	
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:	0,2											
тамыр		0,01		0,00		0,00		0,00		0,00		0,01
Ликвид		0,01		0,00		0,00		0,00		0,00		0,01
эшкә яраклы		0,01		0,00		0,00		0,00		0,00		0,01
Ылыслылар буенча жәмгысе												

Күрсәткечләр	барлыгы		шул исәптән тулылыгы буенча										
	гектар	мең куб.м	1		0.9		0.8		0.7		0.6		
			гекта р	мең куб.м	гекта р	мең куб.м	гектар	мең куб.м	гектар	мең куб.м	гекта р	мең куб.м	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Ачыкланган фонд, барлыгы	14,0	3,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,2	0,4	12,8	3,4
Бер мәртәбәдә киселә торган запас		0,62		0,00		0,00		0,00			0,10		0,52
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:	1,4												
тамыр		0,06		0,00		0,00		0,00			0,01		0,05
Ликвид		0,05		0,00		0,00		0,00			0,01		0,04
эшкә яраклы		0,05		0,00		0,00		0,00			0,01		0,04
Каты яфраклы – юк													
Йомшак яфраклылар													
Каен													
Ачыкланган фонд	389,8	104,53	0	0	0	0	99,4	29,63	245	65,13	45,4	9,77	
Гомуми запастан уртача сайлап алу проценты				40		35		30		25		15	
Бер мәртәбәдә киселә торган запас		26,64		0		0		8,89		16,2825		1,47	
Кабатланучанлык чоры, ел			10		10		10		10		10		
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:	38,98												
тамыр		2,67		0,00		0,00		0,89		1,63		0,15	
Ликвид		2,28		0,00		0,00		0,76		1,39		0,13	
эшкә яраклы		1,74		0,00		0,00		0,58		1,06		0,10	
Юкә													
Ачыкланган фонд	38,2	12,72	0	0	0	0	2,2	0,88	18,5	6,52	17,5	5,32	
Гомуми запастан уртача сайлап алу проценты				40		35		30		25		15	
Бер мәртәбәдә киселә торган запас		2,69		0		0		0,26		1,63		0,80	
Кабатланучанлык чоры, ел			10		10		10		10		10		
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:	3,82												
тамыр		0,27		0,00		0,00		0,03		0,16		0,08	
Ликвид		0,24		0,00		0,00		0,03		0,14		0,07	
эшкә яраклы		0,17		0,00		0,00		0,02		0,10		0,05	

Күрсәткечләр	барлыгы		шул исәптән тулылыгы буенча									
	гектар	мең куб.м	1		0.9		0.8		0.7		0.6	
			гекта р	мең куб.м	гекта р	мең куб.м	гектар	мең куб.м	гектар	мең куб.м	гекта р	мең куб.м
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
усак												
Ачыкланган фонд	55,7	16,1	0	0	0	0	15,7	5,29	36,1	10,09	3,9	0,72
Гомуми запастан уртача сайлап алу проценты				40		35		30		25		15
Бер мәртәбәдә киселә торган запас		4,22		0		0		1,59		2,5225		0,11
Кабатланучанлык чоры, ел			10		10		10		10		10	
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:	5,57											
тамыр		0,42		0,00		0,00		0,16		0,25		0,01
Ликвид		0,36		0,00		0,00		0,14		0,21		0,01
эшкә яраклы		0,27		0,00		0,00		0,10		0,16		0,01
Йомшак яфраклылар буенча жәмгысә												
Ачыкланган фонд, барлыгы	483,7	133,4	0,0	0,0	0,0	0,0	117,3	35,8	299,6	81,7	66,8	15,8
Бер мәртәбәдә киселә торган запас		33,55		0,00		0,00		10,74		20,44		2,38
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:	48,4											
тамыр		3,36		0,00		0,00		1,08		2,04		0,24
Ликвид		2,88		0,00		0,00		0,93		1,74		0,21
эшкә яраклы		2,18		0,00		0,00		0,70		1,32		0,16
Зеленодольск урманчылыгы буенча жәмгысә												
Ачыкланган фонд	497,7	137,3	0,0	0,0	0,0	0,0	117,3	35,8	300,8	82,1	79,6	19,2
Бер мәртәбәдә киселә торган запас		34,17		0,00		0,00		10,74		20,54		2,90
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:	49,80											
тамыр		3,42		0,00		0,00		1,08		2,05		0,29
Ликвид		2,93		0,00		0,00		0,93		1,75		0,25
эшкә яраклы		2,23		0,00		0,00		0,70		1,33		0,20





**2.1.2. Урманнарны тәрбияләгәндә урта яшьле, өлгереп килүче, өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)**

8 нче таблица

Урманнарны тәрбияләгәндә урта яшьле, өлгереп килүче, өлгергән һәм картайган урман утыртмаларының файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре					жәмгысе
			Сирәкләү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Саклагыч урманнар								
Зеленодольск урманчылыгы								
Хужалык: Ылыслы								
Өстенлек итүче токым – нарат								
1.	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	628,0	515,9	687,5	18,6	0,0	1850,0
		мең куб.м	31,14	35,57	43,66	1,12	0,00	111,49
2.	Кабатлану чоры	ел	10	10	10	10	10	-
3.	Ел саен файдалану күләме:							
	мәйданы	гектар	62,8	51,6	68,8	1,9	0,0	185,1
	сайлана торган запас:							
	тамыр	мең куб.м	3,11	3,56	4,37	0,11	0,00	11,15
	матди кыйммәتكә әйләндереп була торган	мең куб.м	2,64	3,03	3,71	0,09	0,00	9,47
	Эшкә яраклы	мең куб.м	2,02	2,31	2,84	0,07	0,00	7,24
Өстенлек итүче токым – чыршы								
1.	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	277,4	25,8	6,6	0,0	0,0	309,8
		мең куб.м	14,33	1,30	0,48	0,00	0,00	16,11
2.	Кабатлану чоры	ел	10	10	10	10	10	-
3.	Ел саен файдалану күләме:							
	мәйданы	гектар	27,7	2,6	0,7	0,0	0,0	31,0

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре					жәмгысе
			Сирәкләү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	сайлана торган запас:							
	тамыр	мең куб.м	1,43	0,13	0,05	0,00	0,00	1,61
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	1,22	0,11	0,04	0,00	0,00	1,37
	Эшкә яраклы	мең куб.м	0,93	0,08	0,03	0,00	0,00	1,04
Өстенлек итүче токым – карагай								
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	36,1	20,5	0,0	0,0	0,0	56,6
		мең куб.м	2,17	1,44	0,00	0,00	0,00	3,61
2	Кабатлану чоры	ел	10	10	10	10	10	-
3	Ел саен файдалану күләме:							
	мәйданы	гектар	3,6	2,1	0,0	0,0	0,0	5,7
	сайлана торган запас:							
	тамыр	мең куб.м	0,22	0,14	0,00	0,00	0,00	0,36
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	0,19	0,12	0,00	0,00	0,00	0,31
	Эшкә яраклы	мең куб.м	0,14	0,09	0,00	0,00	0,00	0,23
Блыслылар буенча жәмгысе								
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	941,5	562,2	694,1	18,6	0,0	2216,4
		мең куб.м	47,64	38,31	44,14	1,12	0,00	131,21
2	Кабатлану чоры	ел						
3	Ел саен файдалану күләме:							
	мәйданы	гектар	94,10	56,30	69,50	1,90	0,00	221,80
	сайлана торган запас:							
	тамыр	мең куб.м	4,76	3,83	4,42	0,11	0,00	13,12
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	4,05	3,26	3,75	0,09	0,00	11,15
	Эшкә яраклы	мең куб.м	3,09	2,48	2,87	0,07	0,00	8,51
Хужалык: каты яфраклы – юк								
Хужалык: йомшак яфраклы								
Өстенлек итүче токым – каен								
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган	гектар	13,3	28,0	1233,8	48,3	0,0	1323,4



Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре					җәмгысе
			Сирәкләү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	фонд	мең куб.м	0,75	1,45	88,84	2,61	0,00	93,65
2	Кабатлану чоры	ел	10	10	10	10	10	-
3	Ел саен файдалану күләме:							
	мәйданы	гектар	1,3	2,8	123,4	4,8	0,0	132,3
	сайлана торган запас:							
	тамыр	мең куб.м	0,08	0,15	8,88	0,26	0,00	9,37
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	0,07	0,13	7,55	0,22	0,00	7,97
	Эшкә яраклы	мең куб.м	0,05	0,10	5,77	0,17	0,00	6,09
Өстенлек итүче токым – юкә								
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	0,7	0,0	216,8	15,1	0,0	232,6
		мең куб.м	0,06	0,00	15,63	1,14	0,00	16,83
2	Кабатлану чоры	ел	10	10	10	10	10	-
3	Ел саен файдалану күләме:							
	мәйданы	гектар	0,1	0,0	21,7	1,5	0,0	23,3
	сайлана торган запас:							
	тамыр	мең куб.м	0,01	0,00	1,56	0,11	0,00	1,68
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	0,01	0,00	1,33	0,09	0,00	1,43
	Эшкә яраклы	мең куб.м	0,01	0,00	1,01	0,07	0,00	1,09
Өстенлек итүче токым – усак								
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	0,0	0,0	75,8	138,2	0,0	214,0
		мең куб.м	0,00	0,00	5,55	9,89	0,00	15,44
2	Кабатлану чоры	ел	10	10	10	10	10	-
3	Ел саен файдалану күләме:							
	мәйданы	гектар	0,0	0,0	7,6	13,8	0,0	21,4
	сайлана торган запас:							
	тамыр	мең куб.м	0,00	0,00	0,56	0,99	0,00	1,55
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	0,00	0,00	0,48	0,84	0,00	1,32
	Эшкә яраклы	мең куб.м	0,00	0,00	0,36	0,64	0,00	1,00

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре					жәмгысе
			Сирәкләү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Өстенлек итүче токым – тирәк								
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	0,0	0,0	0,0	1,9	0,0	1,9
		мең куб.м	0,00	0,00	0,00	0,21	0,00	0,21
2	Кабатлану чоры	ел	10	10	10	10	10	-
3	Ел саен файдалану күләме:							
	мәйданы	гектар	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,2
	Сайлана торган запас:							
	тамыр	мең куб.м	0,00	0,00	0,00	0,02	0,00	0,02
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	0,00	0,00	0,00	0,02	0,00	0,02
	Эшкә яраклы	мең куб.м	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,01
Йомшак яфраклылар буенча жәмгысе								
1		гектар	14,0	28,0	1526,4	203,5	0,0	1771,9
	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	мең куб.м	0,81	1,45	110,02	13,85	0,00	126,13
2	Кабатлану чоры	ел						-
3	Ел саен файдалану күләме:							
	мәйданы	гектар	1,40	2,80	152,70	20,30	0,00	177,20
	сайлана торган запас:							
	тамыр	мең куб.м	0,09	0,15	11,00	1,38	0,00	12,62
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	0,08	0,13	9,36	1,17	0,00	10,74
	Эшкә яраклы	мең куб.м	0,06	0,10	7,14	0,89	0,00	8,19
Саклагыч урманнар буенча жәмгысе								
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	955,5	590,2	2220,5	222,1	0,0	3988,3
		мең куб.м	48,45	39,76	154,16	14,97	0,00	257,34
2	Кабатлану чоры	ел						-
3	Ел саен файдалану күләме:							
	мәйданы	гектар	95,5	59,1	222,2	22,2	0,0	399,0

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре					жәмгысе
			Сирәкләү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	сайлана торган запас:							
	тамыр	мең куб.м	4,85	3,98	15,42	1,49	0,00	25,74
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	4,13	3,39	13,11	1,26	0,00	21,89
	Эшкә яраклы	мең куб.м	3,15	2,58	10,01	0,96	0,00	16,70
Зеленодольск урманчылыгы буенча жәмгысе								
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	955,5	590,2	2220,5	222,1	0,0	3988,3
		мең куб.м	48,45	39,76	154,16	14,97	0,00	257,34
2	Кабатлану чоры	ел						
3	Ел саен файдалану күләме:							
	мәйданы	гектар	95,50	59,10	222,20	22,20	0,00	399,00
	сайлана торган запас:							
	тамыр	мең куб.м	4,85	3,98	15,42	1,49	0,00	25,74
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	4,13	3,39	13,11	1,26	0,00	21,89
	Эшкә яраклы	мең куб.м	3,15	2,58	10,01	0,96	0,00	16,70

Тәрбияви кисүләр Россия Табигать министрлығының «Урманнарны карау кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 30 июлендәге 534 номерлы боерыгы нигезендә башкарыла.

Боерык нигезендә урманны карау буенча кисүнең яшь чорлары киләсе таблицада китерелде.

#### Урманны тәрбияви кисүләрнең төрле төрләрән үткәрүнең яшь чорлары

Т/с	Урман утыртмаларын тәрбияләү максатларында уздырыла торган кисү төрләре	Урман утыртмаларының яше, ел				
		Кисентенең яшенә карап, вегетатив барлыкка килгән агачларның ылыслы һәм каты яфраклы орлыклы һәм беренче геренация токымнары		Кисенте яшенә карап, башка агач токымнары		
		100 елдан артык	100 елдан азрак	60 елдан артык	50-60 яшь	50 елдан азрак
1	2	3	4	5	6	7
1.	Яктылык кертү	10 кадәр	10 кадәр	10 кадәр	10 кадәр	5 кадәр
2.	Чистарту	11-20	11-20	11-20	11-20	6-10
3.	Сирәкләү	21-60	21-40	21-40	21-30	11-20
4.	Аркылы кисү	60 артык	40 артык	40 артык	30 артык	20 артык

Үсү шартлары типларын, караганчыга кадәр составы буенча утыртмаларның төркемен, бонитетлар классларын, чыбылдыкның караганнан соңгы минималь йомыклығын, агачлар саны яисә массасы буенча сайлау процентын күрсәтеп, өстенлек итүче һәр токым буенча тәрбияви кисү режимы нормативлары киләсе таблицаларда китерелгән.

**Россия Федерациясенәң Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районында нарат агачлары арасында урман утыртмаларын тәрбияләү максатларында үткәрелә торган кисү нормативлары**

Т/с	Урман утыртмаларының кадәрге составы	Төрле урман төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яшел	Яктылык кертү		Чистарту		Сирәкләү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
				Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1.	1. Нарат утыртмалары, чиста һәм берәмлеккә кадәр юкә катыш	Лишайниклы (III-IV)	8-10	<u>0,9</u> 0,7	<u>15-20</u> 6-10	<u>0,9</u> 0,7	<u>15-20</u> 10-15	<u>0,9</u> 0,7	<u>15-20</u> 10-15	<u>0,9</u> 0,8	<u>10-15</u> 15-20	8Нарат 2Каен
		Нарат жиләкле (I-II)	5-10	<u>0,8</u> 0,6	<u>20-25</u> 6-8	<u>0,8</u> 0,6	<u>20-25</u> 8-10	<u>0,8</u> 0,6	<u>20-25</u> 10-12	<u>0,8</u> 0,7	<u>15-20</u> 15-20	(8-9) Нарат (1-2)Каен
		2 катлаулы (Ia-I)	5-10	<u>0,8</u> 0,6	<u>25-30</u> 5-7	<u>0,8</u> 0,6	<u>25-30</u> 7-10	<u>0,8</u> 0,6	<u>20-30</u> 10-12	<u>0,8</u> 0,7	<u>20-25</u> 15-20	(9-10) Нарат (1-+)Каен
		кара жиләкле (I-II)	5-10	<u>0,9</u> 0,7	<u>20-25</u> 6-8	<u>0,9</u> 0,7	<u>20-25</u> 8-10	<u>0,9</u> 0,7	<u>20-25</u> 10-12	<u>0,8</u> 0,7	<u>15-20</u> 15-20	(8-9) Нарат (1-2)Каен
		озын мүкле (III)	8-10	<u>0,9</u> 0,7	<u>20-25</u> 6-10	<u>0,9</u> 0,7	<u>15-25</u> 8-10	<u>0,9</u> 0,7	<u>15-20</u> 10-15	<u>0,9</u> 0,8	<u>10-15</u> 15-20	8Нарат 2Каен
2.	2. Наратлы-яфраклы (составында 5-7 нарат, берәмлек яфраклы агачлар өстенлек итүче)	Лишайниклы (III-IV)	4-7	<u>0,9</u> 0,9	<u>20-30</u> 6-8	<u>0,9</u> 0,7	<u>20-30</u> 10-15	<u>0,9</u> 0,7	<u>20-30</u> 10-15	<u>0,9</u> 0,8	<u>15-20</u> 15-20	(7-8)Нарат (2-3)Каен
		Нарат жиләкле (I-II)	3-6	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-50</u> 4-6	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-50</u> 8-12	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-40</u> 10-15	<u>0,7</u> 0,6	<u>25-30</u> 15-20	(8-9) Нарат (1-2)Каен
		3 катлаулы (Ia-I)	3-5	<u>0,6</u> 0,4	<u>35-60</u> 3-5	<u>0,6</u> 0,4	<u>30-50</u> 8-12	<u>0,7</u> 0,4	<u>30-45</u> 10-15	<u>0,7</u> 0,5	<u>25-35</u> 15-20	(8-10)Нарат (0-2)Каен
		кара жиләкле (I-II)	3-6	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-50</u> 4-6	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-50</u> 8-12	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-40</u> 10-15	<u>0,7</u> 0,5	<u>25-35</u> 15-20	(7-9)Нарат (1-3)Каен
		озын мүкле (III)	4-7	<u>0,8</u> 0,6	<u>30-40</u> 5-7	<u>0,8</u> 0,6	<u>25-35</u> 8-12	<u>0,8</u> 0,6	<u>20-30</u> 10-15	<u>0,8</u> 0,6	<u>20-25</u> 15-20	(6-8)Нарат (2-4)Каен
3.	2.1. Наратлы-яфраклы (составында 3-4 берәмлек нарат һәм 6-7 берәмлек яфраклы агач катнашында)	Нарат жиләкле (I-II)	3-5	<u>0,7</u> 0,4	<u>35-60</u> 3-5	<u>0,7</u> 0,4	<u>35-60</u> 8-10	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-50</u> 10-15	<u>0,7</u> 0,5	<u>25-40</u> 15-20	(6-8)Нарат (2-4)Каен
		3 катлаулы (Ia-I)	3-5	<u>0,6</u> 0,3	<u>40-70</u> 3-5	<u>0,6</u> 0,4	<u>40-60</u> 8-10	<u>0,7</u> 0,4	<u>30-50</u> 10-15	<u>0,7</u> 0,5	<u>25-40</u> 15-20	(6-9)Нарат (1-4)Каен
		кара жиләкле (I-II)	3-5	<u>0,6</u> 0,3	<u>40-70</u> 3-5	<u>0,6</u> 0,4	<u>40-50</u> 8-10	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-45</u> 10-15	<u>0,8</u> 0,6	<u>25-35</u> 15-20	(6-8)Нарат (2-4)Каен
		озын мүкле (III)	4-6	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-50</u> 4-6	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-45</u> 8-12	<u>0,8</u> 0,6	<u>25-35</u> 10-15	<u>0,8</u> 0,6	<u>20-30</u> 15-20	(5-7)Нарат (3-5)Каен



Россия Федерациясең Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районында чыршы агачлары арасында урман утыртуларын тәрбияләү максатларында үткәрелә торган кисү нормативлары

Т/с	Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Төрле урман төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктылык кертү		Чистарту		Сирәкләү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
				Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	
				Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1.	1. Чыршы утыртмалары, чиста һәм 2 берәмлеккә кадәр яфраклы агач катыш	катлаулы (Ia-I)	8-10	<u>0,8</u> 0,6	<u>15-30</u> 5-8	<u>0,8</u> 0,6	<u>15-30</u> 6-8	<u>0,8</u> 0,7	<u>15-25</u> 8-12	<u>0,8</u> 0,7	<u>15-20</u> 10-20	(9-10)Чыршы (0-1)Каен, Усак
		кара жиләкле (I-II)	8-10	<u>0,8</u> 0,5	<u>20-35</u> 6-8	<u>0,8</u> 0,6	<u>15-25</u> 6-8	<u>0,8</u> 0,7	<u>15-20</u> 8-10	<u>0,8</u> 0,7	<u>15-20</u> 10-20	(8-9)Чыршы (1-2) Каен, Усак
		елга буенда үсүче (II-III)	8-10	<u>0,8</u> 0,5	<u>20-35</u> 6-8	<u>0,8</u> 0,6	<u>15-25</u> 6-8	<u>0,8</u> 0,7	<u>15-20</u> 8-10	<u>0,8</u> 0,7	<u>15-20</u> 10-20	(8-9)Чыршы (1-2) Каен, Усак
2.	2. Чыршылы-яфраклы (составында 5-7 чыршы, 3-5 берәмлек яфраклы агачлар өстенлек итүче)	катлаулы (Ia-I)	6-8	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-40</u> 4-6	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-40</u> 8-10	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-40</u> 10-12	<u>0,7</u> 0,6	<u>25-35</u> 10-15	(9-10)Чыршы (0-1)Каен, Усак
		кара жиләкле (I-II)	6-8	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-40</u> 4-6	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-40</u> 8-10	<u>0,7</u> 0,5	<u>20-35</u> 10-12	<u>0,7</u> 0,6	<u>20-30</u> 10-15	(8-9)Чыршы (1-2) Каен, Усак
		елга буенда үсә торган (II-III)	6-8	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-40</u> 4-6	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-40</u> 8-10	<u>0,7</u> 0,6	<u>20-35</u> 10-12	<u>0,7</u> 0,6	<u>20-30</u> 10-15	(8-9)Чыршы (1-2) Каен, Усак
3.	2.1. Чыршылы-яфраклы, составында 3-4 берәмлек чыршы һәм 6-7 яфраклы катнашында	катлаулы (Ia-I)	4-6	<u>0,6</u> 0,3	<u>50-60</u> 4-6	<u>0,6</u> 0,4	<u>50-60</u> 4-8	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-50</u> 8-12	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-40</u> 10-15	(8-10)Чыршы (0-2)Каен, Усак
		кара жиләкле	4-6	<u>0,6</u>	<u>50-60</u>	<u>0,6</u>	<u>40-50</u>	<u>0,7</u>	<u>25-35</u>	<u>0,7</u>	<u>20-30</u>	(8-9)Чыршы

		(I-II)		0,3	4-6	0,4	4-8	0,6	8-10	0,6	10-15	(1-2) Каен, Усак
		елга буенда үсүче (II-III)	4-6	$\frac{0,6}{0,3}$	$\frac{50-60}{4-6}$	$\frac{0,6}{0,4}$	$\frac{40-50}{4-8}$	$\frac{0,7}{0,6}$	$\frac{25-35}{8-10}$	$\frac{0,7}{0,6}$	$\frac{20-30}{10-15}$	(8-9) Чыршы (1-2) Каен, Усак
4.	3. Яфраклылар чыбылдыгы астында кирәкле күләмдә чыршы агачы булган яфраклы-чыршылы	катлаулы (Ia-I)	4-6	чикл.юк	чикл. юк 4-6	чикл.юк	чикл. юк 4-8	чикл. юк 0,4	чикл. юк 6-10	чикл. юк 0,5	чикл. юк 8-12	(8-10) Чыршы (0-2) Каен, Усак
		кара жиләкле (I-II)	4-6	чикл.юк	чикл. юк 4-6	чикл.юк	$\frac{40-50/100}{4-8}$	чикл. юк 0,5	$\frac{30-40/100}{8-10}$	чикл. юк 0,6	$\frac{30-40/100}{8-12}$	(7-8) Чыршы (2-3) Каен, Усак
		елга буенда үсүче (II-III)	4-6	чикл.юк	чикл. юк 4-6	чикл.юк	$\frac{40-50/100}{4-8}$	-	-	-	-	(>4) Чыршы (<6) Каен, Усак

**Россия Федерациясенең Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районнда имәннең урман агачларын формалаштырганда урман утыртмаларын тәрбия кылу максатларында үткәрелә торган кисү нормативлары**

Т/с	Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Төрле урман төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктылык керту		Чистарту		Сирәкләү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
				Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыкылыгы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыкылыгы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылыгы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылыгы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1.	1. Чиста һәм 2 берәмлеккә кадәр башка токымнар катнашындагы имән утыртмалары	Саф имәнлекләр-урман чикләвөгә (II-I)	10 - 15	-	-	0,8 0,7	20-35	0,8 0,6	25-35 10 - 15	0,8 0,7	20-25 15-20	(8-9) Имән (1-2) Юкә, Чыршы, б. ток.
		Саф юкәле-күрәнле имәнлекләр (III-II; IV)	10 - 15	-	-	0,8 0,7	20 - 30	0,8 0,7	20-35 10 - 15	0,8 0,7	15-20 15-20	(8-9) Имән (1-2) Юкә, Чыршы, б. ток.
		Эре үләнле имәнлекләр (II-	10 - 15	-	-	0,8 0,7	20-35	0,8 0,7	20-35 10 - 15	0,8 0,7	20-25 15-20	(8-9) Имән (1-2) Юкә,



Т/с	Урман утыртмаларының кысуга кадәрге составы	Төрле урман төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктылык керту		Чистарту		Сирәкләү		Аркылы кысу		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
				Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылыгы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылыгы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
		III; I)										Чыршы, б. ток.
		Юкәле дымлы имәнлекләр (III - IV; II)	10 - 15	-	-	0,8 0,7	20 - 30	0,8 0,7	20-30 10 -15	0,8 0,7	15-20 15-20	(8-9) Имән (1 - 2) Юкә, Чыршы, б. ток.
		Елга буенда үсә торган зур үләнле имәнлекләр (II-III)	10 - 15	-	-	0,8 0,7	20 - 30	0,8 0,7	20-30 10 -15	0,8 0,7	20-25 15-20	(8-9) Имән (1-2) Кара зирек, б.т.
2.	2. Составында 5-7 берәмлек имән өстенлек итүче катнаш утыртмалар (йомшак яфраклы һәм каты яфраклы токымнар белән)	Саф имәнлекләр-чикләвек куагы (II-I)	4 - 6	0,7 0,5	30-45	0,7 0,5	35-40	0,7 0,5	30-40 10 -15	0,8 0,6	20-35 15-20	(7-9) Имән (1-3) Юкә, Корычагач, Чыршы
		Саф юкәле-күрәнле имәнлекләр (III- II; IV)	4 - 6	0,7 0,6	25-35	0,7 0,6	25-35	0,7 0,6	25-35 10 -15	0,8 0,7	20-25 15-20	(7-8) Имән (2-3) Юкә, Чыршы, б. ток.
		Эре үләнле имәнлекләр (II- III; I)	4 - 6	0,7 0,5	30-40	0,7 0,5	30-40	0,7 0,6	30-35 10 -15	0,8 0,6	20-30 15-20	(7-8)Имән (2-3) Юкә, Чыршы, б.т.
		Юкәле дымлы имәнлекләр (III- IV; II)	4 - 6	0,7 0,5	30-35	0,7 0,5	30-35	0,7 0,6	25-35 10 -15	0,8 0,6	20-25 15-20	(7-8)Имән (2-3) Юкә, Чыршы, б. ток.
		Елга буенда үсә торган зур үләнле имәнлекләр (II- III)	4 - 6	0,7 0,5	30-40	0,7 0,6	30-40	0,7 0,6	25-35 10 -15	0,8 0,7	20-30 15-20	(7-9) Имән (1 -3) Кара зирек, б.т.
3.	2.1. Составында 3-4 берәмлек имән булган катнаш утыртмалар	Саф имәнлекләр-чикләвек куагы (II-I)	3...5	0,7 0,4	40-60	0,7 0,4	40-60	0,7 0,5	30-50 7-12	0,7 0,6	25-40 10 -15	(6-8) Имән (2-4) Юкә, Чыршы, б. ток.

Т/с	Урман утыртмаларының кысуга кадэрге составы	Тэрле урман тэркемнэре (бонитет классы)	Тэрбияли башлау яше, ел	Яктылык керту		Чистарту		Сираклэу		Аркылы кысу		Кисенте яшенэ (өлгеру дэрэжэсенэ) карата максатчан составы
				Тэрбиягэ алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Кысу интенсивлыгы, запасы буенча %	Тэрбиягэ алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Кысу интенсивлыгы, запасы буенча %	Тэрбия кылганчыга кадэр минималь тулылыгы	Кысу интенсивлыгы, запасы буенча %	Тэрбия кылганчыга кадэр минималь тулылыгы	Кысу интенсивлыгы, запасы буенча %	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
		Саф юкэле-күрэнле имэнлеклэр (III-IV)	3...5	0,7 0,5	30-50	0,7 0,5	30-50	0,7 0,5	30-40 7-12	0,7 0,6	25-30 10 -15	(6-8) Имэн (2-4) Юкэ, Чыршы, б. ток.
		Эре үлэнле имэнлеклэр (III; I)	3-5	0,7 0,4	40-50	0,7 0,4	40-50	0,7 0,5	30-40 7-12	0,7 0,6	25-35 10 - 15	(6-8) Имэн (2-4) Юкэ, Чыршы, б.т.
		Юкэле дымлы имэнлеклэр (III - IV;II)	3-5	0,7 0,5	40-50	0,7 0,5	40-50	0,7 0,5	30-40 7-12	0,7 0,6	25-35 10 - 15	(6-8) Имэн (2-4) Юкэ, Чыршы, б.т.
		Елга буенда үсэ торган зур үлэнле имэнлеклэр (II-III)	3-5	0,7 0,5	40-60	0,7 0,5	40-60	0,7 0,5	30-50 7-12	0,7 0,6	25-40 10 - 15	(6-7) Имэн (3-4) Кара зирек, б. ток.
4.	3. Яфраклы йомшак агачлар өстенлек итүче һәм составында кимендэ 3 берэмлек, лэкин имэн өстенлек итүче агачлыкларны формалаштыру өчен житэрлек күлэмдэ имэн үскэн катлаулы утыртмалар	Саф имэнлеклэр-урман чикләвеге (II-I)	2-4	0,6 0,3	50-80	0,6 0,3	50-70					(5-7) Имэн (3-5) б. ток.
		Саф юкэле-күрэнле имэнлеклэр (III-IV)	2-4	0,6 0,4	40-70	0,6 0,5	40-60					(4-7) Имэн (3-6) б. ток.
		Эре үлэнле имэнлеклэр (II-III; I)	2-4	0,6 0,4	40-70	0,6 0,5	40-60					(4-7) Имэн (3-6) б. ток.
		Юкэле дымлы имэнлеклэр (III - IV; II)	2-4	0,6 0,4	40-70	0,6 0,5	40-60					(4-7) Имэн (3-6) б. ток.
		Елга буенда үсэ торган зур үлэнле имэнлеклэр (II-III)	2-4	0,6 0,4	40-70	0,6 0,5	40-60					(4-7) Имэн (3-6) Кара зирек, б. ток.

**Россия Федерациясенәң Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районында каен агачлары арасында урман утыртуларын тәрбияләү максатларында үткәрелә торган кисү нормативлары**

Т/с	Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Төрле урман төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктылык кергү		Чистарту		Сирәкләү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
				Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	
				Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1.	1. Каен агачлары: чиста һәм башка токымнар катнашында	нарат жыләкле-чәчбайлы (I-II)	10-12	-	-	$\geq 0,8$ 0,7	<u>20-25</u> 5-10	$\geq 0,8$ 0,7	<u>20-30</u> 8-10	<u>0,8</u> 0,6	<u>25-30</u> 10-15	(8-10) Каен (0-2) Нарат
		катлаулы вак үләнле (I-II)	8-12	-	-	$\geq 0,8$ 0,7	<u>20-30</u> 5-10	$\geq 0,8$ 0,7	<u>20-30</u> 8-10	<u>0,8</u> 0,6	<u>25-30</u> 10-15	(8-10) Каен (0-2) Нарат, Чыршы
		кара жыләкле-вак үләнле (II-III)	8-12	-	-	$\geq 0,8$ 0,7	<u>20-25</u> 5-10	$\geq 0,8$ 0,7	<u>20-30</u> 8-10	<u>0,8</u> 0,6	<u>25-30</u> 10-15	(8-10) Каен (0-2) Нарат, Чыршы
		озын мүкле (III-IV)	12-15	-	-	$\geq 0,8$ 0,7	<u>15-20</u> 5-10	$\geq 0,8$ 0,7	<u>20-25</u> 8-10	<u>0,8</u> 0,6	<u>20-25</u> 10-15	(8-10) Каен (0-2) Нарат, Чыршы
		катлаулы-киң үләнле (Ia-I)	8-10	-	-	$\geq 0,8$ 0,7	<u>25-35</u> 5-10	$\geq 0,8$ 0,7	<u>25-35</u> 8-10	<u>0,8</u> 0,6	<u>25-35</u> 10-15	(8-10) Каен (0-2) Чыршы, Нарат
		кара жыләкле-киң үләнле (I-II)	8-10	-	-	$\geq 0,8$ 0,7	<u>20-30</u> 5-10	$\geq 0,8$ 0,7	<u>25-30</u> 8-10	<u>0,8</u> 0,6	<u>25-30</u> 10-15	(8-10) Каен (0-2) Чыршы, Нарат
		Елга буенда үсә торган-зур үләнле (II-III)	8-10	-	-	$\geq 0,8$ 0,7	<u>20-25</u> 5-10	$\geq 0,8$ 0,7	<u>20-25</u> 8-10	<u>0,8</u> 0,7	<u>20-25</u> 10-15	(8-10) Каен (0-2) Чыршы
2.	2. Башка токымнар катнашында каен-усак утыртмалары	катлаулы вак үләнле (I-II)	6-8	<u>0,8</u> 0,6	<u>20-40</u> 5	<u>0,8</u> 0,6	<u>20-40</u> 5-10	<u>0,8</u> 0,6	<u>20-40</u> 10-15	<u>0,7</u> 0,5	<u>20-40</u> 10-15	(8-10) Каен (0-2) Нарат (0+) Усак
		кара жыләкле-вак үләнле (II-III)	6-8	<u>0,8</u> 0,6	<u>20-40</u> 5	<u>0,8</u> 0,6	<u>20-40</u> 5-10	<u>0,8</u> 0,6	<u>20-40</u> 10-15	<u>0,7</u> 0,5	<u>20-40</u> 10-15	(8-10) Каен (0-2) Нарат (0+) Усак
		катлаулы-киң үләнле (Ia-I)	6-8	<u>0,8</u> 0,6	<u>20-40</u> 5	<u>0,8</u> 0,6	<u>20-40</u> 5-10	<u>0,8</u> 0,6	<u>20-40</u> 10-15	<u>0,7</u> 0,5	<u>20-40</u> 10-15	(8-10) Каен (0-2) Чыршы, Нарат (0+) Усак

Т/с	Урман утыртмаларынын кисүгә кадәрge составы	Төрле урман төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктылык керту		Чистарту		Сирәкләү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
				Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлығы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлығы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлығы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлығы, запасы буенча %	
				Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
		кара жиләкле-кин үләнле (I-II)	6-8	<u>0,8</u> 0,6	<u>20-40</u> 5	<u>0,8</u> 0,6	<u>20-40</u> 5-10	<u>0,8</u> 0,6	<u>20-40</u> 10-15	<u>0,7</u> 0,5	<u>20-40</u> 10-15	(8-10) Каен (0-2) Чыршы, Нарат (0+) Усак
		Елга буенда үсә торган-зур үләнле (II-III)	6-8	<u>0,8</u> 0,6	<u>20-35</u> 5	<u>0,8</u> 0,6	<u>20-35</u> 5-10	<u>0,8</u> 0,7	<u>20-30</u> 10-15	<u>0,7</u> 0,6	<u>20-30</u> 10-15	(8-10) Каен (0-2) Чыршы (0+) Усак

**Россия Федерациясең Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районында усак агачлары арасында урман утыртуларын тәрбияләү максатларында үткәрелә торган кисү нормативлары**

Т/с	Урман утыртмаларының кисүгә кадәрge составы	Төрле урман төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктылык кергү		Чистарту		Сирәкләү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
				Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	
				Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1.	1. Чиста һәм башка токымнар катнашында усак утыртмалары	катлаулы вак үләнле (I-II)	10-15	-	-	$\geq 0,8$ 0,6	<u>30-40</u> 5-7	<u>0,8</u> 0,6	<u>30-40</u> 8-12	<u>0,8</u> 0,6	<u>30-35</u> 10-15	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Каен
		кара жиләкле-вак үләнле (II-III)	10-15	-	-	<u>0,8</u> 0,6	<u>30-35</u> 5-7	<u>0,8</u> 0,6	<u>25-35</u> 8-12	<u>0,8</u> 0,7	<u>25-30</u> 10-15	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Каен
		катлаулы-киң үләнле (Ia-I)	8-12	-	-	$\geq 0,8$ 0,6	<u>30-40</u> 5-7	<u>0,8</u> 0,6	<u>30-40</u> 8-12	<u>0,8</u> 0,6	<u>30-35</u> 10-15	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Каен, Нарат
		кара жиләкле-киң үләнле (I-II)	8-12	-	-	<u>0,8</u> 0,6	<u>30-35</u> 5-7	<u>0,8</u> 0,6	<u>25-35</u> 8-12	<u>0,8</u> 0,7	<u>25-30</u> 10-15	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Каен, Нарат
		елга буенда үсә торган-эре үләнле (I-II)	8-12	-	-	<u>0,8</u> 0,7	<u>25-35</u> 5-7	<u>0,8</u> 0,7	<u>25-30</u> 8-12	<u>0,8</u> 0,7	<u>25-30</u> 10-15	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Каен
2.	2. Усаклы-чыршылы (усак чыбылдыгы астында кирәкле күләмдә чыршы – икенче ярусы яки яшь агачы булган)	катлаулы-киң үләнле (Ia-I)	4-8	<u>0,8</u> 0,5	<u>30-45</u> 4-6	<u>0,8</u> 0,5	<u>35-45</u> 5-8	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-40</u> 10-12	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-40</u> 10-15	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Каен II ярус (үсенте) 10 Чыршы
		кара жиләкле-киң үләнле (II-III)	4-8	<u>0,8</u> 0,6	<u>30-40</u> 4-6	<u>0,8</u> 0,6	<u>30-40</u> 5-8	<u>0,8</u> 0,6	<u>30-35</u> 10-12	<u>0,7</u> 0,5	<u>25-35</u> 10-15	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Каен, Нарат II ярус (үсенте) 10 Чыршы
		елга буенда үсә торган-эре үләнле (I-II)	4-8	<u>0,8</u> 0,6	<u>30-40</u> 4-6	<u>0,8</u> 0,6	<u>30-40</u> 5-8	<u>0,8</u> 0,6	<u>30-35</u> 10-12	<u>0,7</u> 0,5	<u>25-35</u> 10-15	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Каен II ярус (үсенте) 10 Чыршы

Россия Федерациясенә Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районында юкәлекләр арасында урман утыртуларын тәрбияләү максатларында үткәрелә торган кисү нормативлары

Т/с	Урман утыртмаларының кисүгә кадәр составы	Төрле урман төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктылык керту		Чистарту		Сирәкләү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
				Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбия кылганчыга кадәр ябалдашның минималь йомыклыгы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылыгы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылыгы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
I. Күп максатларга, шул исәптән агач материалы алу өчен билгеләнгән утыртмалар												
1.	1. Чиста юкә утыртмалары һәм өлешчә (2 берәмлеккә кадәр) башка токымнар кушылмасы белән	катлаулы вак үләнле юкәлекләр (II-III)	10 - 15	-	-	0,8 0,7	20 - 30	0,8 0,7	25-30 8-12	0,8 0,7	15-20 10 -15	(8-10) Юкә (0-2) Нарат, Чыршы, б.т.
		кара жиләклек-вак үләнле (III-IV)	10 - 15	-	-	0,8 0,7	20-25	0,8 0,7	20-25 8-12	0,8 0,7	15-20 10 -15	(8-10) Юкә (0 2) Нарат, Чыршы, б. ток.
		катлаулы-киң үләнле (I - II)	10 - 15	-	-	0,8 0,7	25-30	0,8 0,7	25-30 8-12	0,8 0,7	15 -25 10 -15	(8-10) Юкә (0-2) Чыршы, Имән, б.т.
		кара жиләклек-киң үләнле (II-III)	10 - 15	-	-	0,8 0,7	20 - 30	0,8 0,7	25-30 8-12	0,8 0,7	15-20 10 -15	(8-10) Юкә (0 -2) Чыршы, Имән, б.т.
2.	2. Составында юкә өстенлек итүче катнаш утыртмалар	катлаулы вак үләнле (II-III)	6 - 8	0,8 0,6	25-35	0,8 0,6	25-35	0,8 0,6	25-30 8-12	0,8 0,7	20-25 10 -15	(7 - 10)Юкә (0 -3) Нарат, Чыршы, б.т.
		кара жиләклек-вак үләнле (III-IV)	6 - 8	0,8 0,6	20 - 30	0,8 0,6	25-30	0,8 0,6	25-30 8-12	0,8 0,7	20-25 10 - 15	(7 - 10)Юкә (0 -3) Нарат, Чыршы, б.т.
		катлаулы-киң үләнле (I - II)	6 - 8	0,8 0,5	30-40	0,8 0,5	30-40	0,8 0,6	25-35 8-12	0,8 0,6	20-30 10 -15	(7 - 10)Юкә (0-3) Чыршы,

Т/с	Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Төрле урман төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктылык кертү		Чистарту		Сирәкләү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
				Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбия кылганчыга кадәр ябалдашның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылыгы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылыгы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
												Имән, б.т.
		кара жиләклекнең үләнле (II-III)	6 - 8	0,8 0,6	25-35	0,8 0,6	25-35	0,8 0,6	25-30 8-12	0,8 0,7	20-25 10 -15	(7 - 10)Юкә (0-3) Чыршы, Имән, б.т.
II. Умартачылык (нектар бүлемтеге) максатларында үстерелә торган утыртмалар												
3.	1. Чиста юкә утыртмалары һәм өлешчә (2 берәмлеккә кадәр) башка токымнар кушылмасы белән	катлаулы вак үләнле юкәлекләр (II-III)	5-7	0,8 0,6	25-30	0,7 0,6	20 - 30	0,7 0,5	20 - 30 8-12	0,6 0,5	20-30 10 -15	10 Юкә башка токым берәмлекләре
		кара жиләклек-вак үләнле (III-IV)	6 - 8	0,8 0,6	25-30	0,7 0,6	20 - 30	0,7 0,5	20 - 30 8-12	0,6 0,5	20-30 10 -15	10 Юкә башка токым берәмлекләре
		катлаулы-киң үләнле (I - II)	5-7	0,8 0,5	25-35	0,7 0,5	20-35	0,7 0,5	20-35 8-12	0,6 0,4	20-40 10 -15	10 Юкә башка токым берәмлекләре
		кара жиләклекнең үләнле (II-III)	6 - 8	0,8 0,6	25-35	0,7 0,5	20 - 30	0,7 0,5	20 - 30 8-12	0,6 0,5	20-30 10 -15	10 Юкә башка токым берәмлекләре
4.	2. Составында юкә өстенлек итүче катнаш утыртмалар	катлаулы вак үләнле (II-III)	4 - 6	0,7 0,5	30-40	0,7 0,5	20-40	0,6 0,5	20-35 8-12	0,6 0,5	20-30 10 -15	(9-10) Юкә (0-1) башка токым берәмлекләре
		кара жиләклек-	4-6	0,7	30-35	0,7	20-35	0,6	20-35	0,6	20-30	(9-10) Юкә

Т/с	Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Төрле урман төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктылык кертү		Чистарту		Сирәкләү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
				Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбия кылганчыга кадәр ябалдашның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылыгы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылыгы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	
				Караганнан соң		Караганнан соң		Караганнан соң	Кабатлануы (ел)	Караганнан соң	Кабатлануы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
		вак үләнле (III-IV)		0,5		0,5		0,5	8-12	0,5	10 -15	(0-1) башка токым берәмлекләре
		катлаулы-киң үләнле (I - II)	4-6	0,7 0,5	30-50	0,7 0,5	20-45	0,6 0,6	20-40 8-12	0,6 0,4	20-40 10 -15	(9-10) Юкә (0-1) башка токым берәмлекләре
		кара жиләклек-киң үләнле (II-III)	4 - 6	0,7 0,5	30-35	0,7 0,5	20-40	0,6 0,5	20-35 8-12	0,6 0,5	20-30 10 -15	(9-10) Юкә (0-1) башка токым берәмлекләре



**Россия Федерациясенең Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районында зирек агачлары арасында урман утыртуларын тәрбияләү максатларында үткәрелә торган кисү нормативлары**

Т/с	Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Төрле урман төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктылык кергү		Чистарту		Сирәкләү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
				Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылыгы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылыгы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1.	Чиста кара зирек утыртмалары һәм составында башка йомшак яфраклы токимнар бар	Елга буенда үсә торган кара зирекләп-эре үләнле (II-I)	10 - 15	-		0,8 0,7	20 - 30	0,8 0,7	20-25 8 - 10	> 0,8 0,8	15 -25 10 -15	(7-10) Кара зирек (0-3) Чыршы, Имән б.т.
		Кара зирек утыртмалары сазлыклы-эре үләнле (III-II)	10 - 15	-	-	0,8 0,7	20-25	0,8 0,7	20-25 8 - 10	> 0,8 0,8	15 -25 10 -15	10 Кара зирек, б.т.бер.
2.	Кара зирек өстенлек итүче һәм составында башка кыйммәтле токимнар булган катнаш утыртмалар	Елга буенда үсә торган кара зирекләп (II-I)	8 - 10	0,7 0,6	25-35	0,8 0,6	25-35	0,8 0,6	20 - 30 8 - 10	0,8 0,7	20-25 10 -15	(6 -8) Кара зирек, (2-4) Чыршы, Имән, б.т.

**Россия Федерациясенен Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районында тирәк һәм өянке агачлары арасында урман утыртмаларын тәрбияләү максатларында үткәрелә торган кисү нормативлары**

Т/с	Урман утыртмаларының төркемнәре	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктылык кергү		Чистарту		Сирәкләү		Аркылы кисү	
			Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылыгы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылыгы	Кисү интенсивлыгы, запасы буенча %
			Караганнан соң		Караганнан соң		Караганнан соң	Кабатлануы (ел)	Караганнан соң	Кабатлануы (ел)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.	Саф һәм өлешчә башка токымнар катнашындагы тирәк утыртмалары	2-4	0,8 0,7	20 - 30	0,8 0,7	20 - 30	0,8 0,7	15-30 5-8	0,9 0,7	20-35 7-10
2.	Саф һәм өлешчә башка токымнар катнашындагы чәчбай утыртмалары	3-4	0,8 0,7	15-25	0,8 0,7	20-25	0,8 0,7	20 - 30 5-7	0,8 0,7	15-20 7-8

**Искәрмәләр:**

1. Кисүләренң максималь ешлык проценты тоташлыгы (тулылыгы) 1,0 тигез булган утыртмалар өчен китерелде. Тоташлыкның (тулылыкның) түбәнрәк күрсәткечләрендә, кисәк тотрыклылык кимү куркынычы янаганда һәм башка начар шартларда, шулай ук техник коридор челтәрле кишәрлекләрен тәрбия кылганда кисү ешлыгы, әлбәттә, кими.

2. Технологик коридорларны (запасы буенча 5-7 процентка) кисеп чыкканда һәм кирәкмәгән агачларны күп күләмдә юк итү зарурлыгы булганда ешлыкны арттыру рөхсәт ителергә мөмкин.

### **2.1.3. Барлык төр кисүләрдә файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)**

Барлык төр кисүләрдә ел саен рөхсәт ителгән агач материалы алу күләме 9 нчы таблицада китерелә.

РФ Урман кодексының 60.8 статьясының 3 өлеше буенча зарарлы организмнарның чыганаclarын бетергәндә чаралар уздыру барышында (һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кискәндә) әзерләнгән агач материалы күләме файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләменә кертелми. Һәлак булган һәм зыян күргән урман утыртмаларын кисү Урман патологиясен мониторинглау буенча дәүләт фонды тарафыннан ачыкланган урман утыртмаларына урман патологиясе буенча уздырылган тикшерүнең расланган актлары нигезендә башкарыла.

Кисүләрнең барлык төрләре буенча ел саен файдалану күләме 24,82 мең куб.метр матди кыйммәتكә әйләндереп була торган агач материалы тәшкил итә.

Барлык төр кисүләрдә файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме  
(агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)

мәйданы - га, запасы - мең куб.м

Т/с	Ел саен алырга рөхсәт ителә торган агач материалы күләме															
	Хужалыклар	Өлгергән һәм картайган агачларны кискәндә			Урманнарны тәрбияләгәндә, агачларны кискәндә			Зыян күргән һәм һалак булган агачларны кискәндә			Урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын һәм урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү өчен билгеләнгән урман кишәрлекләрендә урман угыртмаларын кискәндә			Барлыгы		
		Мәйданы	Запасы		Мәйданы	Запасы		Мәйданы	Запасы		Мәйданы	Запасы		Мәйданы	Запасы	
Ликвид	Эшкә яраклы		Ликвид	Эшкә яраклы		Ликвид	Эшкә яраклы		Ликвид	Эшкә яраклы		Ликвид	Эшкә яраклы			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Урманчылык буенча барлыгы																
1.	Ылыслы	1,40	0,05	0,05	221,80	11,15	8,51	-	-	-	7,00	-	-	230,2	11,2	8,56
2.	Каты яфраклылар	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,25	-	-	1,25	0,00	0,00
3.	Йомшак яфраклылар	48,40	2,88	2,18	177,20	10,74	8,19	-	-	-	7,00	-	-	232,6	13,62	10,37
4.	Жәмгысе	49,80	2,93	2,23	399,00	21,89	16,70	-	-	-	15,25	-	-	464,05	24,82	18,93

## 2.1.4. Кисентелэрнең яше

Урман утыртмалары кисентелэрнең «Кисентелэрнең яшен билгеләү турында» 2015 елның 9 апрелдәге 105 номерлы Рослесхоз боерыгы белән билгеләнгән яше 10 нчы таблицада китерелә.

10 нчы таблица

### Кисентелэрнең яше

Урманнарның максатчан билгеләнеш төрләре, шул исәптән саклагыч урманнарның категорияләре	Хуж/бүлемтекләре һәм аларга кертгән өстенлек итүче токымнар	Бонитет класслары	Кисентелэрнең яше, ел	
1	2	3	4	
Урман үсә торган зона: Ылыслы-киң яфраклы урманнар Урман районы: Россия Федерациясенең Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районы				
Саклагыч урманнар (Су объектлары буйларында урнашкан тыюлыклы урман полосалары – саклагыч урманнар категориясеннән тыш)	Ылыслы			
	Нарат, чыршы, карагай	Барысы да	101-120	
	Каты яфраклы			
	Орлыклык имән, корычагач	Барысы да	121-140	
	Үсентеле имән	III һәм югарырак		71-80
		IV һәм түбәнрәк		61-70
	Карама, өрәңге	Барысы да	71-80	
	Йомшак яфраклылар			
	Бал бирүче (нектарлы) юкә	Барысы да	81-90	
	Каен, кара зирек, юкә (товарлык),	Барысы да	71-80	
	Усак, тирәк, кара тирәк, соры зирек, агачсыман тал	Барысы да	51-60	
	Тирәк (культуралар)	Барысы да	36-40	
	Куаклыклар			
	Таллык	Барысы да	5	
Саклагыч урманнар (су объектлары буйларында урнашкан тыелган урман полосалары), эксплуатация урманнары	Ылыслы			
	Нарат, чыршы, карагай	Барысы да	81-100	
	Каты яфраклы			
	Орлыклык имән, корычагач	Барысы да	101-120	
	Үсентеле имән	III һәм югарырак		61-70
		IV һәм түбәнрәк		51-60
	Карама, өрәңге	Барысы да	61-70	
Йомшак яфраклылар				

	Бал бирүчө (нектарлы) юкө	Барысы да	81-90
	Каен, кара зирек, юкө (товарлык)	Барысы да	61-70
	Усак, тирэк, кара тирэк, соры зирек, агачсыман тал	Барысы да	41-50
	Тирэк (культуралар)	Барысы да	31-35
	Куаклыклар		
	Таллык	Барысы да	5

### 2.1.5. Агачлыктарның тулылыгын һәм составын, дилэнкеләрнең күләмнәрен, дилэнкеләрнең тоташу чорларын, киртекләр санын, кисүләрнең кабатлану чорларын исәпкә алып, агач материалын сайлау проценты (ешлыгы)

Агач материалы эзерләүгә карата таләпләр Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Россия Федерациясе Урман кодексының 23 статьясында күрсәтелгән урманчылыктарда агач материалы эзерләү кагыйдәләрен һәм агач материалы эзерләү үзенчәлекләрен раслау турында» 2020 елның 1 декабрдәге 993 номерлы боерыгы, Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Диләнке эшләре төрләрен, аларны башкару тәртибен һәм эзлеклелеген, диләнке эшләренең технологик картасы формасын, диләнкене актыккы карап чыгу актының формасын һәм диләнкене актыккы карап чыгу тәртибен раслау турында» 2022 елның 17 гыйнварындагы 23 номерлы боерыгы белән расланган Россия Федерациясе Урман кодексының 23 статьясында күрсәтелгән урманчылыктарда, урман паркларында агач материалы эзерләү кагыйдәләрендә һәм агач материалы эзерләү үзенчәлекләрендә билгеләнгән.

Өлгергән, картайган урман утыртмаларын кисү буенча төп оештыру-техник элементларның параметрлары киләсе таблицада китерелде.

Өлгергән, картайган урман утыртмаларын кисүләрдә төп оештыру-техник элемент параметрлары

Т/с	Агач материалы эзерләү параметрлары. Кисү ысуллары	Сайланма кисү	Тоташ кисү
1	2	3	4
Россия Федерациясенең Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районы			
1.	<b>Сайланма кисүләр ешлыгы, %</b> Бик зәгыйфь Зәгыйфь Уртача Уртача-югары югары Бик югары (сайланма санитар кисү өчен)	10 кадәр 11-20 21-30 31-40 41-50 51-70	

Т/с	Агач материалы эзерлэү параметрлары. Кисү ысуллары	Сайланма кисү	Тоташ кисү
1	2	3	4
<b>Россия Федерациясенең Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районы</b>			
2.	<b>Диләнкеләрнең (сайланма кисүләрдә) чик мәйданы, гектар</b> Саклагыч урманнар: Ирекле-сайланма кисү Төркемле-сайланма кисү Дәвамлы-эзлекле кисү Тигез-эзлекле кисү Төркемле-эзлекле кисү Полоса аша эзлекле кисү Эксплуатация урманнары Ирекле-сайланма кисү Төркемле-сайланма кисү Дәвамлы-эзлекле кисү Тигез-эзлекле кисү Төркемле-эзлекле кисү Полоса аша эзлекле кисү	50 25 20 25 15 15  100 50 40 50 30 30	
3.	<b>Сайланма кисүләрдә диләнкеләрнең чик дәрәжәдәге мәйданы, гектар</b> нарат, карагай Чыршы, пихта орлыктан яңартылганда имән шытымнан яңартылганда имән һәм башка каты яфраклылар йомшак яфраклылар		20 20 5  20 25
4.	<b>Тоташ кисүләрдәге диләнкеләрнең чик дәрәжәдәге киңлеге, м</b> нарат, карагай Чыршы, пихта орлыктан яңартылганда имән шытымнан яңартылганда имән һәм башка каты яфраклылар йомшак яфраклылар		200 200 100  200 250
5.	<b>Диләнкеләр тоташу чоры, ел</b> нарат, карагай Чыршы, пихта орлыктан яңартылганда имән шытымнан яңартылганда имән һәм башка каты яфраклылар йомшак яфраклылар		4 3 4  4 2
6.	<b>Кисүләр кабатлану чоры, ел</b> Ирекле-сайланма кисү Төркемле-сайланма кисү Дәвамлы-эзлекле кисү Тигез-эзлекле кисү Төркемле-эзлекле кисү Полоса аша эзлекле кисү	8-30 8-30 30-40 4-8 30-40 4-8	

Т/с	Агач материалы эзерләү параметрлары. Кисү ысуллары	Сайланма кисү	Тоташ кисү
1	2	3	4
Россия Федерациясенен Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районы			
7.	<b>Урман кварталының 1 км ягына хисаплаганда киртеклар саны</b> диланкеләр киңлеге (озынлыгы) 50 м кадәр булганда диланкеләр киңлеге (озынлыгы) 51-150 м булганда диланкеләр киңлеге (озынлыгы) 151-250 м булганда диланкеләр киңлеге (озынлыгы) 250 м артыграк булганда		4 артык түгел 3 артык түгел 2 артык түгел 1
8.	<b>Төяү пунктлары, житештерү һәм көнкүреш объектлары өчен гомуми мәйдан (диланкеләрдән гомуми мәйданыннан)</b> - алга таба ясалма урман торгызып Мәйданы 10 гектардан артык булган диланкеләрдә - сезонара агач материалы запаслары булдыру өчен - туфракка зыян салып 10 гектар һәм аннан да кимрәк булган урман полосаларында: - алга таба яңартып - алдан торгызып - эзлекле кисүләрдә - сайланма кисүләрдә	3% артык түгел  0,3 гектарга кадәр 0,25 гектарга кадәр	чикләнми ин күбе 5% ин күбе 15% ин күбе 3%  0,4 гектарга кадәр 0,3 гектарга кадәр
9.	<b>Сөйрәмә жир трассалары һәм диланкеләдәге юллар мәйданы, (диланке мәйданыннан %)</b> - күп операцияле техника кулланып - алга таба ясалма урман торгызып	15% артык түгел	ин күбе 20% 30% кадәр чикләнми

### 2.1.6. Урманнарны торгызу алымнары

Урманнарны торгызу табигый, ясалма яки катнаш ысул белән башкарыла һәм Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урманнарны торгызу кагыйдәләрен, урманнарны торгызу проектының формасын, составын, аны килештерү тәртибен, аны килештерүдән баш тарту нигезләрен, шулай ук урманнарны торгызу проектының электрон рәвешендәге форматына карата таләпләр раслау турында» 2021 елның 29 декабрендәге 1024 номерлы боерыгы белән расланган.

Урман төрләре һәм урманнарны торгызу ысуллары шулай ук Урманнарны торгызу кагыйдәләре белешмәләре белән жайга салына.

Татарстан Республикасында төп урман барлыкка китерүче токымнар булып гади нарат, Европа чыршысы, Себер карагае, сабакчалы имән, иенке каен, вак яфраклы юкә, гади усак, гади корычагач тора.



### **2.1.7. Урманнардан агач материалы эзерләү өчен файдалану вакытлары һәм башка мәгълүматлар**

Агач материалы эзерләү әлеге Кагыйдәләр, Россия Федерациясе субъектының урман планы, урманчылыкның урман хужалыгы регламенты, шулай ук урманнарны үзләштерү проекты, диләнкенең таксация тасвирламасы һәм урман декларациясе (урман утыртмаларын сату-алу шартнамәсе нигезендә агач материалы эзерләү яисә Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә агач материалы эзерләү өчен урман утыртмаларын бер үк вакытта сатып, урманнарны саклау буенча эшләрне сатып алуны гамәлгә ашыру очраklarыннан тыш. Бу максатларда урманнарны саклау эшләрне башкару контрактына урман утыртмаларын сату-алу турында шартлар кертелә) нигезендә гамәлгә ашырыла. Бу максатларда урманнарны саклау буенча эшләрне башкару контрактына урман утыртмаларын сатып алу-сату турында шартлар кертелә).

РФ Урман кодексының 23.4 статьясы һәм Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урман бүлемтегенең таксация тасвирламасына кертелә торган мәгълүматлар составын, урман бүлемтегенең таксация тасвирламасын төзү тәртибен, аның электрон форматындагы форматына карата таләпләрне, урман бүлемтегенең таксация тасвирламасының урман бүлемтегенең хакыйкый торышы турындагы мәгълүматка туры килмәвен билгеләү тәртибен, урман бүлемтегенең таксация тасвирламасы формасын раслау турында» 2022 елның 14 октябрдәге 687 номерлы боерыгы нигезендә диләнкеләрне аерып чыгару һәм таксацияләү белешмәләре нигезендә диләнкенең таксация тасвирламасы төзелә. Урман бүлемтегенең таксация тасвирламасы урман утыртмаларының сан һәм сыйфат характеристикалары һәм тиешле урман бүлемтегендә эзерләнәргә тиешле агач күләме турында мәгълүматны үз эченә ала һәм РФ Урман кодексының 23.3 статьясының 11 өлешендә каралган тәртиптә аерып чыгару һәм таксацияләү нәтижеләре буенча алынган мәгълүматлар нигезендә төзелә һәм урманнардан файдаланучылар һәм диләнке эшләрне башкаручылар тарафыннан төзелә.

Урман утыртмаларын кисү, тарттыру, өлешчә эшкәртү, саклау, эзерләнгән агач материалын алып чыгу агач материалы эзерләү максатларында урман кишәрлегеннән файдаланучы зат тарафыннан урман декларациясе буенча декларацияләнгән торган чор башланган датадан 12 ай эчендә гамәлгә ашырыла. Агач материалы урман утыртмаларын сату-алу шартнамәсе яисә РФ Урман кодексының 19 статьясының 5 өлешендә күрсәтелгән контракт (сату-алу) нигезендә эзерләнгән очракта, агачларны кисү, тарттыру (транспорт белән күчерү), өлешчә эшкәртү, саклау, алып чыгу эшләре шартнамәдә яисә контрактта билгеләнгән вакыт эчендә тиешенчә гамәлгә ашырыла.

Әлеге пунктта күрсәтелгән агачларны кисү, тарттыру (транспорт белән күчерү), өлешчә эшкәртү, саклау һәм алып чыгу эшләре Гидрометеорология һәм әйләнә-тирә мохитне мониторинглау буенча федераль хезмәт белешмәсе белән расланган әлеге таләпләрне вакытында үтәү мөмкинлеген юкка чыгаручы начар һава шартлары барлыкка килгән очракта рөхсәт ителә.

Урман утыртмаларын кисүнең, агач материалы саклауның һәм алып чыгуның чорлары урманнан файдаланучы затның язмача гаризасы нигезендә, вәкаләтле орган тарафыннан иң күбе 12 айга арттырылырга мөмкин.

Исемлеге Россия Табигать министрлыгының «Россия Федерациясе Кызыл китабына яисә Россия Федерациясе субъектлары кызыл китапларына кертелгән, сирәк очрый торган һәм юкка чыгу куркынычы янаган агачларны, куакларны, лианаларны, бүтән урман үсемлекләрен саклау үзенчәлекләрен раслау турында» 2017 елның 29 маендагы 264 номерлы боерыгы белән расланган агачларның һәм куаклыкларның төрләренә (токымнарының) агач материалын эзерләү рөхсәт ителми. Агач материалы эзерләгәндә урманнарның биотөрлелеген арттыру максатларында теләсә кайсы ярусында һәм аларның төркемнәрендә аерым агачлар (карт агачлар, куышлы, кош оялары булган, шулай ук оя кору һәм вак жәнлекләренә качу урыны өчен яраклы агачлар) сакланырга мөмкин.

Урман агачларын кисү, тарттыру (транспорт белән күчерү), өлешчә эшкәртү, саклау, алып чыгу вакытларын үзгәртүгә рөхсәт язмача рәвештә диләнкенең (кишәрлек урманчылыгын, урман кварталы номерын, урман-таксация бүлемтеге номерын, диләнке номерын) урнашкан урынын, диләнкенең майданын, агач материалының күләмен һәм агачларны кисү, тарттыру (транспорт белән күчерү), өлешчә эшкәртү, саклау, алып чыгу буенча билгеләнгән (озынайтылган) вакытны (датаны) күрсәтеп бирелә.

Агач материалы эзерләү өчен урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе 10 елдан 49 елга кадәрге чорга төзелә.

## **2.2. Урманнардан чәер эзерләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары**

РФ Урман кодексының 31 статьясы һәм Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Чәер эзерләү кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрәндәге 911 номерлы боерыгы белән регламентлана.

Чәер эзерләү чәер эзерләү өчен билгеләнгән урманнарда гамәлгә ашырыла.

Кирт салу өчен өлгергән һәм картайган урман утыртмалары тапшырыла:

- 1) I-IV бонитет классларына караган нарат агачлары;
- 2) I-III бонитет классларына караган чыршы агачлары;
- 3) I-III бонитет классларына караган яфраклы агачлар;
- 4) I-III бонитет классларына караган урта яшьтәге, өлгереп килә торган һәм өлгергән пихта агачлары;

Кирт салу өчен түбәндәгеләр тапшырылырга мөмкин:

1) агачлыклар составында наратның катнашы урман утыртмасының агач материалының гомуми запасында 40 проценттан кимрәк булган урман утыртмалары;

2) сазлыкланган туфракларда IV бонитет классына караган һәм V бонитет классына караган нарат агачлары;

3) тоташмаган нарат агачлары;

4) үз билгелэнешен үтәп бетергән орлык бирүче нарат агачлары, орлык бирә торган полосалар;

5) сайланма кисү өчен билгеләнгән нарат агачлары;

б) 2-3 гектарга кадәр мәйданны биләүче имән агачлары.

10-15 еллык кирт салу вакытын тәэмин итү өчен өлгергән һәм картайган нарат агачлары житәрлек булмаган очракта, кирт салуны тәмамлау вакытына кисү яшенә житәчәк һәм кисү өчен билгеләнәчәк өлгереп килүче агачларга кирт салу рөхсәт ителә.

Чәер эзерләү чәер эзерләү өчен билгеләнгән урманнарда гамәлгә ашырыла.

Кирт салу өчен өлгергән һәм картайган урман утыртмалары тапшырыла:

1) I-IV бонитет классларына караган нарат агачлары;

2) I-III бонитет классларына караган чыршы агачлары;

3) I-III бонитет классларына караган яфраклы агачлар;

4) I-III бонитет классларына караган урта яшьтәге, өлгереп килә торган һәм өлгергән пихта агачлары;

Урманчылыкта урманнарны тәртипкә китергәндә кирт салу фонды ачыкланмады, чөнки кирт салу эше башкарылмый һәм алдагы исәпкә алу чорына проектланмый һәм таблица тугызылмый. Шуңа бәйле рәвештә, урманчылык буенча урман хужалыгы регламентында кирт салу төрләре, агачларда каррлар күләме һәм агачларның диаметрына карап, каррлар арасындагы каешларның киңлеге, урманнардан чәер эзерләү өчен файдалану чорлары каралмый.

11 нче таблица

Агачларга кирт салу фонды

майданы, мең гектар

№ т/с	Күрсәткечләр	Кирт салу		
		Урманнарның максатчан билгеләнеше		
		Саклагыч урманнар	Эксплуатация урманнары	Жәм-гысе
1	2	3	4	5
1.	Кирт салуга яраклы, өлгергән һәм картайган утыртмалар, барлыгы:	-	-	-
	алардан:	-	-	-
1.1.	кирт салуга жәлеп ителмәгәнә	-	-	-
1.2.	кирт салу буенча табышлы түгел	-	-	-
2.	Ел саен кирт салу күләме	-	-	-

### **2.3. Урманнардан агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары**

Урманнардан агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану РФ Урман кодексының 32 статьясы, Россия Табигать министрлыгының «Агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу кагыйдәләрен раслау

турында» 2020 елның 28 июлендәге 496 номерлы боерыгы, «Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законы белән регламентлана.

Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыю өчен урманнардан файдалану рөхсәт ителгән урман кварталларының һәм аларның өлешләренен исемлекләре 5 нче таблицада күрсәтелә.

Агач булмаган урман ресурсларын шәхси ихтыяжлар өчен гражданнар тарафыннан эзерләү һәм жыеп алу, чыршылардан һәм яңа ел бәйрәмнәре өчен башка ылыслы токымнардан кала, РФ Урман кодексының 11 статьясы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Агач булмаган урман ресурсларын шәхси ихтыяжлар өчен гражданнар тарафыннан эзерләүгә һәм жыеп алуга карата РФ Урман кодексының 32 статьясының 1, 3 һәм 4 өлешләре кулланылмый.

Агачларны эзерләү ел дәвамында жир өстендә яткан агач ботакларын яки аларның урман кисү эшләре үткәрелгән урыннарда кисү калдыклары булмаган һәм агачларның табигый һәлак булуы нәтижәсендә, зарарлы организмнар зарарланганда, буран, кар өеме сындыру нәтижәсендә барлыкка килгән өлешләрен жыю юлы белән башкарыла. Кори-сарыны эзерләү урман утыртмаларын кисмичә, фәкәт кул белән генә, кул көче кулланылган эшләрдә файдаланыла торган кораллар, жайланмалар һәм механизмнар ярдәмендә генә, агачларны кисмичә гамәлгә ашырыла.

### **2.3.1. Урманнардан агач булмаган урман ресурсларын төрләре буенча эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары (ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре) һәм параметрлары**

Агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу өчен урманнардан рөхсәтле файдалануның ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре 12 нче таблицада китерелде.

12 нче таблица

#### **Агач булмаган урман ресурслары эзерләү өчен урманнардан рөхсәтле файдалану параметрлары**

Т/с	Агач булмаган урман ресурсы төре	Үлчәү берәмлеге	Эзерләүгә ел саен рөхсәт ителә торган күләме
1	2	3	4
1.	Туз	тонна	-
2.	Агачларның, куакларның кайрысы	тонна	-
3.	Озын корыган ботак	куб.метр	-
4.	Ботаказык	тонна	-
5.	Чыршы һәм нарат ботаклары	тонна	1,0
6.	Чыршылар һәм (яки) яңа ел бәйрәмнәре өчен башка ылыслы токым агачлары	мең данә	2,0
7.	Мунчала	тонна	-

Агач булмаган урман ресурсларының классификациясе бар, аның нигезендә ресурсларны, барлыкка килү (эзерлек) урынына, ресурсны исәпкә алу (бәяләү) ысулына, файдалану холкына карап, 3 төркемгә бүлү каралган.

2.3.2. Урманнарда агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыю өчен файдалану чорлары

Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыю өчен дәүләт яки муниципаль милектәге урман кишәрлеген арендау шартнамәсе ун елдан кырык тугыз елга кадәр төзелә.

#### **2.4. Урманнарда азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыю өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары**

Азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу өчен урманнарда файдалану РФ Урман кодексының 34, 35 статьялары, Россия Табигать ресурслары министрлыгының «Азык-төлек урман ресурсларын эзерләү һәм дару үләннәрен жыю кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 28 июлендәге 494 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу кагыйдәләре, «Татарстан Республикасында урманнарда файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ Татарстан Республикасы законы белән регламентлана.

Азык-төлек урман ресурсларына кыргый жимешләр, жиләкләр, чикләвекләр, гөмбәләр, орлыклар, каен суты һәм башка урман ресурслары керә.

Азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу гражданнар, юридик затлар тарафыннан эшкуарлык максатларында, шулай ук гражданнар тарафыннан – шәхси ихтыяжлар өчен гамәлгә ашырылырга мөмкин.

Гражданнар, юридик затлар урман кишәрлекләрен арендау шартнамәләре нигезендә азык-төлек урман ресурсларын эзерлиләр һәм дару үләннәрен жыялар.

Урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе 10 елдан 49 елга кадәрге чорга төзелә.

Шәхси ихтыяжлар өчен азык-төлек урман ресурсларын эзерләү һәм дару үләннәрен жыю РФ Урман кодексының 11 статьясының 1 өлеше, «Татарстан Республикасында урманнарда файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы нигезендә башкарыла.

Чикләрендә азык-төлек урман ресурсларын эзерләү һәм дару үләннәрен жыеп алу өчен урманнарда файдалану рөхсәт ителгән урман кварталлары һәм аларның өлешләре исемлегә 5 нче таблицада күрсәтелгән.

## 2.4.1. Урманнардан азык-төлек урман ресурстарының һәм дару үләннәрен төрләре буенча әзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары (ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре) һәм параметрлары

Азык-төлек урман ресурстарының әзерләгәндә һәм дару үләннәрен жыйганда ел саен урманнардан рөхсәтле файдалануның рөхсәт ителгән күләмнәре 13 нче таблицада китерелә.

13 нче таблица

Азык-төлек урман ресурстарының әзерләгәндә һәм дару үләннәрен жыеп алганда урманнардан файдалану параметрлары

Т/с	Азык-төлек урман ресурстарының, дару үләннәренәң төре	Үлчәү берәмлеге	Әзерләүгә ел саен рөхсәт ителә торган күләме
Азык-төлек ресурстары			
1.	Жиләкләр: нарат жиләге	тонна	-
	Мүк жиләге	тонна	-
	Күк жиләк	тонна	-
	Кура	тонна	-
	жир жиләге	тонна	-
	кара жиләк	тонна	-
	кызыл бөрлегән	тонна	-
	миләш, шомырт	тонна	0,25
	Жәмгысе	тонна	0,25
2.	Гөмбә: ак	тонна	
	майлы	тонна	
	ал гөмбә	тонна	
	кызыл гөмбә	тонна	
	каен гөмбәсе	тонна	
	гөреждәләр	тонна	
	этәч гөмбәсе	тонна	
	баллы гөмбә	тонна	
	Жәмгысе	тонна	43,25
3.	Агач соклары: каен	тонна	-
Дару чималы			
4.	Сары метрүшкә, икеөйле кычыткан, ландыш, аю табаны, дару ромашкасы, акбаш, эт тигәнәге, канлы үлән, пәси үләнә, сәдәп гөлә, лапчатка, үги ана яфрагы, кыр наратбашы һ.б.	тонна	

Жиләк, гөмбә һәм дару чималлары уңышының 60 процентына кадәр өлешә жирлә халык тарафыннан үзләштерелә.

## 2.4.2. Өзөрлөү һәм жыеп алу вакытлары

Азык-төлөк урман ресурстарын өзөрлөү һәм дару үләннәре жыю өчен урманнардан рөхсәтле файдалану чорлары урман кишәрлегенә аренда шартнамәсендә билгеләнә.

## 2.4.3. Агач сутлары өзөрлөгәндә нормативлар һәм параметрлар

Каен суты өзөрлөү өлгәргән урман кишәрлекләрендә кисәренә 5 елдан да ким булмаган вакыт кала рөхсәт ителә.

Каен суты өзөрлөү сайланма кисүләр башкарыла торган утыртмаларда кирт салу ысулы белән гамәлгә ашырыла, кисүгә билгеләнгән агачлардан алу рөхсәт ителә.

Кисеп жибәрү өчен тулылыгы кимендә 0,4 һәм бер гектарга кимендә 200 данә агачлы, бонитетның I-III классларына караган урманның сәламәт өлеше сайлап алына. Кисеп жибәргәндә күкрәк биеклегендәге диаметры 20 см һәм аннан да юанрак булган агачларны билгелиләр.

Агач тамыры башланган жирдән 20-35 см биеклектә канал бораулау эшләрен башкаралар. Агачта бер һәм аннан да күбрәк кирт салу тишекләре ясалган очракта, алар кәүсәнәң бер ягында бер-берсеннән, сут бер савытка агып төшәрлек итеп, 8-15 см ераклыкта урнаштырыла.

Агач диаметрына карап, бораулана торган каналлар саны нормативлары киләсе таблицада китерелгән.

Агачның күкрәк биеклегендәге диаметры, см	Кирт салганда каналлар саны	Искәрмә
20-22	1	Диаметры 16 см булган агачларга кисәргә бер ел калгач кирт салу рөхсәт ителә, түбәндәгечә басым нормалары булганда: 16-20 см – 1 канал 21-24 см – 2 канал 25 см һәм күбрәк – 3 канал
23-27	2	
28-32	3	
33 һәм аннан күбрәк	3	

Кирт салу чоры тәмамланганнан соң, агачларның чирләп китүен кисәтү максатларында, тишекләр сагыз пастасы белән сылап куелырга яисә агач бөке белән ябылырга һәм вар, бакча замазкасы яисә известьлы балчык белән сылап куелырга тиеш.

Калган елларда каналлар беренче елгы кисеп жибәрү каналлары дәрәжәсендә 10 см интервал белән агач кәүсәсе әйләнәсенәң теге яисә бу ягына таба бораулана.

Өзөрлөү агачның техник сыйфатларын саклап калыңлык итеп гамәлгә ашырылырга тиеш.

#### **2.4.4. Абага-кара абага эзерлөү**

Азык-төлөк урман ресурстарын эзерлөү аларның үсентелеренэ зыян китермәслек алымнар белән гамәлгә ашырылырга тиеш. Үсемлекләрне тамыры белән йолкып алу, яфракларына һәм тамыр үзәгенэ зыян китерү тыела.

Кара абага чималын эзерлөү бер кишәрлектэ 3-4 ел дәвамында алып барыла. Аннары үсемлекләрне торгызу өчен тәнәфес кирәк: чималны бер тапкыр жыйган вакытта (бер сезонда) – 2-3 ел, ике тапкыр жыйган очракта – 3-4 ел.

#### **2.4.5. Урманнарда азык-төлөк урман ресурстары эзерлөү һәм дару үләннәре жыеп алу өчен файдалану чорлары**

Дәүләти яисә муниципаль милектәге урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе, азык-төлөк урман ресурстарын эзерлөү һәм дару үләннәрен жыю өчен урманнарда файдалану максатларында, РФ Урман кодексының 72 статьясындагы 3 өлеше нигезендә ун елдан алып кырык тугыз елга кадәр төзелә.

Урман кишәрлегенә аренда шартнамәсенә вакыты урман хужалыгы регламентында урманнарда файдалану буенча каралган чорга туры китереп билгеләнә.

#### **2.5. Урманнарда аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары**

Аучылык хужалыгы кыргый хайваннарның популяцияләре белән рациональ идарә итү һәм ел саен продукция алу рәвешендә урманнарда комплекслы файдалануга үз өлешен кертә.

Ау 209-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны аучылык хужалыгы өлкәсендәге эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру өчен файдалану РФ Урман кодексының 25, 36 статьялары белән регламентлана.

Урманнарда ау хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру өчен аучылык хужалыгын алып бару өчен файдалануны хокукый жайга салу Россия Табигать ресурстары һәм экология министрлыгының «Аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру өчен урманнарда файдалану кагыйдәләрен һәм Урман кишәрлекләрен бирмичә аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру өчен урманнарда файдалану очраклары исемлеген раслау турында» 2017 елның 12 декабрендәге 661 номерлы боерыгы, Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Аучылык инфраструктурасына карый торган объектлар исемлеге турында» 2017 елның 11 июлендәге 1469-р номерлы боерыгы нигезендә гамәлгә ашырыла.



Аучылык билэмэләре чикләренә хокукый режимында аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрән башкару рөхсәт ителә торган жирләр кертелә.

Аучылык билэмэләре түбәндәгеләргә бүленә:

1) 209-ФЗ номерлы федераль законда каралган нигезләрдә юридик затлар, шәхси эшқуарлар тарафыннан файдаланыла торган аучылык билэмэләре (алга таба – беркетелгән аучылык билэмэләре);

2) ау максатларында физик затлар ирекле йөри алу хокукына ия булган аучылык билэмэләре (алга таба – гомуми файдаланудагы аучылык билэмэләре).

Гомуми файдаланудагы аучылык билэмэләре Россия Федерациясе субъектындагы аучылык билэмэләренә гомуми мәйданында кимендә егерме процентын тәшкит итәргә тиеш.

Аучылык билэмэләре ауның бер яки берничә төрен гамәлгә ашыру өчен кулланылырга мөмкин.

Аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрән гамәлгә ашыру өчен урман кварталларының һәм урманчылык кишәрлекләре буенча аларның өлешләре исемлеге әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелгән.

### **2.5.1. Аучылык инфраструктурасы объектларын урнаштыру өчен рөхсәт ителгән биотехник чаралар уздыру исемлеге һәм нормалары**

Ел саен уздырыла торган биотехник чаралар күләме түбәндәге таблицада чагылдырылган.

Ел саен уздырыла торган биотехник чаралар күләме

Т/с	Чараларның төрләре	Үлчәү берәмлеге	Ел саен рөхсәт ителә торган
1.	Ашату мәйданнары кору	данә	5
2.	Пошилар өчен жимлекләр урнаштыру	данә	2
3.	Тозлыклар урнаштыру	данә/кг	2/100
4.	Усак, тал кисү	куб.метр	2
5.	Аучы манаралары урнаштыру	данә	2
6.	Ашату өчен печән әзерләү	тонна	2
7.	Чуер ташлыклар кору	данә	1
8.	Гөрелдәвекләр кору	данә	3
9.	Кабан өчен ашату кырлары ясау	гектар	1
11.	Ауны чикли һәм тыя торган аншлаглар, күрсәткечләр урнаштыру	данә	15

## 2.6. Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдәләрен һәм Урман кишәрлеген бирмичә, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә генә урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 2 июлендәге 408 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдәләрен һәм Урман кишәрлеген бирмичә, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә генә урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдәләре белән регламентлана.

Урманнар авыл хужалыгы алып бару (печән чабу, авыл хужалыгы терлекләрен көтү, умартачылык, тәнъяк боланчылыгы, товарлы аквакультура (товарлы балыкчылык), авыл хужалыгы культураларын үстерү һәм башка авыл хужалыгы эшчәнлеген) өчен кулланылырга мөмкин, урман кишәрлеген биреп яки бирмичә, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә гамәлгә ашырыла.

Авил хужалыгын алып бару өчен урман кварталларының һәм урманчылык кишәрлекләре буенча аларның өлешләре исемлегенә элекке регламентның 5 нче таблицасында китерелгән.

### 2.6.1. Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану параметрлары

14 нче таблица

#### Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану параметрлары

Т/с	Файдалану төрләре	Үлчәү берәмлеге	Ел саен рөхсәт ителә торган күләме
1.	Сөрүлектән файдалану	гектар	5
2.	Печән чабу	гектар/тонна	149/107
3.	Авил хужалыгы терлекләре көтү		
	а) урманда	баш/гектар	
	б) утлавыкларда	баш/гектар	16/8
4.	Умартачылык		
	а) бал бирүчеләр		
	- юкә	гектар	2082
	- үләннәр	гектар	
	б) бал продуктлылыгы		
	- юкә	кг/гектар	100
	- үләннәр	кг/гектар	
	в) умарта оялары күләмен тәэмин итү мөмкинлегенә	саны	250

## **2.7. Балыкчылыкны гамэлгә ашыру, һәвәскәрләрчә балык тотудан тыш**

Балыкчылыкны гамэлгә ашыру өчен урманнардан файдалану РФ Урман кодексының 38.1 статьясы һәм Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урманнардан балыкчылыкны гамэлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2021 елның 13 октябрдәгә 742 номерлы боерыгы белән регламентлана.

Урманнардан файдалануның бу төре алар урнашкан жирләрнең максатчан билгеләнеше белән бәйле һәм аны алып бару урман хужалыгы мәнфәгатьләре белән туры килсә генә рөхсәт ителә.

Балык тоту өчен кишәрлек урманчылыклары буенча урман кварталлары яки аларның өлешләре исемлеге, һәвәскәрләрчә балык тотудан тыш, әлеге Регламентның 5 нче таблицасында китерелгән.

## **2.8. Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген һәм мәгариф эшчәнлеген гамэлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары**

РФ Урман кодексының 40 статьясына ярашлы рәвештә урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамэлгә ашыру өчен файдалану урманчылыкның барча территориясендә гамэлгә ашырылырга мөмкин. Урманнардан файдалану Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамэлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 27 июлдәгә 487 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамэлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләре белән регламентлана.

Фәнни-тикшеренү, мәгариф эшчәнлеген гамэлгә ашыру өчен урман кварталларының һәм урманчылык кишәрлекләре буенча аларның өлешләре исемлеге әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелгән.

## **2.9. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамэлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары**

### **2.9.1. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамэлгә ашыру өчен файдалану нормативлары**

Рекреация эшчәнлеге РФ Урман кодексында туризм, физик культура һәм спорт, ял оештыру һәм гражданнарның сәламәтлеген ныгыту өлкәсендә хезмәтләр күрсәтү белән бәйле эшчәнлек буларак карала.

Урманнардан шушы рәвешле файдалану (РФ Урман кодексының 41 статьясында) урман кишәрлекләре бирүне таләп итә торган төрләргә карый, әмма урман ресурсларынан башка гына гамәлгә ашырыла, бирелгән урман кишәрлекләрендә кирәкле урман инфраструктурасы, шул исәптән капитал һәм капитал булмаган төзелмәләр һәм корылмалар булдырыла, территория төзекләндерелә (РФ Урман кодексының 13, 41 статьялары).

Рекреация эшчәнлеген оештыру үзенчәлекләре Россия Табигать ресурслары министрлыгының «Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрәндәге 908 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрендә бәян ителгән.

### **2.9.2. Рекреация эшчәнлеге зонасына караган, шул исәптән физик-культура, спорт һәм спорт-техник корылмалар торгызу рөхсәт ителә торган, кварталларның һәм (яисә) аларның өлешләренең исемлеге.**

Кишәрлек урманчылыклары буенча рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренең исемлеге әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелгән.

### **Чикләрендә рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру объектларын төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү күздә тотылган урманнарны үзләштерүнең планлаштырыла торган зоналары**

Урманчылык	Кишәрлек урманчылыгы	квартал №	Файдаланучының, объектның исеме	Планлаштырыла торган чаралар
1	2	3	4	5
Зеленодольск	Кызыл Октябрь	81	«Ял» балаларны һәм яшьләргә савыктыруны, ял иттерүне, шөгыль белән тәмин итүне оештыру буенча шәһәр үзәге» Казан шәһәре Яшьләр сәясәте муниципаль бюджет учреждениесенен «Березка» балаларны савыктыру лагере	Үзгәртеп кору максатларында физкультура-савыктыру корылмаларын төзү планлаштырыла
Зеленодольск	Кызыл Октябрь	81	«Пионер» балаларны савыктыру лагере «Лето» балаларны һәм яшьләргә савыктыруны, ял иттерүне, шөгыль белән тәмин итүне оештыру буенча республика үзәге» дәүләт бюджет учреждениесе	Үзгәртеп кору максатларында физкультура-савыктыру корылмаларын төзү планлаштырыла
Зеленодольск	Әйшә	35	«Мечта» балаларны савыктыру лагере «Лето» балаларны һәм яшьләргә савыктыруны, ял иттерүне, шөгыль белән тәмин итүне оештыру буенча республика үзәге» дәүләт бюджет учреждениесе	Үзгәртеп кору максатларында физкультура-савыктыру корылмаларын төзү планлаштырыла
Зеленодольск	Әйшә	74	«Чайка» балаларны савыктыру лагере «Лето» балаларны һәм яшьләргә савыктыруны, ял иттерүне, шөгыль белән тәмин итүне оештыру буенча республика үзәге» дәүләт бюджет учреждениесе.	Үзгәртеп кору максатларында физкультура-савыктыру корылмаларын төзү планлаштырыла
Зеленодольск	Әйшә	74	«Транспорт компаниясе» җаваплылыгы чикләнгән җәмгыятье «Транс Трейд»	Үзгәртеп кору максатларында урман булмаган инфраструктура объектларын ремонтлау планлаштырыла
Зеленодольск	Әйшә	68	«Дельфин» җаваплылыгы чикләнгән	Үзгәртеп кору

			жәмгыяте	максатларында урман булмаган инфратруктура объектларын ремонтлау планлаштырыла
Зеленодольск	Әйшә	77	«Волжская усадьба» дача коммерциясез ширкәте	Үзгәртеп кору максатларында урман булмаган инфратруктура объектларын ремонтлау планлаштырыла
Зеленодольск	Зеленодольск	151	«А.М. Горький исемендәге Зеленодольск заводы» акционерлык жәмгыяте	Үзгәртеп кору максатларында урман булмаган инфратруктура объектларын ремонтлау планлаштырыла
Зеленодольск	Кызыл Октябрь	81	«Татхимфармпрепараты» акционерлык жәмгыяте «Родничек» балаларны савыктыру лагере	Үзгәртеп кору максатларында физкультура-савыктыру корылмаларын төзү планлаштырыла
Зеленодольск	Әйшә	68	«Островок» дача коммерциясез ширкәте	Үзгәртеп кору максатларында урман булмаган инфратруктура объектларын ремонтлау планлаштырыла
Зеленодольск	Әйшә	35	«Фонд образование» гавами акционерлык жәмгыяте.	Үзгәртеп кору максатларында урман булмаган инфратруктура объектларын ремонтлау планлаштырыла
Зеленодольск	Кызыл Октябрь	64	«МОСТАФ» гавами булмаган акционерлык жәмгыяте	Үзгәртеп кору максатларында урман булмаган инфратруктура объектларын ремонтлау планлаштырыла
Зеленодольск	Зеленодольск	151	«ИДЕЛЬ» инвалидларны социаль тернәкләндерү республика үзәге» дәүләт бюджет учреждениесе	Үзгәртеп кору максатларында урман булмаган инфратруктура объектларын ремонтлау планлаштырыла
Зеленодольск	Әйшә	74, 75, 77	«Казан мотор төзү житештерү берләшмәсе» акционерлык жәмгыяте.	Үзгәртеп кору максатларында урман булмаган инфратруктура объектларын ремонтлау планлаштырыла
Зеленодольск	Әйшә	77	Әхмәтшин Фәрит Әхмәтзакир улы	Үзгәртеп кору максатларында урман булмаган инфратруктура объектларын ремонтлау планлаштырыла
Зеленодольск	Әйшә	77	«Авиамотор» конструкторлык-житештерү предприятиеесе ачык акционерлык жәмгыяте	Үзгәртеп кору максатларында урман булмаган инфратруктура объектларын ремонтлау планлаштырыла
Зеленодольск	Әйшә	77	«Берег» шәһәр тибындагы поселогы	Үзгәртеп кору максатларында урман булмаган инфратруктура объектларын ремонтлау планлаштырыла
Зеленодольск	Әйшә	68	«Сугыш һәм хезмәт ветераннарының дачный кооперативы» коммерциясез дача ширкәте	Үзгәртеп кору максатларында урман булмаган инфратруктура объектларын ремонтлау планлаштырыла
Зеленодольск	Әйшә	74	«Тимбер» жаваплылыгы чикләнгән жәмгыяте	Үзгәртеп кору максатларында урман булмаган инфратруктура

				объектларын ремонтлау планлаштырыла
Зеленодольск	Әйшә	68	«Домик в лесу» ял базасы» жаваплылығы чиклэнгән жәмгыяте	Үзгәртеп кору максатларында урман булмаган инфратруктура объектларын ремонтлау планлаштырыла
Зеленодольск	Әйшә	68	«Флинт» жаваплылығы чиклэнгән жәмгыяте	Үзгәртеп кору максатларында урман булмаган инфратруктура объектларын ремонтлау планлаштырыла
Зеленодольск	Әйшә	68	«Октябрьский» дача коммерциясез партнерлығы	Үзгәртеп кору максатларында урман булмаган инфратруктура объектларын ремонтлау планлаштырыла
Зеленодольск	Әйшә	68	«Лесная поляна» дача коммерциясез партнерлығы	Үзгәртеп кору максатларында урман булмаган инфратруктура объектларын ремонтлау планлаштырыла
Зеленодольск	Әйшә	68	«Волжские берега-плюс» жаваплылығы чиклэнгән жәмгыяте	Үзгәртеп кору максатларында урман булмаган инфратруктура объектларын ремонтлау планлаштырыла
Зеленодольск	Әйшә	77	«Ветеран» дача коммерциясез ширкәте	Үзгәртеп кору максатларында урман булмаган инфратруктура объектларын ремонтлау планлаштырыла
Зеленодольск	Әйшә	76	«Реал Эстейт» жаваплылығы чиклэнгән жәмгыяте	Үзгәртеп кору максатларында урман булмаган инфратруктура объектларын ремонтлау планлаштырыла
Зеленодольск	Әйшә	68	«Стройдеталь-1» күчемсез мөлкәт милекчеләре ширкәте	Үзгәртеп кору максатларында урман булмаган инфратруктура объектларын ремонтлау планлаштырыла
Зеленодольск	Әйшә	63	«Сосновый Бор» шифаханәсе» жаваплылығы чиклэнгән жәмгыяте Балаларны савыктыру лагере	Үзгәртеп кору максатларында физкультура-савыктыру корылмаларын төзү планлаштырыла
Зеленодольск	Әйшә	77	«Атлашкино» коттедж поселогы ассоциациясе	Үзгәртеп кору максатларында урман булмаган инфратруктура объектларын ремонтлау планлаштырыла
Зеленодольск	Зеленодольск	113, 114, 115, 125	«Маяк» спорт комплексы» дүлэт автоном учреждениесе	Үзгәртеп кору максатларында урман булмаган инфратруктура объектларын ремонтлау планлаштырыла
Зеленодольск	Әйшә	172	«Туберкулезга каршы республика клиник диспансеры» дүлэт автоном сәламәтлек саклау учреждениесе	Үзгәртеп кору максатларында урман булмаган инфратруктура объектларын ремонтлау планлаштырыла
Зеленодольск	Зеленодольск	151, 152	«Исток» яшьләр клублары берләшмәсе» муниципаль бюджет учреждениесе Балаларны савыктыру лагере	Үзгәртеп кору максатларында физкультура-савыктыру корылмаларын төзү планлаштырыла

Зеленодольск	Кызыл Октябрь	81	«Ял» балаларны һәм яшьләрне савыктыру, ял иттерү, шөгылъ белән тәэмин итүне оештыру буенча шәһәр үзәге» Казан шәһәре Яшьләр сәясәте муниципаль бюджет учреждениеһенең «Березка» балаларны савыктыру лагере.	Үзгәртеп кору максатларында физкультура-савыктыру корылмаларын төзү планлаштырыла
Зеленодольск	Кызыл Октябрь	81	«Пионер» балаларны савыктыру лагере «Лето» балаларны һәм яшьләрне савыктыруны, ял иттерүне, шөгылъ белән тәэмин итүне оештыру буенча республика үзәге» дәүләт бюджет учреждениеһе	Үзгәртеп кору максатларында физкультура-савыктыру корылмаларын төзү планлаштырыла
Зеленодольск	Әйшә	35	«Мечта» балаларны савыктыру лагере «Лето» балаларны һәм яшьләрне савыктыруны, ял иттерүне, шөгылъ белән тәэмин итүне оештыру буенча республика үзәге» дәүләт бюджет учреждениеһе	Үзгәртеп кору максатларында физкультура-савыктыру корылмаларын төзү планлаштырыла
Зеленодольск	Әйшә	74	«Лето» балаларны һәм яшьләрне савыктыруны, ял иттерүне, шөгылъ белән тәэмин итүне оештыру буенча республика үзәге» дәүләт бюджет учреждениеһе Балаларны савыктыру лагере	Үзгәртеп кору максатларында физкультура-савыктыру корылмаларын төзү планлаштырыла

### 2.9.3. Рекреация эшчэнлегенэ караган зона территориясен функциональ зоналарга бүлү

Рекреациялэу зоналары вазифаи зоналарга түбэндөгөчэ бүлгэлэнэ:

1. Интенсив файдаланулы.
2. Уртача файдаланулы.
3. Оешкан рэвештэ ял итүле.
4. Резерватлы.
5. Заказник.
6. Катгый режимлы.
7. Хужалыкка бэйле.

### 2.9.4. Урман кишэрлеклөрендэ вакытлыча төзелгэн корылмалар исемлеге һәм аларны төзөклөндөрү нормативлары

Рекреация билгеләнешендөгө урманнарда территорияне төзөклөндөрү нормалары (гомуми майданның 100 гектары буенча)

Төзөклөндөрү элементлары	Яшел зона		Чикләрендөгө туристлык маршрутлары (1 км маршрутка)
	Актив ял	Һава сулап йөрү	
	3	4	5
Гравийлы, йөри торган өлөшө 4,5 м (км) киңлегендэ булган машина белән килү юллары	0,15	0,02	-
Биләмөлөр эчендөгө гравийлы, өслөгө 3 м (км) киңлегендэ булган юллар	1,8	0,5	-
15 машинага исәпләнгән, грунтлы, гравий белән вак таш кушылган автотукталышлар (данэ)	0,25	0,03	-
Жэяүлөп йөри торган сукмаклар (км)	-	0,04	-

### 2.9.5. Урманнардан рекреация эшчэнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану параметрлары һәм чорлары

Рекреация эшчэнлеген урманнарында хужалык эшчэнлеген халыкны ял иттерү өчен иң яхшы шартларны оештыруга, эстетик һәм санитар-гигиеник таләпләргә жавап бирә торган урман ландшафтларын саклауга һәм яхшыртуга, ландшафтларның типларын рациональ (оптималь) ярашлылыгын билгеләүгә юнәлдерелгән булырга тиеш.

Рекреация билгеләнешендөгө урманнар өчен эшләрнең эһәмиятле элементы булып аларның территорияләрен төзөклөндөрү тора, ул юллар төзү һәм ремонтлаудан, ял итү өчен урыннар һәм майданчыклар корудан, кече архитектура формаларын, урман скульптурасын урнаштырудан, төрле урман янгыннары



корылмаларын төзүдөн һәм башка төрлө чараларны гамәлгә ашырудан гыйбарәт. Юл-сукмак челтәре барча территорияне бердәм композиция бөтөнлегенә берләштерергә тиеш.

Рекреация басымы йогынтысында урман тирәлегенә үзгәрү дәрәжәсен ял итү режимы билгели, ә ял режимы - урманнарның территориясен оештыруны.

Урманнардан рекреация эшчәнлегенә гамәлгә ашыру өчен файдаланганда урман кишәрлекләрендә капитал һәм капитал булмаган төзелмә объектлары, корылмалар исемлегенә һәм аларны төзекләндерү нормативлары өстәмә тикшерүләр уздырганнан соң урманнарны үзләштерү проектларында аталган максатларда (ял, туризм оештыру, физик культура-савыктыру, спорт эшчәнлегенә һ.б.) файдалану өчен тапшырылган конкрет урман кишәрлегенә өчен бирелә.

РФ Урман кодексының 72 статьясы нигезендә рекреация эшчәнлегенә гамәлгә ашыру максатында урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе ун елдан алып кырык тугыз елга кадәрле срокка төзелә.

## **2.10. Урманнардан урман плантацияләре ясау һәм аларны эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары**

Урман плантацияләрен оештыру һәм аларны эксплуатацияләү билгеле бер токым (максатчан токым) урман үсемлекләрен үстерүгә бәйле эшкуарлык эшчәнлегенән гыйбарәт.

Билегеле бер токым урман утыртмаларына алар хисабыннан алдан билгеле сыйфатламалары булган агач материалын алу тәмин ителә торган ясалма утыртылган урман утыртмалары карый.

Урман плантацияләре урман фонды жирләрендә дә, башка категориядәге жирләрдә дә оештырыла ала.

Гражданнарга, юридик затларга урман плантацияләрен ясау һәм аларны эксплуатацияләү өчен урман кишәрлекләре – РФ Урман кодексы нигезендә, жир кишәрлекләре – жир законнары нигезендә арендага тапшырыла.

Урман плантацияләрендә урман утыртмаларын кисү һәм урман утыртмаларына кирт салу эшләрен башкару чикләүләрсез рөхсәт ителә.

Урманчылыкта урман плантацияләре, урман плантацияләрен техник проектлау материаллары юк, урманчылыкта урман плантацияләренә нигез салу өчен махсус тикшерүләр уздырылмады.

РФ Урман кодексының 72 статьясы нигезендә урман плантацияләрен оештыру һәм аларны эксплуатацияләү максатында урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе ун елдан алып кырык тугыз елга кадәрле срокка төзелә.

## **2.11. Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен һәм дару үләннәрен үстерү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары**

Урман жимешләрен, жиләкләрне, декоратив үсемлекләрен һәм дару үләннәрен үстерү жимешләр, декоратив үсемлекләр, дару үләннәре, жиләкләр һәм башка шуңа

охшаш урман ресурсларын алуға бәйле эшмәкәрлек эшчәнлегенән гыйбарәт. Урманнардан файдалануның әлеге төре Россия Табиғат ресурслары һәм экология министрлығының «Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 28 июлендәге 497 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану кагыйдәләрендә регламентлана һәм урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе нигезендә урманнарны үзләштерү проекты нигезендә гамәлгә ашырыла.

Жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен, беренче чиратта, урман фонды жирләре составындагы урмансыз жирләр, шулай ук урман булып житешмәгән, агачлар киселгән урыннар, аланнар һәм урман культураларын утыртканчыга кадәр урманның табигый торгызылуы мөмкин булмаган башка урман утыртмалары белән капланмаган жирләр; рекультивацияләнергә тиешле (эшкә яраклы үзлегә беткән торфлыклар һ.б.) жирләр файдаланыла.

Жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен үзгәртеп коруга билгеләнмәгән, азкыйммәтле утыртма кишәрлекләре файдаланылырга мөмкин.

Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану РФ Урман кодексының 27 статьясы нигезендә чикләнергә яки тыелырга мөмкин.

РФ Урман кодексының 72 статьясы нигезендә жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү максатында урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе ун елдан алып кырык тугыз елга кадәрле срокка төзелә.

Кишәрлек урманчылыклары буенча жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренә исемлеге әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелгән.

## **2.12. Урманнардан урман питомниклары ясау һәм аларны эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары**

Урман питомникларын (даими, вакытлыча) булдыру һәм аларны эксплуатацияләү төп урман агач токымнары үсентеләрен үстерү белән бәйле эшчәнлек булып тора.

Урман питомникларын төзү һәм аларны эксплуатацияләү кагыйдәләре Россия Табиғат ресурслары һәм экология министрлығының «Урман питомникларын төзү һәм аларны эксплуатацияләү кагыйдәләрен раслау турында» 2021 елның 12 октябрәндәге 737 номерлы боерыгы белән расланган.

Урман питомниклары булдыру һәм алардан файдалану өчен урманнардан файдалану РФ Урман кодексының 27 статьясы нигезендә чикләнергә мөмкин.

Урман питомниклары төзү һәм аларны файдалану, әгәр мондый эшчәнлек аларның хокукый режимына каршы килмәсә, урман фонды жирләрендә һәм башка категория жирләрдә рөхсәт ителә (РФ Урман кодексының 39.1 статьясы).

Урман питомникларында кәлшәләр, үсентеләр үстерү өчен яхшыртылган һәм сортлы урман үсемлекләре кулланыла, әгәр мондый орлыклар юк икән, урман үсемлекләренең нормаль орлыклары кулланыла.

РФ Урман кодексының 72 статьясы нигезендә урман питомниклары оештыру һәм аларны эксплуатацияләү максатында урман кишәрлегенең аренда шартнамәсе ун елдан алып кырык тугыз елга кадәрле чорга төзелә.

Урман питомниклары булдыру һәм аларны кишәрлек урманчылыклары буенча эксплуатацияләү өчен урман кварталлары яисә аларның өлешләре исемлеге элге Регламентның 5 нче таблицасында китерелә.

Хәзерге вакытта Зеленодольск урманчылыгы чикләрендә бер даими урман питомнигы бар, аларда төп урман хасил итүче токымнар үстерелә.

### **2.13. Жир асты байлыктарын геологик өйрәнүне, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары**

Урманнардан жир асты байлыктарын геологик өйрәнү, эзләү һәм файдалы казылмалар чыгаруны гамәлгә ашыру өчен файдалану РФ Урман кодексының 43 статьясы, Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Жир асты байлыктарын геологик өйрәнү, эзләү һәм файдалы казылмалар чыгаруны гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану тәртибен һәм, жир асты байлыктарын геологик өйрәнүне гамәлгә ашыру максатларында, урман кишәрлеге бирелмичә, сервитут билгеләп яки билгеләмичә урманнардан файдалану очрактары исемлеген раслау турында» 2020 елның 7 июлендәге 417 номерлы боерыгы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Жир асты байлыктарын геологик өйрәнү, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалануның рөхсәт ителгән күләмнәре һәм урманчылыктарның кишәрлек урманчылыктары кисемендә урман кишәрлекләренең урнашкан урыны 5 нче таблицада чагылдырылган.

Урманнарны жир асты байлыктарын геологик өйрәнү, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгару максатларында файдалану өчен дәүләт яки муниципаль милектәге урман кишәрлеге арендага бирелә яки бу урман кишәрлегенә карата РФ Урман кодексының 9 статьясына ярашлы рәвештә сервитут билгеләнергә мөмкин. Урманнарны урман кишәрлеген бирмичә, сервитут билгеләмичә генә жир астын геологик өйрәнү максатларында файдалану рөхсәт ителә, әгәр күрсәтелгән максатларда эш башкару урман утыртмаларын кисүгә яки капитал төзелеш объектларын төзүгә китермәсә.

Жир асты байлыктарын геологик өйрәнү, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгару максатында урманнардан файдалана торган затлар түбәндәгеләрне тәэмин итә:

кулланыла торган урманнарны һәм урманга тоташкан урман кашакларны, ясалма һәм табигый су агымнарын житештерү һәм куллану калдыктары белән пычранудан даими чистарту;

житештерү эшчәнлеге барышында жиимерелгән юлларны, киптерү канауларын, дренаж системаларын, күперләрне, башка гидротехник корылмаларны, квартал баганаларын, квартал юлларын, аншлаглларны, урманнар территориясен төзекләндрү элементларын торгызуны;

Россия Федерациясе законнарына ярашлы рәвештә урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган, жир асты байлыкларын геологик өйрәнүгә, фйдалы казылмаларны эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыруга бәйле объектларны тиешле эшләрне үтәү чорлары тәмамлану белән консервацияләүне яисә юк итүне һәм күрсәтелгән объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм (яки) эксплуатацияләү өчен фйдаланылган жирләрне рекультивацияләүне;

элегә затлар гаебе белән барлыкка килгән һәлакәт очраklarын, шулай ук аларның нәтижәләрән бетерү буенча кирәкле чараларны күрү;

сейсмик разведка эшләрән планлаштыру һәм үткәрү, шулай ук хәрәкәт составын һәм йөкләрне яңа урынга күчерү максатларында квартал ызаннары, урман юллары биләгән һәм урман утыртмалары белән капланмаган башка жирләрден актив фйдалану.

РФ Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урманнардан фйдаланганда алынган агач материалына милекчелек хокукы Россия Федерациясенекә була.

Элегә агач материалы Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Россия Федерациясе Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урман фонды жирләрән урнашкан урманнардан фйдаланганда алынган агач материалын сату турында» 2009 елның 23 июлендәгә 604 номерлы карары нигезендә сатыла.

РФ Урман кодексының 73.1 статьясының 3 өлешендә РФ Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урманнардан фйдалану өчен тапшырылган урман кишәрлекләрән агач материалы эзерләү өчен аукцион уздырмыйча урман кишәрлекләрән аренда шартнамәләрән төзү каралган.

РФ Урман кодексының 73.1 статьясының 3 өлешендәгә 3 пунктнда 43, 45 статьяларда каралган очраklarда, дәүләт милкендә яки муниципаль милектә булган урман кишәрлеген фйдалануга алу шартнамәсе жир асты байлыкларыннан фйдалануга лицензия гамәлдә булган чорга төзелә.

Жир асты байлыкларын геологик өйрәнүне, фйдалы казылмалар эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру максатлары өчен урман кварталлары яисә аларның өлешләре исемлеге элегә Регламентның 5 нче таблицасында китерелә.

«Россия Федерациясе Урман кодексына һәм урманнарны яңадан үрчетү һәм урман үрчетүне камилләштерү өлешендә Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 19 июлендәгә 212-ФЗ номерлы һәм «Россия Федерациясе Урман кодексына һәм Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2021 елның 2 июлендәгә 303-ФЗ номерлы федераль законнар нигезендә элегә максатларда урманнардан фйдаланучы затлар Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә урманнарны торгызу проектына яки урман үстерү проектына ярашлы рәвештә урман утыртмаларын кискәннән соң бер елдан соңга калмыйча урман утыртмалары киселгән майданга тигез майданда Татарстан Республикасы территориясе чикләрән урманнарны торгызу яки урманнарны үрчетү эшләрән башкарырга бурычлы, шул исәптән

гражданнарның иминлеген тәмин итү һәм объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны оештыру өчен билгеләнгән саклык зоналарын булдырган очракта да.

## **2.14. Урманнардан сусаклагычлар һәм башка ясалма су объектларын төзү һәм эксплуатацияләү, диңгез һәм елга портлары булдыру һәм аларны киңәйтү, гидротехник корылмалар төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары**

РФ Урман кодексының 44 статьясына ярашлы рәвештә, урман кишәрлекләре сусаклагычлар һәм башка ясалма су объектларын төзү һәм эксплуатацияләү, диңгез һәм елга портларын булдыру һәм аларны киңәйтү, су законнарына ярашлы рәвештә гидротехник корылмалар төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү өчен файдаланыла.

Урман законнары нормаларында билгеләнгәнчә, РФ Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урманнардан файдаланганда алынган агач материалына милекчелек хокукы Россия Федерациясенекә була.

Әлеге агач материалы Россия Федерациясә Хөкүмәтенә «Россия Федерациясә Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урман фонды жирләрендә урнашкан урманнардан файдаланганда алынган агач материалын сату турында» 2009 елның 23 июлендәге 604 номерлы карары нигезендә сатыла.

РФ Урман кодексының 72 статьясының 3 өлеше һәм 74 статьясының 3 өлеше нигезендә урман кишәрлекләре атап үтелгән максатларда дәүләт органнары карарлары нигезендә, аукционнар уздырмыйча гына, бер елдан алып кырык тугыз елга кадәрге чорга арендага тапшырыла.

Дәүләт яки муниципаль милектәге урман кишәрлекләре гражданнарга, юридик затларга РФ Урман кодексының 9 статьясына ярашлы рәвештә сусаклагычлар һәм башка ясалма су объектларын төзү һәм эксплуатацияләү, диңгез һәм елга портларын булдыру һәм аларны киңәйтү, гидротехник корылмалар төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү өчен бирелә.

Сусаклагычлар һәм башка ясалма су объектларын төзү һәм эксплуатацияләү, диңгез һәм елга портларын булдыру һәм аларны киңәйтү, гидротехник корылмалар төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү өчен кишәрлек урманчылыклары буенча урман кварталлары яки аларның өлешләре исемлегә әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелгән.

«Россия Федерациясә Урман кодексына һәм урманнарны яңадан үрчетү һәм урман үстерүне камилләштерү өлешендә Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 19 июлендәге 212-ФЗ номерлы һәм «Россия Федерациясә Урман кодексына һәм Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2021 елның 2 июлендәге 303-ФЗ номерлы федераль законнар нигезендә әлеге максатларда урманнардан файдаланучы затлар Россия Федерациясә Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә урманнарны торгызу проектына яки урман үстерү проектына ярашлы рәвештә урман утыртмаларын кискәннән соң бер елдан соңга калмыйча урман утыртмалары киселгән мәйданга

тигез майданда Татарстан Республикасы территориясе чикләрендә урманнарны торгызу яки урманнарны үстерү эшләрен башкарырга бурычлы, шул исәптән гражданнарның иминлеген тәмин итү һәм объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны оештыру өчен билгеләнгән саклык зоналарын булдырган очракта да.

## **2.15. Урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары**

РФ Шәһәр төзелеше кодексының 1 статьясының 10.1 пунктына ярашлы рәвештә, линияле объектларга электр тапшыру линияләре, элемент линияләре (шул исәптән линия-кабель корылмалары), торбаүткәргечләр, автомобиль юллары, тимер юл линияләре һәм башка шундый корылмалар керә.

Урманнардан файдалануның элгә төре РФ Урман кодексының 45 статьясы һәм Россия Табигать министрлыгының «Урманнардан линияле объектлар төзү, аларны үзгәртеп кору, аларны эшләтү өчен файдалану кагыйдәләрен һәм, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә, урман кишәрлеген бирмичә урманнардан линияле объектлар төзү, аларны үзгәртеп кору, аларны эшләтү өчен файдалану очраклары исемлеген раслау турында» 2020 елның 10 июлендәге 434 номерлы боекыгы нигезендә регламентлана.

Сусаглагычлар, бүтән ясалма су объектлары, шулай ук гидротехник корылмалар, елга портлары, причаллар төзү өчен гражданнарга һәм юридик затларга урманчылыкның барча территориясе буйлап урман кишәрлекләрен даими (вакыты чикләнмичә) файдалануга тапшыру аренда хокукында гамәлгә ашырылырга мөмкин, ә махсус сакланучы урман кишәрлекләрендә фәкать күрсәтелгән эшләргә урнаштыру ихтималының башка вариантлары булмаган очракта гына рөхсәт ителә.

Дәүләт милкендә яки муниципаль милектә булган урман кишәрлекләре гражданнарга һәм юридик затларга РФ Урман кодексының 9 статьясы һәм 73.1 статьясының 3 өлеше нигезендә аукцион уздырмыйча кырык тугыз елга кадәр бирелә.

Урман фонды жирләрендә урнашкан урманнарны төзелеш, реконструкция, линияле объектларны эксплуатацияләү белән бәйле объектларны урнаштыру өчен кулланганда урман булмаган жирләр, ә андый жирләр булмаганда – урманны торгызу өчен билгеләнгән жирләр (киселгән, янган, сирәкләнгән, чүлгә әверелгән урыннар, аланлыклар һәм башка урыннар), шулай ук түбән тулылыклы һәм аз дәрәжәдә кыйммәтле урман агачлары үскән майданнар кулланылырга тиеш.

Линияле объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү максатларында арендага, даими (вакыты чикләнмичә) файдалануга тапшырылган урман кишәрлекләрендә урман утыртмаларын кисү урманнарны үзләштерү проекты нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш. Урманнардан файдалануның элгә төрендә урман фонды жирләрендә урнашкан урманнардан шушы рәвешле файдаланганда алынган агач материалына милекчелек хокукы Россия Федерациясенә була (РФ Урман кодексының 20 статьясының 2 өлеше). Элгә агач материалын сату РФ Хөкүмәтенә «Россия Федерациясе Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә

урман фонды жирләрәндә урнашкан урманнардан файдаланганда алынган агач материалын сату турында» 2009 елның 23 июлендәге 604 номерлы карары нигезендә гамәлгә ашырыла.

Гражданнарның иминлеген тәэмин итү һәм линияле объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны тудыру өчен билгеләнгән сак һәм санитар-саклык зоналарында урман утыртмаларын кисү күрсәтелгән зоналарда билгеләнгән режимга туры китереп гамәлгә ашырыла.

Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Электр челтәрләре хужалыгы объектларының саклык зоналарын һәм мондый зоналарның чикләрендә урнашкан жир кишәрлекләреннән файдалануда махсус шартлар билгеләү тәртибе турында» 2009 елның 24 февралендәге 160 номерлы карары нигезендә көчәнеше 1000 вольтка кадәр булган электр челтәрләре өчен түбәндәгечә саклык зонасы билгеләнә:

электр тапшыру һава линияләре буйлап (биналарга кертү өлешендә тармакларыннан тыш) жир өсләгендә кырый үткәргечләр проекцияләреннән һәр ягыннан 2 метр ераклыкта торучы, параллель турылар белән чикләнгән жир кишәрлеге рәвешендә (алар үз торышыннан читкә чыгып тормаганда);

жир астыннан электр тапшыручы кабель линияләре буйлап кырый кабельләрдән һәр ягыннан 1 метр ераклыкта торучы, параллель турылар белән чикләнгән жир кишәрлеге рәвешендә.

1000 В югары булган электр челтәрләренең саклык зонасы киләсе таблицага туры китереп билгеләнә.

#### Көчәнеше 1000 В югары булган электр челтәрләренең саклык зонасы

Т/с	Көчәнешнең проектта каралган номинал классы, кВт	Саклык зонасы, м
1	2	3
1.	1 кадәр	2 (биналарның стеналары, конструкцияләр һ.б. буйлап үзтотышлы яки изоляцияләнгән үткәргечле линияләр өчен саклык зонасы мондый линияләрдән норматив хокукый актларда билгеләнгән минималь мөмкин аралык белән билгеләнә)
2.	1-20	10 (5 – торак пунктлар чикләрендә урнаштырылган үзтотышлы яки изоляцияләнгән чыбыклы линияләр өчен)
3.	35	15
4.	110	20
5.	150, 220	25
6.	330, 500, +/- 400	30
7.	750, +/- 750	40
8.	1150	55

Торбаүткәргечләргә (алар нинди ысул белән салынган булса да) зыян салыну ихтималын булдырмас өчен саклык зоналары билгеләнә:

нефть, табигий газ, нефть продуктлары, нефть һәм ясалма углеводород газы транспортлаучы торбаүткәргеч трассалары буйлап, – торбаүткәргеч күчәренең һәр ягыннан 25 м ераклыкта узучы шартлы сызыклар белән чикләнгән жир кишәрлеге

рәвешендә;

сыегайтылган углеводородлы газлар, тотрыклы булмаган бензин һәм конденсат транспортлаучы торбаүткәргеч трассалары буйлап, торбаүткәргеч күчәренен һәр ягыннан 100 м ераклыкта уза торган шартлы сызыклар белән чикләнган жир кишәрлеге рәвешендә;

күптармаклы торбаүткәргеч трассалары буйлап кырый торбаүткәргечләрнең күчәрләрәннән югарыда күрсәтелгән аралыкларда уза торган шартлы сызыклар белән чикләнган жир кишәрлеге рәвешендә;

су асты кичүләре буйлап – кичүләрнең кырый тармаклары күчәрләрәннән һәр ягыннан 100 м аралыкта торучы параллель яссылыклардан гыйбарәт булган су өслегәннән төпкә кадәрге су тирәлегенә бер өлеше рәвешендә;

конденсатны саклау һәм газсызландыру савытлары, продукцияне аварияле чыгару өчен жир амбарлары тирәли – күрсәтелгән объектлар территориясе чикләренен һәр ягыннан 50 м ераклыкта торучы, йомык сызык белән чикләнган жир кишәрлеге рәвешендә;

продукцияне транспортка әзерләүче технологик жайланмалар, суырту һәм тугыру буенча төп һәм аралык насос станцияләре, резервуар парклары, компрессор һәм газ бүлү станцияләре, продукцияне үлчәү төеннәре, салу һәм бушату эстакадалары, газны жир астында саклау станцияләре, нефть, нефть продуктларын жылыту пунктлары тирәли – күрсәтелгән объектларның территорияләре чикләреннән һәр ягыннан 100 м торучы йомык сызыклар белән чикләнган жир кишәрлеге рәвешендә (Магистраль торбаүткәргечләрне саклау кагыйдәләре (Россиянең Федераль тау һәм сәнәгый күзәтчелегенен 1992 елның 24 апрелендәге 9 номерлы карары белән расланган) (Россиянең Федераль тау һәм сәнәгый күзәтчелегенен 1994 елның 23 ноябрендәге 61 номерлы карары редакциясендә).

Аерып чыгару полосаларының чикләре аерып чыгару полосасын формалаштыру өчен кирәкле жир кишәрлекләрен аерып чыгаруның Россия Федерациясе Транспорт министрлыгы раслаган нормаларын исәпкә алып билгеләнә.

Аерып чыгару полосаларының һәм саклык зоналарының зурлыклары РФ Транспорт министрлыгының «Тимер юлларны аерып чыгару полосаларын формалаштыру өчен кирәкле жир кишәрлекләрен аерып чыгару нормаларын, шулай ук тимер юлларның саклык зоналарын исәпләп чыгару нормаларын раслау турында» 2008 елның 6 августындагы 126 номерлы боерыгында билгеләнгән Тимер юлларны аерып чыгару полосасын формалаштыру өчен кирәкле жир кишәрлекләрен аерып чыгару нормалары, шулай ук тимер юлларның саклык зоналарын исәпләп чыгару нормалары, жир корылышы, шәһәр төзелеше һәм проект документациясе, тимер юл линияләрен, төеннәрен һәм станцияләрен үстерүнең генераль схемалары нигезендә, шулай ук барлыкка килгән жирдән файдалану тәртибен һәм аерып чыгару полосаларының һәм саклык зоналарының элегрәк расланган зурлыкларын һәм чикләрен исәпкә алып билгеләнә.

Линияле объектларны төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренен исемлеге кишәрлек урманчылыклары буенча әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

«Россия Федерациясе Урман кодексына һәм урманнарны янадан үрчетү һәм урман үстерүне камилләштерү өлешендә Россия Федерациясенен аерым закон



актларына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 19 июлендәге 212-ФЗ номерлы һәм «Россия Федерациясе Урман кодексына һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2021 елның 2 июлендәге 303-ФЗ номерлы федераль законнар нигезендә әлеге максатларда урманнардан файдаланучы затлар Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә урманнарны торгызу проектына яки урман үстерү проектына ярашлы рәвештә урман утыртмаларын кискәннән соң бер елдан соңга калмыйча урман утыртмалары киселгән майданга тигез майданда Татарстан Республикасы территориясе чикләрендә урманнарны торгызу яки урманнарны үстерү эшләрен башкарырга бурычлы, шул исәптән гражданнарның иминлеген тәмин итү һәм объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны оештыру өчен билгеләнгән саклык зоналарын булдырган очракта да.

## **2.16. Урманнардан урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары**

Урманнардан агач эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен файдалану агач һәм башка урман ресурсларын эшкәртү объектларын булдыру, алардан продукция житештерүгә бәйле эшкуарлык эшчәнлегеннән гыйбарәт.

Урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен урман кишәрлекләрен куллану РФ Урман кодексының 46 статьясы, Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен урманнардан файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2022 елның 31 гыйнварындагы 54 номерлы боекы белән регламентлана.

Дәүләт яки муниципаль милектәге урман кишәрлекләре гражданнарга, юридик затларга урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен арендага бирелә.

Урманнардан агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану максатында урман кишәрлегенең аренда шартнамәсе бер елдан башлап кырык тугыз елга кадәрле чорга төзелә.

Әгәр федераль законнарда федераль дәүләт учреждениеләре тарафыннан урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү рөхсәт ителә икән, дәүләт милкендәге урман кишәрлекләре әлеге учреждениеләргә күрсәтелгән максатлар өчен даими (вакытын чикләмичә) файдалануга бирелә ала.

Урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын урнаштыру максатларында, барыннан да элек, урмансыз жирләр, ә урман кишәрлегендә андый жирләр булмаганда – кисүләрдән соң торгызылмаган кишәрлекләр, янган, сирәкләнгән жирләр, чүллекләр, ачык урыннар, шулай ук тулылыгы һәм кыйммәте түбән булган урман утыртмалары үсә торган жирләр файдаланыла.

Бүтэн урман кишәрлекләреннән күрсәтелгән максатларда файдалану күрсәтелгән объектларны урнаштыруның башка вариантлары булмаганда рөхсәт ителә.

Саклагыч урманнарда булдыру, шулай ук Россия Федерациясе Урман кодексында һәм башка федераль законнарда каралган башка очракларда урман эшкәртү инфраструктурасын булдыру һәм эксплуатацияләү тыела.

Урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен урманнан файдаланганда түбәндәге очраклар булмаса тиеш:

урманнарны пычрату (шул исәптән радиоактив һәм нефть матдәләре белән) һәм урманнарда башка төрле тискәре йогынты ясау;

Гражданнарның урманнарда булуына чикләүләр кертелгән очракта, транспорт чаралары белән урман кишәрлекләренә керү.

Кишәрлек урманчылыклары буенча урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен урман кварталлары яки аларның өлешләре исемлеге әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелгән.

«Россия Федерациясе Урман кодексына һәм урманнарны яңадан үрчетү һәм урман үстерүне камилләштерү өлешендә Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 19 июлендәге 212-ФЗ номерлы һәм «Россия Федерациясе Урман кодексына һәм Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2021 елның 2 июлендәге 303-ФЗ номерлы федераль законнар нигезендә әлеге максатларда урманнан файдаланучы затлар Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә урманнарны торгызу проектына яки урман үстерү проектына ярашлы рәвештә урман утыртмаларын кискәннән соң бер елдан соңга калмыйча урман утыртмалары киселгән майданга тигез майданга Татарстан Республикасы территориясе чикләрендә урманнарны торгызу яки урманнарны үстерү эшләрен башкарырга бурычлы, шул исәптән гражданнарның иминлеген тәмин итү һәм объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны оештыру өчен билгеләнгән саклык зоналарын булдырган очракта да.

### **2.17. Урманнан дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары**

Урманнарны дини оешмалар 125-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен куллана ала.

Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен тапшырылган урман кишәрлекләрендә дини һәм хәйриячелек билгеләнешендәге биналарны, корылмаларны, төзелмәләрне торгызу рөхсәт ителә. Дәүләт милкендә яки муниципаль милектә булган урман кишәрлекләре дини оешмаларга дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен түлүсез нигездә файдалануга тапшырыла (РФ Урман кодексының 47 статьясы).

Кишәрлек урманчылыклары буенча дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренә исемлеге әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелгән.

## **2.18. Урманнарны саклауга һәм янадан үрчетүгә карата таләпләр**

### **2.18.1. Урманнарда янғын куркынычсызлыгы чараларына, урманнарны радиоактив матдәләр белән пычранудан һәм тискәре башка йогынтыдан саклауга карата таләпләр**

РФ Конституциясенең 9 статьясы һәм РФ Урман кодексының 51 статьясы нигезендә урманнар янғыннардан сакланырга тиеш.

Урманнарны янғыннардан саклау РФ Урман кодексы һәм «Янғын куркынычсызлыгы турында» федераль закон нигезендә биологик, урманчылык, экологик һәм төбәк үзенчәлекләрен исәпкә алып гамәлгә ашырыла һәм урманнардагы янғыннарны булдырмый калуга, вакытында ачыклауга һәм сүндерүгә юнәлдерелгән оештыру, хокукый һәм башка чаралар комплексын үз эченә ала.

Урманнардан файдаланганда, аларны саклаганда, янадан үрчеткәндә, урманнарда башка төр эшчәнлекне гамәлгә ашырганда, шулай ук урманнарда гражданнар йөргәндә урманнарда янғын куркынычсызлыгын тәмин итү буенча бердәм таләпләр Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урманнарда янғын куркынычсызлыгы кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 7 октябрдәге 1614 номерлы карары белән расланган Урманнарда янғын куркынычсызлыгы кагыйдәләрендә билгеләнгән. Урман янғыннарын кисәтү һәм сүндерү чаралары төрләре, урманнардан файдаланучы затларның әлеге чаралар белән тәмин ителү нормативлары, урманнардан файдаланганда урман янғыннарын кисәтү һәм сүндерү чараларын булдыру нормалары Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урман янғыннарын кисәтү һәм сүндерү чаралары төрләрен, урманнардан файдаланучы затларның әлеге чаралар белән тәмин ителү нормативларын, урманнардан файдаланучы затларның урманнарны кулланганда урман янғыннарын кисәтү һәм сүндерү чараларын булдыру нормаларын раслау турында» 2014 елның 28 мартындагы 161 номерлы боерыгы белән расланган. Урманнарның табигый янғын куркынычын классификацияләү, һава шартларына бәйле рәвештә урманнарда янғын куркынычын классификацияләү Рослесхозның «Урманнарның табигый янғын куркынычын классификацияләүне һәм һава шартларына бәйле рәвештә урманнарда янғын куркынычын классификацияләүне раслау турында» 2011 елның 05 июлендәге 287 номерлы боерыгы белән расланган.

Урманнарны янғыннардан саклауның нәтижәләлеген арттыру максатларында Рослесхозның «Янғын-химия станцияләре турында нигезләмә раслау турында» 1997

елның 19 декабрдәге 167 номерлы боерыгы белән Янғын-химия станцияләре турында нигезләмә расланган.

Зеленодольск урманчылыгы майданының янғын куркынычы классларына бүленеше түбәндәге таблицада күрсәтелде.

Жирләрнең гомуми майданын табигый янғын куркынычы класслары буенча бүлү

Майданы, га

Т/с	Урманчылык	Янғын чыгу куркынычы классы					Жәмгы-се	Уртача класс
		I.	II.	III.	IV.			
1	2	3	4	5	6		8	9
1.	Зеленодольск	1507	1990	10598	10524	637	26256	3,3
%		5,7	7,6	40,4	40,1	6,2	100	%

Урманда янғын барлыкка килү һәм таралу ихтималы, шулай ук аның интенсивлыгы һава шартларына карап билгеләнә. Бу вакытта метеорологик шартлар арасында янучан материалларны дымландыру яки корыту процессларына бәйлесе зуррак әһәмияткә ия булып тора. Мондый факторларга түбәндәгеләр керә: явым-төшемнәр, һаваның дымлылыгы һәм һава температурасы, жил һәм болытлылык.

Урманнарда һава торышына карап, янғын чыгу куркынычының федераль класслары

Т/с	Урманнардагы янғын чыгу куркынычы классы	Комплекслы күрсәткеч зурлыгы	Янғын чыгу буенча куркыныч дәрәжәсе
1	2	3	4
1.	I.	0 ... 300	Юк
2.	II.	301 ... 1000	Аз
3.	III.	1001 ... 4000	Уртача
4.	IV.	4001 ... 10000	югары
5.	V	10 000 артык	Гадәттән тыш

Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Урманнарны янғынга каршы төзекләндерү чаралары турында» 2011 елның 16 апрелдәге 281 номерлы карарына, «Урманнарны янғынга каршы төзекләндерү нормативлары раслау турында» 2012 елның 27 апрелдәге 174 номерлы боерыгына таянып, регламентта табигый һәм икътисадый шартларны, урманнарның пирологик сыйфатламаларын, янғынның ихтимал чыганаclarын исәпкә алып, янғынга каршы чаралар комплексы билгеләнгән.

Янгынга каршы кору чараларының ел саен башкарыла торган күләме киләсе таблицада күрсәтелде.

Урманнарны янгынга каршы төзекләндерү буенча чараларның төрләре һәм күләмнәре характеристикасы

Т/с	Чаралар исеме	Үлчәү берәмлеге	Таләп ителә торган күләме
1	2	3	4
1.	Урманнарда янгын куркынычсызлыгы чаралары турында мәгълүмат булган стендларны һәм башка билгеләрне һәм күрсәткечләрне урнаштыру, эксплуатацияләү һәм ремонтлау	данә	17
2.	Урманнарда килүче гражданның ял итү зоналарын төзекләндерү	данә	6
3.	Шлагбаумнар кую, эксплуатацияләү һәм аларны ремонтлау, янгын куркынычсызлыгын тәмин итү максатларында урманнарда гражданның булуын чикләүне тәмин итәрлек киртәләр кору	данә	8
4.	Урманнарны янгыннардан саклау өчен билгеләнгән урман юллары төзү	км	2,4
5.	Урманнарны янгыннардан саклау өчен билгеләнгән урман юлларын үзгәртеп кору	км	9,1
6.	Урманнарны янгыннардан саклау өчен билгеләнгән урман юлларын эксплуатацияләү	км	191
7.	Янгынга каршы минераллаштырылган полосалар урнаштыру	км	199
8.	Чистарту һәм яңарту:		
9.	- ызан юллары	км	0
10.	- янгынга каршы минераллаштырылган полосалар	км	213
11.	Янгынга каршы сулыкларны һәм янгынга каршы су белән тәмин итү чыганакларына килү юлларын эксплуатацияләү	данә	2
12.	Чыбык-чабыкны, урман түшәмәсен, коры үләннәрне һәм урмандагы башка янучан материалларны контрольдә тотып, профилактика максатларында янгынга каршы яндыру	гектар	0

Т/с	Чаралар исеме	Үлчәү берәмлеге	Таләп ителә торган күләме
1	2	3	4
1 3.	Урман утыртмаларының токым составын жайга салу һәм санитар-савыктыру чараларын уздыру юлы белән урманнарда табигый янғын куркынычын киметү	гектар	Татарстан Республикасы Президентының 2018 елның 24 декабрендәге ПУ-880 номерлы указы белән расланган Татарстан Республикасы Урман планы нигезендә

Урманнарда янғынга каршы профилактика уздыруда урман янғыннарына каршы пропаганда эһәмиятле роль уйный, ул урманнарны саклау һәм урман янғыннарын булдырмый калуга җаваплылык рухында җәмәгатьчелек фикерен һәм аерым кешеләрнең карашларын формалаштыру максатында аңга планлы рәвештә йогынты ясауга юнәлдерелгән мәгълүмат-пропаганда чаралары һәм гамәлләре җыелмасыннан гыйбарәт. Урман янғыннарына каршы пропаганда максатчан, оператив булырга, ел чорына, урманнарда халыкның конкрет төркеме тарафыннан башкарыла торган эшчәнлекнең (ял итү, агач әзерләү, экспедицияләр һ.б.) торышына һәм холкына туры килергә, конкрет фактларны үз эченә алырга тиеш, ә басма матбугат чаралары эчтәлекле, кызыклы һәм образлы булырга тиеш.

Россия Федерациясе Хөкүмәтенен 2011 елның 17 маендагы 377 номерлы карары белән расланган Урманнардагы янғыннарны сүндерү планын һәм аның формасын эшләү һәм раслау кагыйдәләре нигезендә ел саен Урманнардагы янғыннарны сүндерү планы раслана.

### **2.18.2. Урманнарны саклауга карата таләпләр (санитар-савыктыру чараларының, урманнарны саклау буенча профилактика чараларының, зарарлы организмнарның чыганаclarын ликвидацияләү чараларының, шулай ук вәкаләтле федераль башкарма хакимият органы билгеләгән башка чараларның нормативлары һәм параметрлары)**

Урманнарны саклау урманнарда зарарлы организмнарны ачыклауга һәм аларның таралуын кисәтүгә, ә зарарлы организм чыганаclarы барлыкка килгән очракта, аларны бетерүгә юнәлдерелгән.

Урманнарны саклау дәүләт хакимияте органнары тарафыннан аларның РФ Урман кодексының 81-84 статьяларында билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны зарарлы организмнардан саклау РФ Урман кодексының 60.1-60.11 статьялары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Урманнарда санитар куркыныч-сызлык кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 декабрендәге 2047 номерлы карары белән расланган Урманнарда санитар куркынычсызлык кагыйдәләре (алга таба – Урманнарда санитар куркынычсызлык кагыйдәләре) нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урманнардагы санитар куркынычсызлык чаралары түбәндәгеләрне үз эченә ала:

- а) саклагыч урман районнарына бүлү
- б) дәүләт урман патологиясе мониторингы
- в) урман патологиясенә тикшеренүләр уздыру
- г) зарарлы организмнарның таралуын кисәтү
- д) урманнарда санитар куркынычсызлыкның башка чаралары, шул исәптән:

аварияле агачларны кисү – структур кимчелекләре булган агачларны, шул исәптән черек, тамырлары ярылган, куркыныч булып иелеп торган, бөтен агачның яки аның бер өлешенең егылуына һәм дәүләт, муниципаль милеккә, шулай ук гражданнарның милкенә һәм сәламәтлегенә зыян китерергә сәләтле агачларны кисү;

агитация чаралары, шул исәптән урманнарда санитар куркынычсызлык турында халык белән профилактик әңгәмәләр, уку йортларында урманнарда санитар куркынычсызлык турында ачык дәресләр үткәрү, аншлаглар һәм плакатлар элү, шулай ук урманнарда санитар куркынычсызлык кагыйдәләрен үтәү кирәклегенә турында массакуләм мәгълүмат чараларында мәгълүмати материаллар урнаштыру.

Татарстан Республикасы территориясендә урнашкан урман фонды жирләрендә урманнарны саклык районнарына бүлү «Рослесозащита» ФБУ филиалы – «Татарстан Республикасы Урманны саклау үзәге» тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Урманнарны саклык районнарына бүлү тәртибе Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урманнарны саклык районнарына бүлү тәртибен раслау турында» 2017 елның 9 гыйнварындагы 1 номерлы боерыгы белән расланган.

Урман патологиясе буенча дәүләт мониторингын уздыру тәртибе шулай ук «Рослесозащита» ФБУ филиалы – «Татарстан Республикасы Урманнарны саклау үзәге» тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Дәүләт урман патологиясе мониторингын гамәлгә ашыру тәртибе Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Дәүләт урман патологиясе мониторингын гамәлгә ашыру тәртибен раслау турында» 2017 елның 5 апрелдәге 156 номерлы боерыгы белән расланган.

Урман патологиясе буенча тикшеренүләр (алга таба – УПТ) урманнарда дәүләт урман-патологик мониторинг белешмәләрен, шулай ук урманнарның санитар һәм урман-патологик торышы турында башка мәгълүматларны исәпкә алып уздырыла.

Урман патологиясен тикшерү тәртибе, урман патологиясен тикшерү акты формасы Россия Табигать министрлыгының 2020 елның 9 ноябрдәге 910 номерлы «урман патологиясен тикшерү тәртибен һәм урман патологиясен тикшерү акты формасын раслау турында»гы боерыгы белән расланган.

УАТ урман кишәрлекләренең хәзерге санитар һәм урман авырулары буенча торышы турында мәгълүмат алу, шулай ук зарарлы организмнар таралуын кисәтү чараларын нигезләү һәм билгеләү максатларында уздырыла.

УПТ материаллары нигезендә санитар-савыктыру чаралары (алга таба – ССЧ) уздырыла.

ССЧ урман утыртмаларының санитар һәм урман патологик торышын яхшырту, зарарлы организмнарның таралу куркынычын киметү, урман корткычлары

һәм авыруларына каршы көрөшү, урман утыртмаларын үзләрөнөң максатчан функцияләре белән тәэмин итү, шулай ук уңайсыз факторлардан (ут тәэсире, һава шартлары, туфрак-климат факторлары һәм башкалар, биотик һәм башка урманнарның тотрыклылыгына яки максатчан функциясенә зыян китерүче абиотик факторлар) китерелгән зыян күләмен киметү максаты белән Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлығының «Зарарлы организмнарның таралуын кисәтү чараларын гамәлгә ашыру кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрөндөгө 912 номерлы боерыгы белән расланган Зарарлы организмнарның таралуын кисәтү буенча чараларны гамәлгә ашыру кагыйдәләренә ярашлы рөвештә үткөрелә.

Зарарлы организмнар таралуны кисәтү түбөндөгеләрнең уздырылуын үз эченә ала:

- 1) урманнарны саклау буенча профилактика чаралары;
- 2) санитар-савыктыру чаралары, шул исәптән һөлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү;
- 3) вөкалэтле федераль башкарма хакимият органы билгеләгән башка чаралар.

Махсус сакланыла торган табигать территорияләрендә урнашкан урманнарда зарарлы организмнар таралуын кисәтү чараларын уздыру территорияләрне махсус саклау режимын исәпкә алып гамәлгә ашырыла.

Һөлак булган һәм зыян күргән урман утыртмаларын кисүнең, матди кыйммәткә әйләндереп булмый торган агач материалын, шулай ук аварияле агачларны жыештыруның планлаштырылган күләмнәре 15 нче таблицада китерелә.

15 нче таблица

### Санитар-савыктыру чараларының нормативлары һәм параметрлары

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәм-леге	Һөлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү			Авария-ле агач-ларны жыеш-тыру	Матди кыйм-мәткә әйлән-дереп булмый торган агач-ларны жыеш-тыру	Жәм-гысе
			Барлы-гы	Шул исәптән:				
				Тоташ	Сай-ланма			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Зеленодольск урманчылыгы								
Саклагыч урманнар								
Блыслы								
тоқымы – НАРАТ								
1.	Урманчылык таләпләре буенча ачылган фонд	гектар	11,4	0,6	10,8	0	126	137,4
		мең куб.м	1,6	0,3	1,3	0	1,5	3,1
2.	Кисү яисә	ел		2,0	3,0	1	10,0	



Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәм-леге	Һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү			Авария-ле агач-ларны жыеш-тыру	Матди кыйм-мәткә әйлән-дереп булмый торган агач-ларны жыеш-тыру	Жәм-гысе
			Барлы-гы	Шул исәптән:				
				Тоташ	Сай-ланма			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	жыештыру чоры							
3.	Ел саен алырга рөхсәт ителә торган агач материалы күләме:					45		
	мәйданы	гектар	3,9	0,3	3,6	0	12,6	16,5
	Сайлана торган запас, барлығы:			0,0	0,0	0,0	0,0	
	- тамыр	мең куб.м	0,3	0,1	0,2	0	0,0	0
	- матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	0	0	0	0	0,0	0
	- эшкә яраклы	мең куб.м	0	0	0,0	0,0	0,0	0,0
<b>Жәмгысе ылыслы</b>								
1.	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	11,4	0,6	10,8	0	126	137,4
		мең куб.м	1,6	0,3	1,3	0	1,5	3,1
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел		2,0	3,0	1	10,0	
3.	Ел саен алырга рөхсәт ителә торган агач материалы күләме:					45		
	мәйданы	гектар	3,9	0,3	3,6	0	12,6	16,5
	Сайлана торган запас, барлығы:			0,0	0,0	0,0	0,0	
	- тамыр	мең куб.м	0,3	0,1	0,2	0	0,0	0
	- матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	0	0	0	0	0,0	0
	- эшкә яраклы	мең куб.м	0	0	0,0	0,0	0,0	0,0
<b>Каты яфраклы</b>								
<b>тоқымы – ИМӨН</b>								
1.	Урманчылык	гектар	0	0,0	0	0	10	10

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәм-леге	Һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү			Авария-ле агач-ларны жыеш-тыру	Матди кыйм-мәткә әйлән-дереп булмый торган агач-ларны жыеш-тыру	Жәм-гысе
			Барлы-гы	Шул исәптән:				
				Тоташ	Сай-ланма			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	таләпләре буенча ачыкланган фонд	мең куб.м	0	0,0	0	0	0,1	0,1
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел		2,0	3,0	1,0	10,0	
3.	Ел саен алырга рөхсәт ителә торган агач материалы күләме:							
	мәйданы	гектар	0	0,0	0	0	1,0	1
	Сайлана торган запас, барлыгы:							
	- тамыр	мең куб.м	0,0	0,0	0,0	0	0,0	0
	- матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	0,0	0,0	0,0	0	0,0	0
	- эшкә яраклы	мең куб.м	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
<b>Жәмгысе каты яфраклылар</b>								
1.	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	0	0,0	0	0	10	10
		мең куб.м	0	0,0	0	0	0,1	0,1
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел		2,0	3,0	1,0	10,0	
3.	Ел саен алырга рөхсәт ителә торган агач материалы күләме:							
	мәйданы	гектар	0	0,0	0	0	1,0	1
	Сайлана торган запас, барлыгы:							
	- тамыр	мең куб.м	0,0	0,0	0,0	0	0,0	0
	- матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	0,0	0,0	0,0	0	0,0	0
	- эшкә яраклы	мең куб.м	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәм-леге	Һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү			Авария-ле агач-ларны жыеш-тыру	Матди кыйм-мәткә әйлән-дереп булмый торган агач-ларны жыеш-тыру	Жәм-гысе
			Барлы-гы	Шул исәптән:				
				Тоташ	Сай-ланма			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Йомшак яфраклылар								
Токымы – каен								
1.	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	0	0,0	0	0	20	20
		мең куб.м	0	0,0	0	0	0,2	0,2
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел		2,0	3,0	1,0	10,0	
3.	Ел саен алырга рөхсәт ителә торган агач материалы күләме:							
	мәйданы	гектар	0	0,0	0	0	2	2
	Сайлана торган запас, барлыгы:							
	- тамыр	мең куб.м	0	0,0	0	0	0,0	0
	- матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	0	0,0	0	0	0,0	0
	- эшкә яраклы	мең куб.м	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Токымы – ЮКӘ								
1.	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	0	0,0	0	0	20	20
		мең куб.м	0	0,0	0	0	0,2	0,2
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел		2,0	3,0	1,0	10,0	
3.	Ел саен алырга рөхсәт ителә торган агач материалы күләме:							
	мәйданы	гектар	0	0,0	0	0	2	2
	Сайлана торган запас, барлыгы:							
	- тамыр	мең куб.м	0	0,0	0	0	0,0	0
	- матди кыйммәткә әйләндереп була	мең куб.м	0	0,0	0	0	0,0	0

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәм-леге	Һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү			Авария-ле агач-ларны жыеш-тыру	Матди кыйм-мәткә әйлән-дереп булмый торган агач-ларны жыеш-тыру	Жәм-гысе
			Барлы-гы	Шул исәптән:				
				Тоташ	Сай-ланма			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	торган							
	- эшкә яраклы	мең куб.м	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
<b>Йомшак яфраклылар буенча жәмгысе</b>								
1.	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	0	0,0	0	0	40	40
		мең куб.м	0	0,0	0	0	0,5	0,5
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел		2,0	3,0	1,0	10,0	
3.	Ел саен алырга рөхсәт ителә торган агач материалы күләме:							
		мәйданы	гектар	0	0,0	0	0	4
	Сайлана торган запас, барлыгы:							
	- тамыр	мең куб.м	0	0,0	0	0	0,0	0
	- матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	0	0,0	0	0	0,0	0
	- эшкә яраклы	мең куб.м	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
<b>Саклагыч урманнар буенча барлыгы</b>								
1.	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	11,4	0,6	10,8	0	176	187,4
		мең куб.м	1,6	0,3	1,3	0	2,1	3,7
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел		2,0	3,0	1	10,0	
3.	Ел саен алырга рөхсәт ителә торган агач материалы күләме:					45		
		мәйданы	гектар	3,9	0,3	3,6	0	17,6
	Сайлана торган запас, барлыгы:			0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	- тамыр	мең куб.м	0,3	0,1	0,2	0	0,2	0,5

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәм-леге	Һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү			Авария-ле агач-ларны жыеш-тыру	Матди кыйм-мәткә әйлән-дереп булмый торган агач-ларны жыеш-тыру	Жәм-гысе
			Барлы-гы	Шул исәптән:				
				Тоташ	Сай-ланма			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	- матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	0	0	0	0	0,0	0
	- эшкә яраклы	мең куб.м	0	0	0,0	0,0	0,0	0,0
Урманчылыklar буенча жәмгысе								
1.	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	11,4	0,6	10,8	0	176	187,4
		мең куб.м	1,6	0,3	1,3	0	2,1	3,7
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел		2,0	3,0	1	10,0	
3.	Ел саен алырга рөхсәт ителә торган агач материалы күләме:					45		
	мәйданы	гектар	3,9	0,3	3,6	0	17,6	21,5
	Сайлана торган запас, барлыгы:			0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	- тамыр	мең куб.м	0,3	0,1	0,2	0	0,2	0,5
	- матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	0	0	0	0	0,0	0
	- эшкә яраклы	мең куб.м	0	0	0,0	0,0	0,0	0,0

### Искәрмә:

Санитар-савыктыру чараларының күләменә урман патологиясе тикшерүләре акты нигезендә үзгәрешләр кертелә («Урманнарны зарарлы организмнардан саклауны жайга салуны камилләштерү өлешендә Россия Федерациясе Урман кодексына үзгәрешләр кертү турында» 2015 елның 30 декабрендәге 455 номерлы федераль закон буенча).

Урманнарны саклау буенча чаралар күләме корткычларның яңа чыганаclarы һәм урман авырулары барлыкка килүгә бәйле рәвештә һәм утыртмаларның санитар торышы үзгәрүгә карап үзгәртелергә тиеш.

УАТ нәтижеләре профилактика чараларын планлаштыру нигезе булып тора. Профилактика чараларын планлаштыру нәтижеләре урман хужалыгы регламентларында һәм урманнарны үзләштерү проектларында чагылдырыла.

15.1 нче таблица

Зарарлы организмнар таралуны кисәтү буенча профилактика һәм башка төрле чараларның параметрлары

Т/с	Чара	Үлчәү берәмлеге	Чараның күләме	Уздыру чоры	Чараның ел саен башкарыла торган күләме
1	2	3	4	5	6
урман хужалыгы					
1.	начар шартларда (корылык, бөжәкләр зыян салу) урман утыртмаларының тотрыклылыгын арттыру өчен ашламалар һәм минерал өстәмәләр куллану	гектар	Зарурлыкка карап.		
2.	Агачларны дөвалау	данә	Зарурлыкка карап.		
3.	зарарлы организмнар чыганагы барлыкка килмәсен өчен пестицидлар һәм урманны саклау өчен биологик чаралар куллану	гектар	Зарурлыкка карап.		
Биотехник					
4.	бөжәк белән тукланучы кошларның һәм бөжәк белән тукланучы башка хайваннарның тереклек итү һәм үрчү шартларын яхшырту	гектар	Зарурлыкка карап.		
5.	энтомофаг-бөжәкләрнең тереклек итү урыннарын саклау, аларны чыгару, күчерү һәм интродукцияләү	гектар	Зарурлыкка карап.		
6.	нектар бирүче үләнле үсемлекләр чөчү	гектар	Зарурлыкка карап.		
7.	феромоннар куллану	гектар	Зарурлыкка карап.		

Профилактика, санитар-савыктыру, жир өстендә корыта торган һәм биотехник урман саклау чараларын үтәү нормативлары

Чара	Үлчәү берәмлеге	Чараның күләме
Урман авырулары ягыннан тикшеренү	гектар	52
Тоташ санитар кисү	гектар	0,3
Сайланма санитар кисү	гектар	3,6
Матди кыйммәткә әйләндереп булмый	гектар	17,6

Чара	Үлчәү берәмлеге	Чараның күләме
торган агачларны жыештыру		
Авария хәләндөгә агачларны кисү	данә	45
Профилактик чаралар	Зарурлыкка карап.	
Агитация чаралары	Зарурлыкка карап.	

15.2 нче таблица

### Зарарлы организмнарның чыганаclarын юкка чыгару чараларының параметрлары

Т/с	Чара	Үлчәү берәмлеге	Чараның күләме	Уздыру чоры	Чараның ел саен башкарыла торган күләме
1	2	3	4	5	6
1.	зарарлы организмнарның чыганаclarын тикшерү	гектар	Зарурлыкка карап.		
2.	зарарлы организмнарны юкка чыгару яисә күләмен киметү, шул исәптән химия препаратлары белән	гектар	Зарурлыкка карап.		
3.	зарарлы организмнар белән зарарланган урман утыртмаларының токым һәм яшь составларын жайга салу максатларында урман утыртмаларын кисү.	гектар	Зарурлыкка карап.		

### 2.18.3. Урманнарны яңадан үрчетүгә карата таләпләр (урманнарны торгызу, урман үстерү, урманнарны карау чараларын үткәрү нормативлары, параметрлары, чорлары)

Киселгән, һәлак булган, зыян күргән урманнар яңадан үрчетелергә тиешле.

РФ Урман кодексының 61 статьясының 2 пункты нигезендә урманнарны торгызу түбәндәгеләрне үз эченә ала:

- 1) урман орлыкчылыгы;
- 2) урманнарны торгызу;
- 3) урманнарны карау;
- 4) урманнарны торгызу өчен билгеләнгән жирләрне урман урнашкан жирләргә кертү.

Урман орлыкчылыгы 454-ФЗ номерлы федераль закон һәм РФ Урман кодексының 65 статьясы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны торгызу РФ Урман кодексының 61, 62 статьяларына, Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урманнарны торгызу кагыйдәләрен, урманнарны торгызу проектының формасын, составын, аны килештерү тәртибен, аны килештерүдән баш тарту нигезләрен, шулай ук проектның электрон рәвешендәге форматына карата таләпләрне раслау турында» 2021 елның

29 декабрдәгә 1024 номерлы боерыгы белән расланган Урманнарны торгызу кагыйдәләренә (алга таба – Урманнарны торгызу кагыйдәләре) ярашлы рәвештә гамәлгә ашырыла.

Урман үстерү РФ Урман кодексының 63 статьясына, Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлығының «Урман үстерү кагыйдәләрен, урман үстерү проектының формасын, составын, аны килештерү тәртибен, аны килештерүдән баш тарту нигезләрен, шулай ук проектның электрон рәвешендәгә форматына карата таләпләрне раслау турында» 2021 елның 20 декабрдәгә 978 номерлы боерыгы белән расланган Урман үстерү кагыйдәләренә (алга таба – Урман үстерү кагыйдәләре) ярашлы рәвештә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны карау РФ Урман кодексының 64 статьясы, Россия Табигать министрлығының «Урманнарны карау кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 30 июлендәгә 534 номерлы боерыгы (алга таба – Урманнарны карау кагыйдәләре) белән регламентлана.

Урманнарны карау урманнарны үзләштерү проекты нигезендә урманнардан файдаланучылар, шулай ук дәүләт хакимияте органнары, жирле үзидарә органнары (алга таба – дәүләт хакимияте органнары, жирле үзидарә органнары) тарафыннан РФ Урман кодексының 81-84 статьяларына ярашлы рәвештә билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә башкарыла.

Урманнарны тәрбия кылу эшләре Урманнарны тәрбия кылу кагыйдәләренә туры китереп, чара төрләре буенча Россия Федерациясе субъектларының урман планнарында, урманчылыкларның (урман паркларының) урман хужалыгы регламентларында, урманнарны үзләштерү проектларында күрсәтелгән күләмнәрдә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны карап тоту чараларына урман утыртмаларын тәрбия кылу максатларында уздырыла торган кисүләр; агроурман-меолиоратив чаралар; бүтән чаралар, шул исәптән урман утыртмаларын яңарту; урман утыртмаларының формасын үзгәртү; урман утыртмаларын реконструкцияләү; урманнарны урманчылык-урманнарны саклау буенча тәрбияләү; урманның яңарышын, шытымнарын һәм утыртмаларның башка кыйммәтле компонентларын (тәрбия объектларын) карау; урманнарны рекреацион-ландшафт тәрбияләү; урманнарны тәрбия кылуның ярдәмче төрләре; урманнарны карауның махсус төрләре керә.

Урманнарны карау чаралары эксплуатация урманнарының максатчан билгеләнешен, саклагыч урманнарның һәм махсус сакланучы урман кишәрлекләренә категорияләрен исәпкә алып гамәлгә ашырыла.

Эксплуатация урманнарында урманнарны тәрбия кылу чаралары урманнарның продуктлылыгын арттыруга, югары сыйфатлы агач материалы һәм агач булмаган урман ресурслары алуга юнәлдерелгән.

Эксплуатация урманнарында ясалма һәм табигый барлыкка килгән, агач материалына ихтыяж зур булган максатчан агач токымнарына карата тәрбияви чаралар башкарыла. Максатчан агач токымнары Россия Федерациясе субъектының урман планында агач материалын житештерү структурасына һәм аңа булган ихтыяжга ясалган анализ нигезендә билгеләнергә тиеш.

Саклагыч урманнарда һәм махсус сакланучы урман кишәрлекләрендә урманнарны карау чаралары тирәлек урманнарның хасил итүче, су саклаучы,



саклагыч, санитар-гигиена, савыктыру һәм файдалы функцияләрен саклауга һәм торгызуга юнәлдерелгән.

Саклагыч урманнар һәм урманнарның махсус сакланучы кишәрлекләре өчен максатчан токымлы агачлар булып саклагыч урманнарның һәм махсус саклана торган урман кишәрлекләренең максатчан билгеләнешенә җавап бирә торган агач токымнары санала.

Урманнарны карау буенча уздырылган чараларның сыйфатлылыгын һәм нәтижелелеген бәяләү дәүләт хакимияте органнары, җирле үзидарә органнары тарафыннан, Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Диләнке эшләре төрләрен, аларның тәртибен һәм аларны башкару эзлеклелеген, диләнке эшләренең технологик картасы формасын, диләнкене актыккы карау акты формасын һәм диләнкене актыккы карау тәртибен раслау турында» 2022 елның 17 гыйнварындагы 23 номерлы боерыгы белән расланган Диләнкеләрне тәрбия кылу тәртибенә туры китереп, диләнке эшләре тәмамланганнан соң диләнкеләрне караганда, Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Дәүләт урман реестрына документлаштырылган мәгълүматларны кертүгә һәм аны үзгәртүгә нигез булган документларның исемлеген, формасын һәм аларны эзерләү тәртибен раслау турында» 2013 елның 11 ноябрәндәге 496 номерлы боерыгы белән расланган тәртиптә дәүләт урман реестрына мәгълүмат керткәндә һәм аны үзгәрткәндә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны торгызу өчен билгеләнгән җирләргә урман утыртмалары биләгән җирләргә кертү РФ Урман кодексының 64.1 статьясы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урман утыртмалары вәкаләтле федераль башкарма хакимияте билгеләгән критерияләргә һәм таләпләргә җавап биргән очракта, урманнарны торгызу өчен билгеләнгән җирләргә урман утыртмалары били торган җирләргә кертү дәүләт хакимияте органнары һәм җирле үзидарә органнары тарафыннан аларның РФ Урман кодексының 81-84 статьяларына ярашлы рәвештә билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны торгызу өчен билгеләнгән җирләргә урман утыртмалары били торган җирләргә кертү тәртибе һәм тиешле акт формасы вәкаләтле федераль башкарма хакимият органы тарафыннан билгеләнә.

Яшь агачларны карау һәм урманнарны карау буенча тәрбия кылуга бәйле булмаган бүтән чараларның нормативлары һәм параметрлары 16 нчы таблицада китерелде.





Т/с	Урманнарны карау төрлөрөнөң исеме	Кишәрлек урманчылыгы	Хужалык	Агач токымы	Мәйданы, га	Киселә торган запас, куб.метр	Кабатлану чоры, ел	Еллык күләме		
								Мәйданы, га	Киселә торган запас, куб.метр	
									Гому-ми	1 га
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	Башка чаралар									

Урман үскән шартларның типларын, бонитет классларын, караганчыга кадәр составы буенча утыртмаларның төркемен, чыбылдыкның караганнан соңгы минималь йомыклығын, агачлар саны яисә массасы буенча сайлау процентын күрсәтеп, өстенлек итүче һәр токым буенча тәрбияви кисү режимының нормативлары Урманнарны тәрбия кылу кагыйдәләрендә билгеләнгән.

1. Кисүләрнең максималь ешлык проценты тоташлыгы (тулылыгы) 1,0 тигез булган утыртмалар өчен китерелде. Тоташлыкның (тулылыкның) түбәнрәк күрсәткечләрендә, кисәк тотрыклылык кимү куркынычы янаганда һәм башка начар шартларда, шулай ук техник коридор челтәрле кишәрлекләрен тәрбия кылганда кисү ешлыгы, әлбәттә, кими.

2. Технологик коридорларны (запасы буенча 5-7 процентка) кисеп чыкканда һәм кирәкмәгән агачларны күп күләмдә юк итү зарурлыгы булганда ешлыкны арттыру рөхсәт ителергә мөмкин.



Алардан токымнар буенча:								
Ылыслы	0	0	0	0	0	0	0	0
яфраклы каты токымнар	0	0	0	0	0	0	0	0
Йомш. яфраклы	0	0	0	0	0	0	0	0
в) табигый, барлыгы	0	0	0	0	0	0	0	0
Алардан токымнар буенча:								
Ылыслы	0	0	0	0	0	0	0	0
яфраклы каты токымнар	0	0	0	0	0	0	0	0
Йомш. яфраклы	0	0	0	0	0	0	0	0
шул исәптән								
шытым саклау	0	0	0	0	0	0	0	0
Алардан токымнар буенча:								
Ылыслы	0	0	0	0	0	0	0	0
яфраклы каты токымнар	0	0	0	0	0	0	0	0
Йомш. яфраклы	0	0	0	0	0	0	0	0
Минераллаштыру	0	0	0	0	0	0	0	0
Алардан токымнар буенча:								
Ылыслы	0	0	0	0	0	0	0	0
яфраклы каты токымнар	0	0	0	0	0	0	0	0
Йомш. яфраклы	0	0	0	0	0	0	0	0
Табигать процесслары нәтижәсендә урманнарның табигый торгызылуы	0	0	0	0	0	0	0	0
Алардан токымнар буенча:								
Ылыслы	0	0	0	0	0	0	0	0
яфраклы каты токымнар	0	0	0	0	0	0	0	0

Йомш. яфраклы	0	0	0	0	0	0	0	0
---------------	---	---	---	---	---	---	---	---

Искәрмә: тоташ кисүләр буенча ел саен файдалануга рөхсәт ителә торган диләнке күләме үзләштерелмәгән очракта, урман торгызу эшләренә күләме үзгәртелгә мөмкин.

Урман культураларын булдыру технологиясе туфрақ-типологик шартларга бәйле. Технологиянең нигезе сыйфатында урманчылык һәм урман хужалыгын механикалаштыру буенча Россиякүләм фәнни-тикшеренү институты тарафыннан эшләнгән урманнарны торгызу буенча хисап-технологик карталар киңәш ителә.

Аз кыйммәтле һәм түбән тулылыклы урман утыртмаларының булган составын һәм структурасын үзгәртү максатыннан урманның ябалдашы астында урман культуралары булдырыла, шул исәптән аерым очрақларда карагай, чыршы, имән, каен ябалдашы астында әлеге культураларны булдыру рөхсәт ителә.

Урман агач токымнарының утырту материалына һәм урманнарны ясалма һәм катнаш нигездә торгызганда булдырылган, майданнары урман үсемлекләре белән капланган жирләргә кертелә торган яшь агачлар сыйфатына карата белдерелә торган критерияләр һәм таләпләр Урманнарны торгызу кагыйдәләре белән регламентлана.

Урманнарны торгызу кагыйдәләренә 12 пункты нигезендә урманнарны торгызганда утыртылган, майданнары урман урнашкан жирләргә кертелгә тиешле, Урманнарны торгызу кагыйдәләренә 1-41 кушымталарына кертелмәгән урман агач токымы үсентеләренә карата критерийлар һәм таләпләр урманчылыкларның урман хужалыгы регламентларында билгеләнә.

Зеленодольск урманчылыгы урманнары урнашкан жирләргә кертелгә тиешле майданнардагы урман агач токымының утырту материалына һәм үсентеләренә карата критерийлар һәм таләпләр

Урман агач токымы	Утырту материалына таләпләр			Майданнары урманнар урнашкан жирләргә кертелгә тиешле яшь үсентеләргә карата таләпләр һәм критерийлар		
	Яше, кимендә, ел	Тамыр башланган жирдә уртача кәүсә диаметры, кимендә, миллиметр	Кәүсәнең уртача озынлыгы, кимендә, см	Яше, кимендә, ел	Төп токым агачлары саны, кимендә, 1 гектарга мең данә	Төп токым агачларының уртача биеклеге, кимендә, м
Өрәңге	1-2	3,0	12	8	1,7	0,9
Вак яфраклы юкә	2	2,5	20	5	2,0	1,5
Гади усак	2	2,5	20	4	2,0	2,0
Тирәк	1	2,5	15	5	1,0	2,0
Корыч-агач	2	4,0	15	6	2,0	1,5

Төп урман агач токымнарының яшәү өчен яраклы үсентеләре һәм яшь агачлары исәбенә бәйле рәвештә Кагыйдәләргә карата 1-41 кушымталарга кертелмәгән урман токымнары һәм урман үсү шартлары буенча урманнарны торгызу ысуллары урманчылыкларның урман хужалыгы регламентлары белән билгеләнә.

Урман торгызу ысуллары		Агач токымнар	Урман типлары төркеме, урман үсү шартлары типлары	Яшәргә сәләтле шытым һәм үсенте саны, 1 гектарга мең данә
1		2	3	4
Табигый урман торгызу	Шытымны саклу, үсентене карау юлы белән	0,5 м биегрәк булган йомшак яфраклы токымнар	Коры	4 артык
			Саф	3 артык
			Дымлы	2 артык
Табигый урман торгызу	Туфракны минераллаштыру юлы белән	0,5 м биегрәк булган йомшак яфраклы токымнар	Коры	2-4
Катнаш урман торгызу			Саф	1-3
			Дымлы	1-2
Ясалма урман торгызу		0,5 м биегрәк булган йомшак яфраклы токымнар	Коры	2 ким
			Саф	1 ким
			Дымлы	1 ким

## 2.19. Урман үсү зоналары һәм урманлы районнар буенча урманнардан файдалануга карата таләпләрнең үзенчәлекләре

Россия Табигать министрлыгының «Россия Федерациясенең урман үсү зоналары исемлеген һәм Россия Федерациясе Урманлы районнар исемлеген раслау турында» 2014 елның 18 августындагы 367 номерлы боерыгы нигезендә Урманчылыкның барча территориясе Россия Федерациясенең Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы урманнар зонасының ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районында урнашкан.

Урман хужалыгы регламентында китерелгән нормативлар Россия Федерациясенең Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы урманнар зонасының ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районына туры килә.



### 3 БҮЛЕК. Урманнардан файдалануда чикләүләр

#### 3.1. Урманнарның максатчан билгеләнеш төрләре буенча чикләүләр

Урманнарны максатчан билгеләнеш төрләре һәм саклагыч урман категорияләре буенча чикләүләр 18 нче таблицада китерелде.

18 нче таблица

#### Урманнарның максатчан билгеләнеш төрләре буенча чикләүләр

Т/с	Урманнарның максатчан билгеләнеше	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
1.	Саклагыч урманнар	<p>Саклагыч урманнарда тоташ кисүләрне уздыру РФ Урман кодексының 21 статьясының 6 өлешендә, 21.1 статьясының 2 өлешендә каралган очракларда һәм сайланма кисүләр үзләрнен тирәлек хасил итә, су саклый торган, санитар-гигиеник, савыктыру һәм башка төрле функцияләрен югалта башлаган урман утыртмаларын саклагыч урманнарның максатчан билгеләнешен һәм алар башкара торган файдалы вазыйфаларны саклауны тәмин итә торган урман утыртмаларына алмаштыруны тәмин итмәгән очракларда гамәлгә ашырыла, әгәр Урман кодексында башкача билгеләнмәсә.</p> <p>Саклагыч урманнарда аларның максатчан билгеләнеше һәм файдалы функцияләре белән туры килмәгән эшчәнлек алып бару тыела.</p> <p>Саклагыч урманнарда урман эшкәртү инфраструктурасын төзү һәм эксплуатацияләү тыела</p>
2.	Су саклау зоналарында урнашкан урманнар	<p>Тыела:</p> <ol style="list-style-type: none"><li>1) агулы химик препаратлар куллану;</li><li>2) авыл хужалыгы алып бару, печән чабу, умартачылык һәм товар аквакультурасы (товар өчен балыкчылык) чикләү булып тора;</li><li>3) урман плантацияләре төзү һәм алардан файдалану;</li><li>4) линияле объектлардан, гидротехник корылмалардан һәм нефть һәм табигый газ табу, эзләү һәм чыгару өчен кирәкле объектлардан, велосипед һәм йөгерү юлларыннан тыш, капитал төзелеш объектларын төзү һәм алардан файдалану.</li><li>5) урман эшкәртү инфраструктурасы ясау;</li><li>6) урман түшәмәсен жыю</li></ol>
3.	Табигый һәм башка төр объектларны саклау вазыйфасын үтәүче урманнар	
3.1	а) урманнарның саклагыч полосаларында урнашкан урманнар	<p>РФ Урман кодексының 21 статьясының 6 өлешендә, 21.1 статьясының 2 өлешендә каралган очраклардан тыш, урман утыртмаларын тоташ кисү тыела.</p> <p>Тыела:</p> <ol style="list-style-type: none"><li>1) урман плантацияләре төзү;</li></ol>

Т/с	Урманнарның максатчан билгеләнеше	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
		2) урман эшкәртү инфраструктурасын булдыру; 3) урман түшәмәсен жыю
3.2	б) урман паркы зоналарында урнашкан урманнар	Тыела: 1) агулы химик препаратлар куллану; 2) аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру; 3) авыл хужалыгы алып бару; 4) файдалы казылмалар эзләү һәм чыгару; 5) капитал төзелеш объектларын төзү, велосипед һәм йөгерү юллары һәм гидротехник корылмалардан тыш. Урманнар урнашкан жирләрнең чикләрен мондый жирләрнең майданын киметүгә китерергә мөмкин итеп үзгәртү рөхсәт ителми.
3.3	в) яшел зоналарда урнашкан урманнар	Тыела: 1) агулы химик препаратлар куллану; 2) аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру, әгәр күрсәтелгән эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру урман утыртмаларын кисүне үткәртүгә яисә аучылык инфраструктурасы объектларын булдыруга китермәсә; 3) файдалы казылмалар эзләү һәм чыгару; 4) авыл хужалыгын алып бару, печән чабу һәм умартачылыктан гайре, шулай ук печән чабу һәм умартачылык максатларында коймалар кую; 5) капитал төзелеш объектлары төзү һәм алардан файдалану, гидротехника корылмаларыннан, элемент чыбыкларыннан, электр үткәртү чыбыкларыннан, жир асты торбаүткәргечләреннән гайре Урманнар урнашкан жирләрнең чикләрен мондый жирләрнең майданын киметүгә китерергә мөмкин итеп үзгәртү рөхсәт ителми.
4.	Кыйммәтле урманнар	Тыела: 1) капитал төзелеш объектларын төзү һәм эксплуатацияләү, велосипед һәм йөгерү юллары, линияле объектлар һәм гидротехник корылмалардан тыш. 2) урман эшкәртү инфраструктурасын булдыру; 3) урман плантацияләре булдыру максатында урманнардан файдалану 4) урман түшәмәсен жыю
4.1	Су объектлары буйларында урнашкан тыюлыклы урман полосалары	Линияле объектлардан, гидротехник корылмалардан һәм нефть һәм табигый газ табу, эзләү һәм чыгару өчен кирәкле объектлардан кала, капитал төзелеш объектларын төзү һәм алардан файдалану.
4.2	Уылдык чөчү урыннарын саклаучы урман полосалары	РФ Урман кодексының 21 статьясының 6 өлешендә, 21.1 статьясының 2 өлешендә каралган очрактардан тыш, урман утыртмаларын тоташ кисү тыела. Сайланма кисүләр үзләренә эйләнә-тирәлек хасил итү, су саклау, санитария-гигиена, савыктыру һәм башка төрле файдалы вазыйфаларын югалта баручы, саклагыч

Т/с	Урманнарның максатчан билгеләнеше	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
		урманнарның максатчан билгеләнешен һәм алар үти торган файдалы вазыйфаларның сакланышын тәэмин итүче урман утыртмаларын алмаштырырга ирек бирмәгән очракта гына саклагыч урманнарда тоташ кисүләр гамәлгә ашырыла. Бу категориядәге урманнарда бик зәгыйфь, зәгыйфь һәм уртача югары интенсивлыктагы урман утыртмаларына карата сайланма кисүләр алып барыла, интенсивлыгы һәлак булган, зыян күргән һәм кыйммәтсез агачларны кисү өчен Агач материалы эзерләү кагыйдәләрендә билгеләнгән бик югары интенсивлыкка ирешә ала торган санитар кисүләрдән тыш. Тыела: 1) капитал төзелеш объектлары урнаштыру, линияле объектлардан, гидротехник корылмалардан тыш; 2) урман эшкәртү инфраструктурасы ясау;
5.	Эксплуатация урманнары	Урман кодексының 25 статьясында каралмаган максатларда урманнарны файдалану тыела.

### 3.2. Махсус саклана торган урман кишәрлекләренән төрләре буенча чикләүләр

Урманнарның махсус сакланыла торган кишәрлекләрендә хокукый режим РФ Урман кодексының 119 статьясы, Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Махсус сакланыла торган табигый территорияләрдә урнашкан урманнардан файдалану, аларны саклау, яңадан үрчетү үзенчәлекләрен раслау турында» 2021 елның 12 августындагы 558 номерлы боерыгы (алга таба – Үзенчәлекләр) белән регламентлана.

Махсус саклана торган урман кишәрлекләрендә аларның максатчан билгеләнеше белән файдалы үзлекләренә ярашмаган эшчәнлекне гамәлгә ашыру тыела.

Махсус саклана торган урман кишәрлекләре төрләре буенча чикләүләр 19 нчы таблицада күрсәтелде.

19 нчы таблица

#### Махсус саклана торган урман кишәрлеге төрләре буенча чикләүләр

Т/с	Махсус саклана торган урман кишәрлекләре төрләре	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
1.	Су объектлары, чокыр сөзәклекләрендә урнашкан ярсаклагыч, туфраксаклагыч урман кишәрлекләре	Махсус саклана торган урман кишәрлекләрендә, РФ Урман кодексының 119 статьясының 3 өлешендә күрсәтелгәннәрдән тыш, түбәндәгеләр тыела: 1) РФ Урман кодексының 21 статьясының 6 өлешендә каралган очрактардан һәм сайланма кисүләр үз тирәлеген формалаштыручы, су саклау, санитар-гигиена, савыктыру

Т/с	Махсус саклана торган урман кишәрлекләре төрләре	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
		<p>һәм башка файдалы функцияләрен югалткан урман утыртмаларын саклык урманнарының максатчан билгеләнешен саклауны тәмин итүче һәм үзләренең файдалы функцияләрен үти ала торган урман утыртмаларына алыштыруны тәмин итмәгән очрактан тыш, урман утыртмаларын тоташ кисү;</p> <p>2) авыл хужалыгы алып бару, печән чабу, умартачылык һәм товар аквакультурасы (товар өчен балыкчылык) чикләү булып тора;</p> <p>3) капитал төзелеш объектларын төзү һәм эксплуатацияләү, линияле объектлар һәм гидротехник корымалардан тыш;</p> <p>Махсус саклана торган урман кишәрлекләрендә сайланма кисүләр уздыру фәкәт һәлак булган һәм зыян күргән урман утыртмаларын кисү максатларында гына уздырыла.</p> <p>РФ Су кодексына ярашлы рәвештә су саклау зоналары чикләрендә тыела:</p> <p>1) туфракка ашлама кертү өчен агынты суларны файдалану;</p> <p>2) зиратлар, үлэт базлары, житештерү һәм куллану калдыклары, радиоактив, химик, шартлаткыч, агулы, агуль торган һәм агулы матдәләр күмелгән урыннарны урнаштыру;</p> <p>3) үсемлекләренең корткычлары һәм авыруларына каршы көрәшү буенча авиация чараларын гамәлгә ашыру;</p> <p>4) транспорт чаралары белән хәрәкәт итү һәм аларны туктатып калдыру (махсус транспорт чараларыннан тыш), аларның каты япмалы махсус жиһазландырылган юллардан һәм урыннарда хәрәкәт итүе һәм тукталып торыуы искәrmә булып тора.</p> <p>Яр бие саклык полосалары чикләрендә су саклау зоналары өчен билгеләнгән чикләүләр белән берлектә түбәндәгеләр тыела:</p> <p>1) жирне эшкәртү;</p> <p>2) юбла торган грунт өемнәрен урнаштыру;</p> <p>3) авыл хужалыгы хайваннарын көтү һәм алар өчен жәйге лагерьлар, ванналар оештыру.</p>
2.	Урмансыз киңлекләр белән чиктәш булып торучы урман кырыйлары	Махсус саклана торган урман кишәрлекләрендә, РФ Урман кодексының 119 статьясының 3 өлешендә күрсәтелгәннәрдән тыш, түбәндәгеләр тыела:
3.	Урман-орлык плантацияләре, даими урман-орлык кишәрлекләре һәм урман орлыкчылыгының башка объектлары	1) РФ Урман кодексының 21 статьясының 6 өлешендә каралган очрактан һәм сайланма кисүләр үз тирәлеген формалаштыручы, су саклау, санитар-гигиена, савыктыру һәм башка файдалы функцияләрен югалткан урман утыртмаларын саклык урманнарының максатчан билгеләнешен саклауны тәмин итүче һәм үзләренең файдалы функцияләрен үти ала торган урман утыртмаларына алыштыруны тәмин итмәгән очрактан тыш, урман утыртмаларын тоташ кисү;
4.	Реликт һәм эндемик үсемлекләре булган урман кишәрлекләре	2) авыл хужалыгы алып бару, печән чабу, умартачылык һәм
5.	Сирәк һәм югалу куркынычы янаган кыргый жәнлекләренең	

Т/с	Махсус саклана торган урман кишәрлекләре төрләре	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
	яшәу урыннары	товар аквакультурасы (товар өчен балыкчылык) чикләү булып тора;
6.	Табигый мирас объектлары	
7.	Махсус сакланучы башка урман кишәрлекләре	3) капитал төзелеш объектларын төзү һәм эксплуатацияләү, линияле объектлар һәм гидротехник корылмалардан тыш. Махсус саклана торган урман кишәрлекләрендә сайланма кисүләр уздыру фәкать һәлак булган һәм зыян күргән урман утыртмаларын кисү максатларында гына уздырыла.
8.	Тыюлы урман кишәрлекләре	Тыюлы урман кишәрлекләрендә түбәндәгеләр рөхсәт ителми: 1) урман утыртмаларын кисү; 2) агулы химик препаратлар куллану; 3) авыл хужалыгы алып бару; 4) файдалы казылмалар эзләү һәм чыгару; 5) капитал төзелеш объектларын төзү һәм эксплуатацияләү

Искәрмә: Махсус сакланучы урман кишәрлекләре урнашкан җир һәм аларның майданы урманнар коруны проектлаганда күрсәтелә.

### 3.3. Урманнардан файдалану төрләре буенча чикләүләр

Урманнардан файдалану төрләре буенча чикләүләр түбәндәге таблицада китерелгән.

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
1.	Агач материалы эзерләү	Файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләменнән (рөхсәт ителгән агач алу күләменнән) артып китүче күләмдә, шулай ук кисентеләрнең яшен бозып агач материалы эзерләү рөхсәт ителми (РФ Урман кодексының 29 статьясының 5 өлеше). Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Россия Федерациясе Урман кодексының 23 статьясында күрсәтелгән урманчылыктарда агач материалы эзерләү кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 1 декабрендәге 993 номерлы боерыгы белән расланган РФ Урман кодексының 23 статьясында күрсәтелгән урманчылыктарда агач материалы эзерләү кагыйдәләренең 12 пункты нигезендә: а) елга һәм чишмә үзәннәрен сөйрәмә җир трассалары һәм урман юллары сыйфатында куллану рөхсәт ителми; б) диләнкедән читтә, алар белән чиктәш булган 50 метрлы полосаларда урман утыртмаларын, үсемчелек катламын һәм туфрактарны зарарлау, урманнарны сәнәгать һәм башка төрле калдыктар белән чүпләү рөхсәт ителми; в) юлларга, күперләргә, урман ызаннарына, киптерү челтәренә, юл, гидромелиоратив һәм башка төрле корылмаларга, елга һәм чишмә үзәннәренә зыян салу рөхсәт ителми;

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
		<p>г) аударылыган һәм асылынып төшкән, киселгән агачларны (киселгән һәм диләнкедә калдырылган агачларны исәпкә алып) калдыру, сакланырга тиешле яшь шытымны зарарлау яисә һәлак итү тыела;</p> <p>д) чиктәш булып торучы, кварталлардагы, диләнкеләрдәге һәм башка баганаларны һәм тамгаларны юк итү тыела;</p> <p>е) кисүгә тиешле булмаган һәм Россия Федерациясенә Агач материалы эзерләү кагыйдәләре һәм урман законнары нигезендә сакланырга тиешле агачларны, шул исәптән орлык бирү чыганаclarын һәм плюс агачларын кисү һәм зарарлау тыела;</p> <p>ж) рөхсәт ителгән чоры (рөхсәт ителгән кичектереп торучы чорын да исәпкә алып) тәмамлангач агач материалы эзерләү, шулай ук файдалану хокукы туктатылгач яисә тәмамлангач агач материалы эзерләү рөхсәт ителми;</p> <p>з) билгеләнгән вакытына (рөхсәт ителгән кичектереп торучыларны исәпкә алып) алып чыгылмаган агачны диләнкедә калдыру рөхсәт ителми;</p> <p>и) урман үзләштерү проектында яисә диләнке ясауның технологик картасында каралмаган урыннарда агач материалын чыгару, тарттыру (транспорт белән күчерү) рөхсәт ителми;</p> <p>к) диләнкене агач кисү калдыкларыннан (агачларны кисеп аударганда һәм тарттырганда (транспорт белән күчәргәндә) диләнкедә барлыкка килә торган агач материалы калдыкларыннан, шулай ук кәүсәләренә киселгән агачларның очлык өлешләрен үз эченә алган ботаклардан, тамыр өсте өлешеннән, сабакларыннан, туздан) чистарту эшләрен үткәргән яки вакытында үткәргән рөхсәт ителми;</p> <p>л) сөйрәмә жирләрдән һәм төяү майданнарыннан кала, туфракның өске уңдырышлы катламын юк итү рөхсәт ителми.</p> <p>Диләнкеләрдә агач материалы эзерләгәндә яшәргә яраклы, аларның табигый ареалы чикләрендә үсеп китүче (әгәр тиешле агач токымының урманнар составындагы майданы өлеше урманчылык майданының 1 процентыннан артып китмәсә) кыйммәтле агач токымнарын (имән, бук, корычагач, эрбет, юкә, күг, элмә, кара зирек, чәчә торган каштан) кисү рөхсәт ителми.</p> <p>Россия Федерациясе Кызыл китабына, Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелгән зат төрләре сакланырга тиешле.</p> <p>Агач материалы эзерләгәндә урман утыртмалары агачлары составында 3 һәм аннан да күбрәк берәмлектә кедр катнашучы өлгәргән, картайган урман утыртмаларын кисү рөхсәт ителми.</p>
2.	Чәер эзерләү	<p>Түбәндәгеләргә кирт салу тыела:</p> <p>а) юкка чыгарганчыга кадәр зарарлы организм чыганаclarында урнашкан урман утыртмаларына;</p> <p>б) урман янгыннары, зарарлы организмнар һәм башка тискәре факторлар нәтижәсендә зарарланган һәм зәгыйфьләнгән урман утыртмаларына;</p> <p>в) Россия Федерациясе законнары нигезендә агач эзерләү максатында өлгәргән һәм картайган урман утыртмаларын тоташ яки сайланма кисүләр рөхсәт ителмәгән урманнардагы урман</p>

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
		<p>утыртмаларына;</p> <p>г) даими урман-орлык кишәрлекләрендә, урман-орлык плантацияләрендә, генетика резервацияләрендә урнашкан урман утыртмаларына, шулай ук плюс агачларына, орлыклыктарга, орлык чәчәклекләренә һәм полосаларына (Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Чәер эзерләү кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрәндәге 911 номерлы боерыгы белән расланган Чәер эзерләү кагыйдәләренең 7 пункты).</p>
3.	Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыеп алу	<p>Агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу өчен үсемлекләренең түбәндәге төрләрен куллану тыела:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Россия Федерациясе Кызыл китабына һәм Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелгәннәрне;</li> <li>- наркотик матдәләр дип таныла торганнарны;</li> <li>- агачын эзерләү рөхсәт ителми торган агачларның һәм куаклыктарның төрләре (токимнары) исемлегенә кертелгәннәрне.</li> </ul> <p>Агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу чикләнергә яки радиоактив матдәләр белән пычранган районнарда билгеләнгән тәртиптә тыелырга мөмкин.</p> <p>Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыю кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 28 июлендәге 496 номерлы боерыгы белән расланган Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыю кагыйдәләренә ярашлы рәвештә:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- эрозиягә каршы урманнарда; су объектлары буйларында, чокыр сөзәклекләрендә урнашкан ярсаклагыч һәм туфраксаклагыч урман кишәрлекләрендә, фәнни яисә тарихи әһәмияткә ия урманнарда, шулай ук тулылыгы 0,8–1,0 тигез булган яшь агачларда һәм йомылмаган урман культураларында түмәр сагызын эзерләү рөхсәт ителми (13 пункт);</li> <li>- агачларны туз эзерләү өчен кисү тыела (14 пункт);</li> <li>- агач һәм куаклар кабыгын эзерләү рөхсәт ителми, әгәр бу эшчәнлек эзерләнган урман продукциясенең сыйфатын киметүгә китерсә (15 пункт);</li> <li>- чыбык-чабык эзерләгәндә агачларны һәм куакларны, аларның очларын, ботакларын һәм сабакларын, корткычларга һәм авыруларга бирешмәгән, кору билгеләре күзәтелмәгән агачларның очларыннан кисәргә рөхсәт ителми (16 нчы пункт);</li> <li>- табигый һәм башка объектларны саклау функцияләрен башкаручы урманнарда, су саклау зоналарында урнашкан урманнарда кыйммәтле урманнарда түшәмәләрне жыю тыела (21 пункт);</li> <li>- сынау һәм эксперименталь кисүләр үткәргәндә, фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, белем бирү эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен тапшырылган урманнарда даими сынау майданнарында себерке һәм үрү өчен себеркеләр, ботаклар һәм куаклар, модель агачларын сайлап алу рөхсәт ителми (23 пункт);</li> <li>- сынау һәм эксперименталь кисүләр үткәргәндә агач яшеллеген эзерләү, фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, белем бирү эшчәнлеген</li> </ul>

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
		гамәлгә ашыру өчен бирелгән урманнарда даими сынау майданнарында модель агачларын сайлап алу рөхсәт ителми (24 пункт).
4.	Азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыю	<p>Төрләре Кызыл китапка, Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелгән яки наркотик матдәләр булып саналган гөмбәләрне һәм кыргый үсүче үсемлекләрне эзерләү һәм жыеп алу рөхсәт ителми.</p> <p>Азык-төлек урман ресурсларын эзерләү һәм дару үләннәрен жыеп алу радиоактив матдәләр белән пычранган районнарда билгеләнгән тәртиптә чикләнергә мөмкин.</p> <p>Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Азык-төлек урман ресурсларын эзерләү һәм дару үләннәрен жыю кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 28 июлендәге 494 номерлы боерыгы белән расланган Азык-төлек урман ресурсларын эзерләү һәм дару үләннәрен жыю кагыйдәләрен раслау кагыйдәләренә ярашлы рәвештә:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- жимеш бирә торган агачларны кисү һәм жимешләр эзерләү өчен ботакларны кискәләү тыела (13 пункт);</li> <li>- чикләвекләрне эзерләгәндә агачларны һәм куакларны кисү, шулай ук агачларга һәм куакларга зыян сала торган ысулларны куллану тыела (14 пункт);</li> <li>- гөмбәләр эзерләү аларның ресурсларын саклауны тәэмин итүче ысуллар белән башкарылырга тиеш (15 пункт);</li> <li>- каен суы эзерләү өлгергән урман кишәрлекләрендә кисеренә кимендә 5 ел калгач рөхсәт ителә (16 пункт);</li> <li>- башка төрле азык-төлек ресурслары эзерләү аларның үрентеләре торышына зыян салмый торган ысуллар белән башкарылырга тиеш; үсемлекләрне тамырлары белән өзеп алырга, яфракларына (ботакларына) һәм тамырларына зыян салырга рөхсәт ителми (17 пункт).</li> </ul>
5.	Аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру	<p>Аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру тыела:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- урман паркы зоналарында урнашкан урманнарда (РФ Урман кодексының 114 статьясының 2 өлешендәге 2 пункты).</li> <li>- шәһәр урманнарында (РФ Урман кодексының 116 статьясының 2 өлеше 2 пункты)</li> <li>- яшел зоналарда урнашкан урманнарда, әгәр күрсәтелгән эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру урман утыртмаларын кисүгә яки аучылык инфраструктурасы объектларын булдыруга китерсә (РФ Урман кодексының 114 статьясының 4 өлешендәге 4 пункты).</li> </ul>
6.	Авыл хужалыгы алып бару	<p>Су саклау зоналарында урнашкан урманнарда авыл хужалыгы алып бару тыела, печән чабу, умартачылык һәм товар аквакультурасыннан (товар өчен балыкчылыктан) тыш (РФ Урман кодексының 113 статьясының 2 пункты).</p> <p>Саклагыч урманнарның яр буе чикләрендәге жирләрне сөрү, авыл хужалыгы хайваннарын көтү һәм алар өчен жәйге лагерьлар, ванналар оештыру тыела (РФ Су кодексының 65 статьясының 17 өлешендәге 1, 3 пунктлары).</p> <p>Урман паркы зоналарында урнашкан урманнарда авыл хужалыгы</p>



Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләрә	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
		<p>алып бару тыела (РФ Урман кодексының 114 статьясының 2 өлешендәге 3 пункты).</p> <p>Яшел зоналарда урнашкан урманнарда, печән чабу һәм умартачылыктан, шулай ук печән чабу һәм умартачылык максатларында киртәләп алулардан гайре, авыл хужалыгы алып бару тыела (РФ Урман кодексының 114 статьясының 4 өлешендәге 2 пункты).</p> <p>Шәһәр урманнарында авыл хужалыгы алып бару тыела (РФ Урман кодексының 116 статьясының 2 өлешендәге 3 пункты).</p> <p>Тыюлыклы урман участкаларында авыл хужалыгын алып бару тыела (РФ Урман кодексының 119 статьясының 3 өлешендәге 3 пункты).</p> <p>Махсус саклана торган урман кишәрлекләрендә, печән чабудан һәм умартачылыктан кала, авыл хужалыгын алып бару тыела (РФ Урман кодексының 119 статьясының 4 өлешендәге 2 пункты).</p> <p>Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдәләрен һәм Урман кишәрлеген бирмичә, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә генә урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 2 июлендәге 408 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдәләрен һәм Урман кишәрлеген бирмичә, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә генә урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдәләре нигезендә:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- урман культуралары, кыйммәтле агач токымнарының табигый яшь агачлары, үсеш алган яшь үсентеләр биләгән жирләрдә авыл хужалыгы хайваннарын көтүгә юл куелмый;</li> <li>- селекция-урман орлыклары, имән, чыршы-пихта, тал, каты яфраклы, чикләвекле плантацияләр үсә торган кишәрлекләрдә авыл хужалыгы хайваннарын көтү рөхсәт ителми;</li> <li>- урманнарны табигый торгызуга һәм ылыслы һәм каты яфраклы токымнар белән урманнарны торгызуга ярдәм итү буенча проектлана торган чаралар булган кишәрлекләрдә авыл хужалыгы хайваннарын көтү;</li> <li>- жиңел юыла торган һәм жилләтелә торган туфраклы кишәрлекләрдә авыл хужалыгы хайваннарын көтү.</li> </ul> <p>Урманнарны авыл хужалыгын алып бару өчен файдалану максатында урманнарны табигый торгызу һәм ылыслы һәм каты яфраклы токымнар, жиңел юыла һәм жилләтелә торган туфраклар белән торгызуга ярдәм итү буенча проектланган чаралар белән урман культуралары, кыйммәтле агач токымнарының табигый яшь үсентеләре, селекция-урман орлыклары, каен-пихта, тал, каты яфраклы, чикләвек плантацияләре биләгән урман фонды жирләрен куллану тыела.</p> <p>Авил хужалыгы хайваннарын көткәндә (коймаланган урыннарда яки бәйдә тотып көтүдән тыш) урман культураларын, питомникларны, табигый шытып чыккан яшь үсентеләрне һәм</p>

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
		урманның башка кыйммәтле кишәрлекләрен бозуга юл куелмаска тиеш.
7.	Балыкчылыкны гамәлгә ашыру, һәвәскәрләрчә балык тотудан тыш	Балыкчылыкны гамәлгә ашырганда, һәвәскәрләрчә балык тотудан тыш, түбәндәгеләр рөхсәт ителми: а) тапшырылган урман кишәрлегеннән читтә урман утыртмаларына, үсемлекләр капламына һәм туфракка зыян салу; б) тапшырылган урман кишәрлеген һәм аның чикләрендәге территорияләрне төзелеш һәм көнкүреш калдыклары, агач калдыклары белән чүпләү; в) тапшырылган урман кишәрлеге майданнарын һәм аннан читтәге территорияләрне химик һәм радиоактив матдәләр белән пычрату.
8.	Фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру	Урманнарны фәнни-тикшеренү эшчәнлеге, белем бирү эшчәнлеге өчен кулланганда түбәндәгеләр рөхсәт ителми: а) тапшырылган урман кишәрлегеннән читтә урман утыртмаларына, үсемлекләр капламына һәм туфракка зыян салу; б) тапшырылган урман кишәрлеген һәм аның чикләрендәге территорияләрне төзелеш һәм көнкүреш калдыклары, агач калдыклары, бүтән калдыклар белән чүпләү; в) тапшырылган урман кишәрлеге майданнарын һәм аннан читтәге территорияләрне химик һәм радиоактив матдәләр белән пычрату (Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 27 июлендәге 487 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләренең 9 пункты). Агулы химик препаратлар куллану тыела (РФ Урман кодексының 112 статьясының 4 өлеше, 113 статьясының 1 өлеше, 114 статьясының 2 өлешенң 1 пункты, 4 өлешенң 1 пункты).
9.	Рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру	Рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен тапшырылган урман кишәрлекләрендә табигый ландшафтлар, хайваннар дөньясы объектлары, су объектлары сакланьрга тиеш (РФ Урман кодексының 41 статьясындагы 6 өлеше). Россия Табигать ресурслары министрлыгының «Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрәндәге 908 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләре нигезендә: - рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен тапшырылган урман кишәрлекләрендә табигый ландшафтлар, хайваннар дөньясына караган объектлар, үсемлекләр дөньясы, су объектлары сакланьрга тиешле (4 пункт); - Россия Федерациясе Кызыл китабына яки Россия Федерациясе субъектының кызыл китабына кертелгән сирәк очрый торган һәм юкка чыгу куркынычы янаган агачларны, куакларны, лианаларны, башка урман үсемлекләрен саклау мөмкин булмаган очракта, урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
		<p>файдалану рөхсәт ителми (4 пункт);</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- РФ Урман кодексының 41 статьясының 3 өлешендә күрсәтелгән эшчәнлекне гамәлгә ашырганда физик затларның яшәү урыннары булган объектларны урнаштыру рөхсәт ителми (5 пункт);</li> <li>- урманнардан рекреация эшчәнлеген алып бару өчен файдалану әйләнә-тирә мохиткә һәм кеше сәламәтлегенә зыян китерми торган ысуллар белән башкарыла (6 пункт).</li> </ul>
10.	Урман плантацияләре булдыру һәм аларны эксплуатацияләү	<p>Урман плантацияләрен булдыру һәм аларны эксплуатацияләү максатларында урманнардан файдалану очрагында:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- су саклау зоналарында урнашкан урманнардан файдалану тыела (РФ Урман кодексының 113 статьясының 3 пункты);</li> <li>- минус утыртмаларында плюс агачларын сайлау рөхсәт ителми. (Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урман орлыкчылыгы объектларын (урман орлыкчылыгы плантацияләрен, даими урман орлыкчылыгы кишәрлекләрен һәм мондый объектларны) төзү һәм бүлеп бирү кагыйдәләрен раслау турында» 2015 елның 20 октябрендәге 438 номерлы боерыгы белән расланган Урман орлыкчылыгы объектларын (урман орлыкчылыгы плантацияләрен, даими урман орлыкчылыгы кишәрлекләрен һәм мондый объектларны) төзү һәм бүлеп бирү кагыйдәләренең 7 пункты).</li> </ul>
11.	Жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләре, дару үләннәре үстерү	<p>Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 28 июлендәге 497 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану кагыйдәләре нигезендә:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен, беренче чиратта, урман фонды жирләре составындагы урмансыз жирләр, шулай ук урманга эверелмәгән агачлар киселгән урыннар, аланнарны һәм аларга урман культураларын утыртканчы урманның табигый торгызылуы мөмкин булмаган башка урман үсемлекләре белән капланмаган жирләр; рекультивацияләнергә тиешле (эшләнелгән торфлыклар) (11 пункт) жирләр файдаланыла;</li> <li>- жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен – үстерү өчен үзгәртеп коруга билгеләнмәгән, азкыйммәтле утыртма кишәрлекләре файдаланылырга мөмкин (12 пункт);</li> <li>- РФ Урман кодексының 60.15 статьясы нигезендә Россия Федерациясе Кызыл китабына, Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелгән үсемлек төрләре очрый торган урман кишәрлекләреннән жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану тыела.</li> </ul>
12.	Урман питомникларын булдыру һәм аларны эксплуатацияләү	<p>Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урман питомникларын төзү һәм аларны эксплуатацияләү кагыйдәләрен раслау турында» 2021 елның 12 октябрендәге 737 номерлы боерыгы белән расланган Урман питомникларын төзү</p>

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
		<p>һәм аларны эксплуатацияләү кагыйдәләре нигезендә:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- урман питомникларында кәлшәләр, чөчүлекләр үстерү өчен чөчүлек һәм башка төр үзенчәлекләре тикшерелмәгән урман үсемлекләре орлыкларын куллану рөхсәт ителми (9 пункт);</li> <li>- урман питомникларында урман үсентеләре орлыклары партияләрен аерым чөчү кулланыла; урман үсемлекләре орлыклары партияләрен катнаштыру рөхсәт ителми (11 пункт);</li> <li>- урман питомникларын төзү һәм аларны эксплуатацияләү өчен урман белән капланмаган жирләр кулланыла (13 пункт);</li> <li>- Россия Федерациясе Кызыл китабына яки Россия Федерациясе субъекты кызыл китабына кертелгән сирәк очрый торган һәм юкка чыгу куркынычы янаган агачларны, куакларны, лианаларны, башка урман үсемлекләрен саклау мөмкин булмаган очракта, урман питомникларын төзү һәм аларны эксплуатацияләү өчен урманнардан файдалану рөхсәт ителми (14 пункт);</li> <li>- Россия Федерациясе Кызыл китабына, Россия Федерациясе субъектлары кызыл китапларына кертелгән үсемлек төрләре очрый торган урман кишәрлекләрен урман утыртмаларының утырту материалын (үрентеләр, чөчкөннәр) үстерү өчен файдалану РФ Урман кодексының 60.15 статьясы нигезендә тыела.</li> </ul>
13.	<p>Жир асты байлыklarын геологик өйрәнүне гамәлгә ашыру, файдалы казылмалар эзләү һәм чыгару</p>	<p>Яшел зоналарда урнашкан урманнарда һәм урман паркы зоналарында урнашкан урманнарда файдалы казылмалар разведкалау һәм чыгару тыела (РФ Урман кодексының 114 статьясының 2 өлешендәге 4 пункты, 4 өлешендәге 1 пункты).</p> <p>Шөһәр урманнарында файдалы казылмаларны разведкалау һәм чыгару тыела (РФ Урман кодексының 116 статьясының 2 өлешендәге 4 пункты).</p> <p>Жир астын геологик өйрәнү, файдалы казылмаларны разведкалау һәм чыгару максатларында урманнардан файдалану рөхсәт ителми:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>а) Урман кодексында билгеләнгән тәртиптә расланган Урманнарда санитар куркынычсызлык кагыйдәләре нигезендә агачларны кисеп аудару һәм бульдозерлар ярдәмендә агач үсемлекләреннән чистарту, чик буе полосаларын һәм урман кырыйларын кисү калдыклары белән чүпләү, урман кырыйларындагы агачларның ботакларына һәм скелет тамырларына зыян китерү, жәйге чорда яңа кисеп алынган агач материалын санитар куркынычсызлык кагыйдәләре нигезендә кәүсә корткычларына каршы саклык чараларын күрмичә урманда калдыру (саклау);</li> <li>б) урман утыртмаларын суга батыру һәм озак итеп су бастыру;</li> <li>в) урманнардан файдалану гамәлгә ашырыла торган жирләрдән читтә урман утыртмаларына, үсемлекләр япмасына һәм туфракка зыян китерү;</li> <li>г) урманнарны житештерү һәм куллану калдыклары белән чүпләү;</li> <li>д) урманнардан һәм аның читендәге территорияләрдән файдалану гамәлгә ашырыла торган жирләрнең майданнарын химик һәм радиоактив матдәләр белән пычрату;</li> <li>е) транспорт чараларының һәм башка механизмнарның ирекле,</li> </ul>

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
		<p>билгеләнмәгән маршрутлар буенча, шул исәптән урманнардан файдалану гамәлгә ашырыла торган жирләрдән читтә йөрүе (Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Файдалы казылмаларны геологик өйрәнү, эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану кагыйдәләрен һәм урман кишәрлеген бирмичә, сервитут билгеләп яки билгеләмичә генә, жир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру максатларында урманнардан файдалану очраклары исемлеген раслау турында» 2020 елның 7 июлендәге 417 номерлы боерыгы белән расланган Файдалы казылмаларны геологик өйрәнү, эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану кагыйдәләренең һәм урман кишәрлеген бирмичә, сервитут билгеләп яки билгеләмичә генә, жир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру максатларында урманнардан файдалану очраклары исемлегенең 18 пункты).</p>
14.	<p>Сусаклагычлар һәм башка ясалма су объектларын төзү һәм эксплуатацияләү, дингез һәм елга портларын төзү һәм киңәйтү, гидротехник корылмалар төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү</p>	<p>Тыюлыклы урман кишәрлекләрендә капитал төзелеш объектларын төзү һәм эксплуатацияләү тыела (РФ Урман кодексының 119 статьясының 3 өлешендәге 5 пункты).</p>
14.	<p>Линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, алардан файдалану</p>	<p>Урманнарны линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү өчен файдаланганда түбәндәгеләр рөхсәт ителми:</p> <p>а) аларда урманнардан файдалану гамәлгә ашырыла торган һәм линияле объектларның саклау зоналарындагы жирләрдән читтәге урман утыртмаларына, үсемлек капламына һәм туфракка зыян китерү;</p> <p>б) урманнардан файдалану гамәлгә ашырыла торган жирләргә тоташкан территорияләрне төзелеш һәм көнкүреш чүп-чары, агач калдыклары белән чүпләү;</p> <p>в) урманнар файдаланыла торган жирләрне һәм урманнар файдаланыла торган жирләргә якин территорияләрне химик һәм радиоактив матдәләр белән пычрату;</p> <p>г) транспорт чараларының, механизмнарның ирекле, билгеләнмәгән маршрутлар буенча үтүе (Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урманнардан линияле объектларны төзү, реконструкцияләү, эксплуатацияләү өчен файдалану кагыйдәләрен һәм Урман кишәрлеген бирмичә, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә урманнардан линияле объектларны төзү, реконструкцияләү, эксплуатацияләү өчен файдалану очраклары исемлеген раслау турында» 2020 елның 10 июлендәге 434 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан линияле объектларны төзү, реконструкцияләү, эксплуатацияләү өчен файдалану кагыйдәләренең һәм Урман</p>

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
		<p>кишәрлеген бирмичә, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә урманнардан линияле объектларны төзү, реконструкцияләү, эксплуатацияләү өчен файдалану очрақлары исемлегенә 15 пункты).</p> <p>Урман паркы зоналарында урнашкан урманнарда, велосипед һәм йөгерү юллары һәм гидротехник корылмалардан тыш, капитал төзелеш объектларын төзү тыела (РФ Урман кодексының 114 статьясының 2 өлешендәге 5 пункты)</p> <p>Яшел зоналарда урнашкан урманнарда капитал төзелеш объектларын төзү һәм эксплуатацияләү тыела, гидротехник корылмалардан, элемент линияләреннән, электр тапшыру линияләреннән, жир асты үткәргечләреннән тыш (РФ Урман кодексының 114 статьясының 4 өлешендәге 3 пункты)</p> <p>Шәһәр урманнарында капитал төзелеш объектларын төзү тыела, велосипед һәм йөгерү юллары һәм гидротехник корылмалардан тыш (РФ Урман кодексының 116 статьясының 2 өлешендәге 5 пункты)</p>
15.	Агач эшкәртү инфраструктурасы объектларын төзү һәм эксплуатацияләү	<p>Саклагыч урманнарда, шулай ук РФ Урман кодексында, башка федераль законнарда каралган башка очрақларда (РФ Урман кодексының 14 статьясындагы 2 өлеше) урман эшкәртү инфраструктурасын булдыру һәм эксплуатацияләү тыела.</p> <p>Урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен урманнардан файдаланганда түбәндәге очрақлар булмаса тиеш:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- урманнарны пычрату (шул исәптән радиоактив һәм нефть матдәләре белән) һәм урманнарда башка төрле тискәре йогынты ясау;</li> <li>- гражданның урманнарда булуына чикләүләр кертелгән очрақта, транспорт чараларының урман кишәрлекләренә керүе (Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен урманнардан файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2022 елның 31 гыйнварындагы 54 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан агач материалын һәм башка урман ресурсларын эшкәртү өчен файдалану кагыйдәләренә 6 пункты).</li> </ul>
16.	Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру	<p>Капитал булмаган корылмалар, урман инфраструктурасын булдыру белән бәйле булмаган корылмалар төзү өчен урман утыртмаларын тоташ кисү рөхсәт ителми, ә урманнардан файдаланганда РФ Урман кодексының 41 статьясына ярашлы рәвештә урман утыртмаларына сайланма кисүләр дә рөхсәт ителми.</p> <p>Урманнардан файдаланганда федераль законнарда ярашлы рәвештә торак йортларга кертелгән капитал төзелеш объектларын төзү һәм эксплуатацияләү рөхсәт ителми.</p> <p>Капитал төзелеш объектларын төзү, реконструкцияләү, капитал ремонтлау өчен урманнарны тулаем кисү рөхсәт ителми.</p> <p>Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен тапшырылган урман кишәрлекләрендә дини һәм хәйриячелек билгеләнешендәге</p>

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
		биналарны, корылмаларны, төзелмәләрне торгызу рөхсәт ителә. Кишәрлекне көнкүреш калдыклары белән чүпләү, ирекле маршрутлар буенча транспортта йөрү; урман утыртмаларына зыян китерү тыела.

Гамәлдәге урман орлыкчылык объектларының нормативлары һәм параметрлары әлеге урман хужалыгы регламентында әзерләнми, урман орлыкчылык объектлары турында белешмәләр ел саен Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Дәүләт урман реестрын алып бару формаларын раслау турында» 2021 елның 24 декабрендәге 1007 номерлы боекыгы белән расланган 14-ГЛР формасы буенча яңартыла.